

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞ KAZALARINDA CEZAI SORUMLULUK

Mustafa AŞCI
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRIKKALE-2024

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞ KAZALARINDA CEZAI SORUMLULUK

Mustafa AŞCI
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRIKKALE-2024

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Mustafa ÖZEN danışmanlığında Mustafa AŞCI tarafından hazırlanan “İş Kazalarında Cezai Sorumluluk” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof.Dr.Mustafa Özen

İmza.....

Ceza ve Ceza Muhakamesi Hukuku A.B.D. Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Dr. Dr. Öğr. Üyesi Selen Evirgen

İmza.....

Ceza ve Ceza Muhakamesi Hukuku A.B.D. Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERTUĞRUL

İmza.....

Ceza ve Ceza Muhakamesi Hukuku A.B.D. Erciyes Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 02/05/2024

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mustafa AŞCI

ÖZET

İŞ KAZALARINDA CEZAI SORUMLULUK

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

153 sayfa

Çalışma hayatında zamana bağlı olarak yaşanan değişimler, bu yaşamın ana ögesi insanı ve onun sağlığı ile güvenliğini daha fazla düşünmeyi zorunlu kılmıştır. Hukuk ise sosyal yaşamdan beslenmiş ve bu gelişmeleri yakından takip etmiştir. Sosyal yaşamda olduğu gibi insan odaklı bir yaşam tarzı, iş hayatına yansımıştır. Makineleşme olgusu yalnız başına iş yaşamında yerini almamış, her daim insana muhtaç kalınmıştır. Beden ve ruhu ile bir bütünlük oluşturan insan, günlük yaşamının büyük çoğunluğunu iş yerinde, iş arkadaşlarıyla ve iş araç ve gereçleriyle geçirmektedir. Bu gerçek ise doğal olarak bazı ihtiyaçlar ortaya çıkarmıştır. Maslow'un ihtiyaçlar kuramında en alt basamakta yer alan fiziksel ve güvenlik ihtiyacı iş yaşamında da kendine yer bulmaktadır. Çalışma hayatının ilk başlarında çalışanların beslenme gereksinimlerinin karşılanması yalnızca iş veriminin artırılması ekseninde düşünülüyor ise de insanın özel konuma taşınması ile onun fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunması, devamında da güvenliğinin sağlanması, iş yaşamında, işin ve insanın kendisini gerçekleştirmesi için her dönemde düşünce, gerekli düzenlemeleri oluşturma ve uygulama halini almıştır. Esasen işin akışını etkileyen bir çok sorun olabilir. Bu sorun teknik olabileceği gibi insan etkenini, iş yaşantısının dışına itecek bazı durumlar olabilir. İşte bu noktada insanı çalışmasından alıkoyabilecek olgunun başında iş kazaları gelmektedir. İş kazası iş ve işyeri ile bağlantılıdır. İş kazaları her yıl belli oranlarda istatistiklere yansımakta, göstergeler, çizelgeler oluşturulmaktadır. İş kazaları, iş ve çalışma hayatı ile doğrudan ilintili olup, sebebi, sebep olanı ve sonucunu bünyesinde barındırmaktadır. Cezaların ve infazının siyaset ikizleri önleyicilik ve caydırıcılıktır. İş kazalarını önleyici düzenlemeler gerek ulusal gerekse uluslararası çalışmalarda bulunmakta ise de, herhangi bir suçun her şeye rağmen işlenmesi gibi, iş kazalarının da her daim olabileceği düşünüldüğünde, asgari düzeye çekilmesi için cezai düzenlemelerin olması kaçınılmazdır. İşte bu çalışmamızda iş kazaları ile ilgili düzenlemeler ceza sorumluluğu çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler; iş kazası, cezai sorumluluk, taksir, iş sağlığı ve güvenliği, kusur, taksirle yaralama, taksirle öldürme.

ABSTRACT

CRIMINAL LIABILITY IN WORK ACCIDENTS

Kırıkkale University

Social Sciences Institute

Department of Public Law Master Thesis

Advisor: Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

153 page

Changes in working life depending on time have made it necessary to think more about the main element of this life, the human being and his health and safety. Law, on the other hand, was fed by social life and closely followed these developments. As in social life, a human-oriented lifestyle has been reflected in business life. The phenomenon of mechanization has not taken its place in business life alone, it has always been in need of people. A person who creates a unity with his body and soul spends most of his daily life at work, with his colleagues and with work tools and equipment. This fact naturally created some needs. Physical and safety needs, which are at the bottom of Maslow's theory of needs, also find a place in business life. Although meeting the nutritional needs of the employees at the beginning of their working life is thought only in the axis of increasing the work efficiency, the thought, creating the necessary arrangements and making the necessary arrangements in every period in order to protect the physical and spiritual integrity of the person, to ensure his safety, and to realize the work and the person himself in business life. has become an application. In fact, there may be many problems that affect the flow of work. While this problem may be technical, there may be some situations that will push the human factor out of business life. At this point, occupational accidents come at the beginning of the phenomenon that can prevent people from working. Occupational accident is related to work and workplace. Occupational accidents are reflected in statistics at certain rates every year, indicators and charts are created. Occupational accidents are directly related to work and working life and include the cause, cause and result. Siamese twins of punishments and execution are preventive and deterrent. Although there are both national and international studies to prevent work accidents, it is inevitable that there will be penal regulations to minimize work accidents, as any crime is committed despite everything. In this study, the regulations related to occupational accidents will be discussed within the framework of criminal responsibility.

Keywords; occupational accident, criminal liability, taksir, occupational health and safety, defect, injury by taksir, killing by taksir.

TEŞEKKÜR

İş Kazalarındaki cezai sorumluluğun ayrıntılı bir şekilde ele alınması ve uygulayıcılara yol göstermesi amacıyla hazırladığım tezimde, güncel mevzuata ve uygulamada karşılaşılan sorunlara değinilerek özverili bir çalışma ortaya konulmuştur.

Tezin hazırlanma ve tamamlanma aşamalarında, öncelikle engin bilgi ve tecrübesiyle bana her konuda yardımcı olan hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa ÖZEN'e, çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZET^{iv}

ABSTRACT^v

TEŞEKKÜR^{vi}

İÇİNDEKİLER DİZİNİ^{vii}

KISALTMALAR DİZİNİ^{xii}

GİRİŞ¹

BİRİNCİ BÖLÜM³

KAVRAMLAR VE TANIMLARI³

I. Genel Olarak³

A. İş³

B. İşçi³

C. İşveren⁴

D. İşveren Vekili⁵

E. Alt İşveren ve Geçici İş İlişkisi⁵

F. İş Sağlığı ve Güvenliği⁷

G. İş Yeri⁸

H. İş Kazası⁹

1. Genel Olarak⁹

2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kanunu Kapsamında İş Kazası¹⁰

3. Bireysel iş Hukuku anlamında İş kazası¹¹

4. Ceza Hukukuna Göre İş Kazası Tanımı¹²

5. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Bakımından İş Kazası¹³

I. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı¹⁴

İ. İşverenin İş Sağlığına ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülükleri¹⁵

1. Genel Olarak¹⁵

2. İşyerinde Gerekli Her Türlü Önlemi Alma Yükümlülüğü¹⁶

3. İşçiyi Gözetme/ Koruma Yükümlülüğü17
4. Çalışanları Denetleme/İzleme Yükümlülüğü18
5. Eğitim Verme Yükümlülüğü19
6. Risk Değerlendirmesi Yapma Yükümlülüğü19
7. Sağlık Gözetimini Yerine Getirme Yükümlülüğü20
8. İş Kazasını Bildirme ve Kayıtları Tutma Yükümlülüğü21
9. Acil Durumlarda Önlem Alma Yükümlülüğü21
10. Diğer Yükümlülükler22

İKİNCİ BÖLÜM24

CEZAI SORUMLULUK24

I. Genel Olarak24

A. Cezai Sorumluluğun Koşulları25

B. Ceza Sorumluluğu Olan Kişiler ve Tespiti25

1. İşveren26
2. Alt İşveren ve Geçici İşveren28
3. İşveren Vekili29
4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanları32
5. Kamu Görevlileri33

C. Cezai Sorumluluğunun Dayanağı/Kaynağı Kusur33

1. Genel Olarak33

2. İş Kazalarında Kusurun Tespiti35

a. Genel Olarak35

b. Kusur Tespitinin Usulü35

1) Cezalandırılabilir Somut Eylem35

2) Kusur Atfedilebilecek Failin Tespiti36

3) Nedensellik Bağının Tespiti37

3. Kusur Yeteneğini Etkileyen Durumlar39

D. Hukuki, İdari ve Cezai Sorumluluğun Farkı39

E. İş Kazalarının Suçun Manevi Unsuru Bakımından Ele Alınması40

1. Genel Olarak40

2. Kast40

3. Kast ve Kusur İlişkisi43

4. Taksir43

- a. Hareketin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması44
- b. Hareketin İradı Olması44
- c. Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık45
- d. Neticenin Öngörülebilir Olması47
- e. Neticenin İstenmemiş Olması47
- c. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet47
- 5. Basit ve Bilinçli Taksir49
- 6. Olası Kast/Taksir Ayrımı53
- 7. Taksir ve Kusur53
- 8. Taksirli Suçlarda Kusurun Bölüşürülmesi55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM56

YARGILAMA USULÜ56

I. Yargılama Aşamaları56

A. İş Kazalarının Bildirilmesi56

- 1. Genel Olarak56
 - a. İşverenin İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü56
 - b. Bağımsız Çalışan Sigortalının İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü57
 - c. İş Kazasının Kurum Tarafından Soruşturulması57

B. Adli Soruşturma57

- 1. Şikayet58
- 2. İhbar60
- 3. Re'sen Öğrenme60
- 4. Soruşturma İzni60
- 5. Soruşturmanın Yerine Getirilmesi61
 - a. Genel Olarak61
 - b. İş Kazaları Özelinde Soruşturma65

C. Kovuşturma Aşaması66

- 1. Görevli Mahkeme67
- 2. Somut Eylemin ve Kusurun Tespiti68
- 3. Görev Tanımları ve Yetkilerin Tespiti69
- 4. Kusurun Dağılımı70
- 5. Kusurun Tespiti71
 - a. İş Kazalarında Bilirkişilik71

D. Hüküm ve Bireyselleştirme76

1. Hüküm76

2. Cezanın Belirlenmesi79

a. Temel Cezanın Belirlenmesi79

b. Cezada Artırım Nedeni81

c. Cezanın İndirilmesi82

3. Suçun Özel Görünüm Şekilleri84

a. Teşebbüs84

b. İştirak85

c. İçtima85

4. Yaptırım86

a. Güvenlik Tedbiri86

b. Ceza Türleri ve Seçenek Yaptırımlar86

c. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Kalma89

5. Hükümün Farklı Görünüm Şekilleri91

a. Erteleme91

b. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması92

6. Diğer İlgili Kurumlar95

a. Tekerrür95

b. Zamanaşımı97

1) Dava Zamanaşımı97

2) Ceza Zamanaşımı99

c. Şikayetten Vazgeçme/Feragat ve Şikayetin Geri Alınması100

d. Uzlaştırma101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM104

İŞ KAZALARINDA KARŞILAŞILAN SUÇ TÜRLERİ104

I. Genel Olarak104

A. Öldürme Suçları104

1. Kasten Öldürme104

a. Kast/Doğrudan/Genel104

b. Olası Kast104

2. İhmalî Hareket ile Kasten Adam Öldürme105

3. Taksirle İnsan Öldürme105

a. Suçla Korunan Hukuki Değer	106
b. Maddi Unsur	106
1) Fail ve Mağdur	106
2) Hareket	107
3) Netice	109
4) Nedensellik Bağ	110
6. Manevi Unsur	111
7. Hukuka Aykırılık	112
8. Özel Görünüş Şekilleri	113
a. Teşebbüs	113
b. İştirak	113
c. İçtima	113
9. Yaptırım	114
10. Cezasızlık ve İndirim Halleri	115
11. Zamanaşım	115
B. Taksirle Yaralama	116
1. Suçla Korunan Hukuki Menfaat	116
2. Maddi Unsur	116
a. Fail ve Mağdur	116
b. Hareket	117
c. Netice	117
d. Nedensellik bağ	118
e. Hukuka Aykırılık	119
3. Manevi Unsur	119
4. Suçun Özel Görünüş Şekilleri	119
a. Teşebbüs	119
b. İştirak	119
c. İçtima	120
5. Yaptırım	120
6. Zamanaşım	121
C. Taksirle Öldürme ve Yaralama Suçlarının Karşılaştırılması	121
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR DİZİNİ

age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
AHİS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bkz.	: Bakınız
BK.	: Bilirkişi Kanunu
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İLO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İSG	: İş sağlığı ve güvenliği
İŞK	: İş Kanunu
İSGK	: İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İSveGHY	: İş sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği
K.	: Karar
K.T.	: Karar tarihi
KYOK	: Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı
m.	: Madde

RG	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Y.	: Yıl
Y1CD.	: Yargıtay 1. Ceza Dairesi
Y2CD.	: Yargıtay 2. Ceza Dairesi
Y12CD.	: Yargıtay 12. Ceza Dairesi
Y9CD.	: Yargıtay 9. Ceza Dairesi
YCGK.	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Sosyal devlet ve hukuk devleti olmanın gereği olarak insanların yaşam hakkı ve vücut bütünlüğünün korunması ilkesel olarak tüm mecralarda gündeme taşınmaktadır. İş yaşamında da bu ilkelerin yansıması çalışanların karşılaşılabilecekleri tehlikelere/risklere karşı korunmasını ifade etmektedir. Çağdaş hukuk devleti bu anlamda bir takım düzenlemelere ihtiyaç duymakta ve bu düzenlemelerin uygulanmaya koyulması ve gerekli denetimlerin sağlanmasında önemli görevler üstlenmektedir.

Günümüzde üretim, teknoloji ve örgütlenme şekillerindeki değişiklik iş ilişkilerini de değiştirmiş, bu alandaki ilkel güvenlik ve sağlık sorunlarına daha yeni farklı sorunların eklenmesine neden olmuştur. Hızlı teknolojik değişim ve gelişim, makineleşme, işyerlerinde kullanılan hammaddelerin çeşitliği yanında, sosyal, ekonomik, ruhsal birçok etken iş kazalarının oluşmasına neden olmaktadır. 18. ve 19. yüzyıldaki nüfus artışı, yeni buluşlar, buhar gücüyle çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurması, artan sermaye, değişen arz ve talep, daha karmaşık hale gelen üretim yapısı dolayısıyla iş kazalarının ciddi seviye ve boyutlara ulaşmasına yol açmıştır.

Her iş kazası, hem çalışana ve ailesine hem de topluma büyük zarar vermektedir. Ödenmek zorunda kalınan maddi ve manevi zarar çok yüksek olmaktadır. Yine iş kazaları sonucunda oluşan maluliyetler dolayısıyla hastalıklı yapı meydana gelmekte toplumun genel sağlığı da tehdit altına girmektedir¹.

İş hukuku bağlamında işçinin işverenden daha zayıf konumda olduğu kuşkudan uzak bir gerçektir. O halde sağlığı ve güvenliğinin de işverenin isteğine bırakılması düşünülemez. Bu doğrultuda, gerek çalışan açısından gerekse işveren yönünden birtakım yükümlülükler yasal olarak belirlenmiş, söz konusu yükümlülüklerin ihlali kişilerin cezai yaptırımlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumu istatistikleri incelendiğinde ülkemizde yıllardan beri iş kazalarında anlamlı bir azalma olmadığı gözlenmektedir. Sosyal Sigortalar Kurumu istatistiklerine göre

1 Sami NARTER,” İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesinde İşveren Eğitiminin Önemi”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, Aralık 2021, s.499.

2020 yılında ülkemizde 383.262 iş kazası olmuş, 1231 kişi işçi ölmüş, 98.620 işçi ise sürekli iş göremez, 3.492,824 kişi geçici iş göremez hale gelmiştir. 2012-2020 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen iş kazalarının normalleştirilmesi sonrasında iş kazası sayısının azalmadığı az da olsa arttığı görülmüştür. Bu durum Türkiye’de çalışma hayatına giren sigortalı işçilerin iş kazası ile karşılaşma oranlarının arttığını ve işçi sayısı arttıkça iş kazası oranının da arttığını göstermektedir². Dünya istatistikleri incelendiğinde, ülkemizin iş kazası ve meslek hastalığının sayısı bakımından ön sıralarda olduğu görülmektedir³.

İş kazalarının hukuki, idari ve cezai yönünün olduğu gerçeği karşısında, bu çalışmada yalnızca cezai sorumluluk ele alınacaktır. Cezai sorumluluk ele alınırken, birinci bölümde ilgili, ilişkili kavramlara değinilecek, ikinci bölümde cezai sorumluluk kavramı ile ceza hukukuna hakim ilkeler iş kazası bağlamında ele alınacak, üçüncü bölümde ceza yargılamasının esasları, dördüncü bölümde ise iş kazaları neticesinde oluşan suç türleri anlatılacaktır.

2 Kaan KOÇALI, “ Sosyal Güvenlik Kurumunun 2012-2020-yılları arası İş kazaları Göstergelerinin Standartasyonu” *Akademik Yaklaşım Dergisi*, 2021, Cilt 12, s.2.

3 Sarper SÜZEK, *İş Hukuku*, 22. Baskı, İstanbul 2022, s.899.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMLAR VE TANIMLARI

I. Genel Olarak

A. İş

İş, hayatın tam anlamıyla parçasıdır. Geniş ve dar olmak üzere iki farklı anlamda düşünülebilir. Geniş kapsamda iş, insanın bir amaca yönelen her türlü faaliyeti/gayretidir. Bu noktada iş için kazanç elde edip etmeme önemli değildir. Bir tür, uğraştır. Dar anlamda iş ise, bir insanın kazanç elde etmek (geçimini sağlama) için yaptığı faaliyetlerdir⁴.

B. İşçi

İş hukuku işçi temelli bir alan olup, amaç, zayıf konumdaki işçiyi korumaktır. Bu nedenle işçi lehine yorum ilkesi hakimdir.

Mevzuatımıza göre, iş (hizmet) akdi ile çalışanlar işçi sayılmaktadırlar. 4857 sayılı İş Kanunu (İŞK)m.8/1’de yer alan tanıma göre; “İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir”. Kanundaki tanıma göre işçi ise; “Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi”dir (m. 2/1)⁵.

Türk Borçlar Kanunu’nun⁶ (TBK) 393. maddesinde ise hizmet sözleşmesi, “işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme” olarak açıklanmıştır. Bu tanıma göre işçinin bağımlı olarak çalıştığı açıkça düzenlenmiştir. İşçi, emeğini işverene veya onun müşterilerine sunan karşılığında ücret alan kişidir. Taraflar arasında sürekli borç doğuran bir sözleşme olan hizmet akdine bağlı çalışma ile işçi-işveren ilişkisi doğmaktadır⁷.

4 Mustafa ÖZEN, “İş Kazalarında Hukuki, Cezai ve İdari Sorumluluk (bundan sonra cezai sorumluluk)” *Ankara Barosu Dergisi*, 2015/2, s.216.

5 SÜZEK, *İş Hukuku*, s. 139-140.

6 R.G.:04.02.2011 tarih, s. 27836.

7 Cevdet İlhan GÜNAY, *İş Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s.59.

Yukarıdaki tanımlar doğrultusunda iş sözleşmesi, iş görme ve ücret borçları ile bağımlılık unsurundan meydana gelen bir sözleşmedir. Bu doğrultuda işçi kavramı, bir işte ücret karşılığı işverene bağımlı olarak çalışan gerçek kişi olarak tanımlanabilir⁸.

İş Kanunu'nun 4. maddesinde, iş sözleşmesi ile çalışsalar dahi kanun kapsamında olmayan çalışanlar sayılmıştır. Çalışan denilince yalnızca özel sektör düşünülmemeli kamu işverenlerine bağlı çalışanlar da bulunmaktadır⁹. Diğer yandan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun¹⁰ (İSGK) kapsamını düzenleyen 2. maddesinde *“kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır”* düzenlemesi yer almaktadır.

İSGK'nin geneline bakıldığında, “işçi” yerine “çalışan” kavramının kullanıldığı ve kamu-özel sektör ayrımı olmaksızın tüm çalışanları kapsayan bir düzenleme olduğu görülmektedir¹¹.

C. İşveren

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesine göre ; *“Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir”*.

İSGK'nin 3/1-ğ hükmünde ise işveren; *“Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar”* olarak tanımlanmıştır.

İş sözleşmesi, tarafları olan işveren ve işçinin niteliğini belirler¹². İşveren bir gerçek kişi olabileceği gibi, şirket, dernek, vakıf, kooperatif, sendika, devlet veya kamu iktisadi teşebbüsü gibi kamu hukuku veya özel hukuk tüzel kişisi ya da adi ortaklık şeklinde tüzel kişilik teşkil etmeyen kuruluşlar da olabilir¹³.

İş sözleşmesinin işveren tarafını oluşturan tüzel kişi, işin görülmesini isteme hakkına haizdir. Fakat tüzel kişilikte, işin görülmesini ve talimatlara uyulmasını isteme hakkı farklı kişilerde

8 Haluk Hadi SÜMER, *İş Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, Konya, Eylül 2016, s.15

9 Nuri ÇELİK/Nurşen CANİKOĞLU/Talat CANBOLAT, *İş Hukuku Dersleri*, Batı Yayınları, Yenilenmiş 31. Bası, İstanbul Eylül 2018, s.94.

10 R.G: 30.06.2012, 28339.

11 Öner EYRENCİ/Savaş TAŞKENT/Devrim ULUCAN, *Bireysel İş Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020,s. 27.

12 Sarper SÜZEK, *İş Hukuku*, s.233.

13 ÇELİK/ CANİKOĞLU/CANBOLAT, a.g.e, s. 94.

toplanabilmektedir. Yönetim hakkı kapsamında talimat, emir, yürütme yetkisi tüzel kişinin organları tarafından kullanılmaktadır¹⁴.

D. İşveren Vekili

Gelişen çağda işletmelerin ve iş hacminin genişlemesi, tüzel kişi işletmelerinin faaliyetlerinin çoğalması, çalışma şekillerinin değişmesi, üretim tekniklerinin daha karmaşık bir hal alması gibi gelişmeler sonucunda işverenlerin işyerlerini tek başına yönetmeleri zorlaşmakta; belli konularda uzmanlık bilgisine sahip, yönetim yeteneği bulunan kişilere olan gereksinim artmaktadır. Söz konusu ihtiyaç işverenlerin yönetim yetkisinin tamamını veya bir kısmını üçüncü kişilere devretmesini zorunlu kıldığı, bu gerekliliğin de işveren vekili kavramını ortaya çıkardığı ifade edilmektedir¹⁵.

İşveren vekili ile ilgili mevzuatta farklı tanımlamalar yer almaktadır. İŞK m. 2/4- ilk cümlesine göre, “İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir.”. İSGK m. 3/2’ye göre, “İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır”. Öğretide her iki kanuni tanımın da benzer olduğu¹⁶ belirtilmektedir. Ayrıca bir işyerinde farklı görev ve yetki alanlarına sahip birden fazla işveren vekili de bulunabilir¹⁷. Her halükarda yönetim yetkisi devredilen kişi işveren vekili olarak kabul edilecektir¹⁸.

E. Alt İşveren ve Geçici İş İlişkisi

Alt işverenlik teknolojik gelişmelerin iş bölümü gereği olarak meydana getirdiği, uzmanlaşma düşüncesine dayanan kavram olarak adlandırılabilir¹⁹. Alt işverenin yüklendiği işlerin çok büyük bir bölümü devamlılık arz eden, uzmanlık ve iş bölümü gerektiren yemek, temizlik, güvenlik ve çevre düzenlemesi gibi işlerden oluşmaktadır²⁰. Bu tür işler ayrı bir iş bölümü ve örgütlenme şekli gerektirdiğinden alanında uzmanlaşmış farklı bir işverene gördürülmesi verimlilik ve mali açıdan daha uygun olduğundan tercih edilmektedir. Yargıtay 22. HD. Bir

14 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.150.

15 Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU/Muhittin ASTARLI/Ulaş BAYSAL, *İş Hukuku*, Turhan Kitapevi, Ankara 2014 ,s.243.

16 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.188.

17 Müjdat ŞAKAR, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta, Ankara 2021, s. 23.

18 Levent AKIN “İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşyerinin Örgütlenmesi ”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 54, S. 1, s.12.

19 Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU Muhittin ASTARLI/Ulaş BAYSAL, *İş Hukuku Ders Kitabı Cilt 1: Bireysel İş Hukuku*, (3. Baskı), Lykeion Yayınları, Ankara 2019, s.40.

20 Nuri ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, (26. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul 2013, s.48.

kararında, gördürülen işin uzmanlık gerektirip gerektirmediğinin netleştirilmesi için bilirkişi heyetinden rapor alınması belirtilmektedir²¹.

4857 sayılı İş Kanunu'nun (İŞK) 2/6'da alt işveren kavramına yer verilmiştir. Buna göre, “Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu iş yerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir”. İŞK'de yer alan tanımlama, “aynı üretim süreci ve kuruluş içinde istihdam edilenlerin tek bir işvereni bulunur”²² kuralına istisna getiren bir kuruma yer vermekte, ancak bu kuruma başvurulmayı belirli koşullara tabi tutmaktadır. Bu sınırlamalara uygun olmayan ilişkilerde ise, alt işverenin işçilerinin başından itibaren asıl işverenin işçisi olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır(İŞK m.2/7).

5510 sayılı Kanun'un 12/son maddesinde, “Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işte veya bir işin bölüm veya eklentilerinde, iş alan ve bu iş için görevlendirdiği sigortalıları çalıştıran üçüncü kişiye alt işveren denir. Sigortalılar, üçüncü bir kişinin aracılığı ile işe girmiş ve bunlarla sözleşme yapmış olsalar dahi, asıl işveren, bu Kanunun işverene yüklediği yükümlülüklerden dolayı alt işveren ile birlikte sorumludur.” şeklindeki düzenleme İş Kanunu düzenlemesi ile paralel olup, her iki kanundaki düzenlemelerin amacının, kazalı-işçinin işveren karşısında zayıf konumda olduğu, alt işverenin de asıl işverene göre ekonomik konumunun daha düşük olması öngörülerek çözüm bulunmasını sağlamaktır. Zira Türkiye’de özellikle inşaat gibi belli iş alanlarında asıl işin ihale ile büyük şirketlerce alınıp iş koluna göre çok sayıda farklı ekonomik düzeydeki alt işverenlere gördürüldüğü gerçeği karşısında düzenlemelerin yerinde olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Alt işveren aldığı işi kendi namına ve hesabına kendi işçileri ile yürütecektir²³. Bu durum onun işveren vekili olmadığını göstermektedir²⁴.

Asıl işveren-alt işveren arasındaki sözleşme taşıma, eser veya herhangi bir nitelikte olabilir. Bununla beraber Alt İşverenlik Yönetmeliği'nde²⁵ sözleşme alt işverenlik sözleşmesi olarak

21 Yargıtay 22. HD, 21/02/2018 tarih, 2017/45253 E., 2018/4272 K. sayılı kararı, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.: 19.08.2023.

22 Ali GÜZEL, “İş Yasasına Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Sınırları”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S.1, 2004, s.32.

23 Savaş TAŞKENT, “Alt İşveren”, *İHSGHD*, Nisan-Haziran 2004, 363-366.

24 MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, a.g.e.s,40.

25 R.G: 27.09.2008, 27010.

belirtilmiştir²⁶. Yine asıl işveren ve alt işveren arasındaki yapılan alt işverenlik sözleşmesi yazılı şekle tabidir(Alt İşverenlik Yönetmeliği m.9).

Geçici (ödünç) iş ilişkisi, İŞK m. 7/1 hükmünde düzenlendiği üzere, özel istihdam bürosu aracılığıyla ya da holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı başka bir işyerinde görevlendirme yapılmak suretiyle kurulan bir ilişkidir.

Çalışmamız açısından önem arz eden husus geçici işverenin işin gereği ve geçici işçi sağlama sözleşmesine uygun olarak geçici işçisine talimat verme yetkisine sahip olmasıdır (İŞK m. 7/9-a, m. 7/son). Bunun dışında geçici işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlamak, iş sağlığı ve güvenliği açısından gereken önlemleri almakla da yükümlü kılınmıştır (İŞK m. 7/9-f, m. 7/son). Geçici iş ilişkisi kurulan işverenin işçiyi gözetme borcundan devreden işveren ile birlikte sorumlu olacağı da öngörülmüştür (İŞK m. 7/son). Ayrıca İSGK’de geçici işverenin, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışanlara gerekli eğitimin verilmesini sağlayacağı hüküm altına alınmıştır (İSGK m. 17/6).

F. İş Sağlığı ve Güvenliği

İş sağlığı ve iş güvenliği kavramları birbirinden ayrı alanlar olmasına rağmen iş hayatındaki önemi ve hukuki düzenlemeler kapsamında birlikte düşünülmekte ve kullanılmaktadır.

İş sağlığı, 20/6/2012 tarih ve 6331 sayılı İSGK’de tanımlanmamıştır. Yine, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği’nde (İSveGHY) de²⁷ tanımlanmamıştır. İş sağlığı, işe başlamazdan önce sağlık halinin iş süreci içerisinde gerekli koşulların sağlanması ile muhafaza edilmesini ifade eder.

İş Güvenliği kavramı İSGK’de tanımlanmamıştır. Yine, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği’nde de tanımlanmamıştır. İş güvenliği, işin beklendiği şekilde hayata geçirilmesi için güvenli ortamın sağlanması olarak ifade edilebilir.

Başka tanımlamalarda ise, iş sağlığı ve güvenliği, işyerindeki işçilerin işin yürütümü sırasında fiziki çevre koşullarından dolayı karşılaştıkları sağlık sorunları ve mesleki risklerin tamamen yok edilmesi veya asgari düzeye indirilmesi şeklinde tanımlanabilir²⁸. Bir başka tanıma göre iş sağlığı ve güvenliği, işin ve işyerinin koşulları ile işyerinin işin görülmesi sırasında kullanılan araç ve gereçlerden doğması muhtemel tehlikelerden önlenebildiği ölçüde arındırılması

26 Ömer EKMEKÇİ/Esra YİĞİT, *Bireysel İş Hukuku Dersleri*, Onikilevha, İstanbul 2021, s.154.

27 R.G: 29.12.2012, 28512.

28 Sarper SÜZEK, *İş Güvenliği Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara 1985, s.8.

suretiyle çalışanın güvenli bir iş ortamında fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden sağlıklı olmasını ifade eder. Diğer bir tanıma göre ise iş sağlığı ve güvenliği, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi maksadıyla alınması gerekli tüm tedbirler ile gözetim ve denetimi yükümünü ifade eder²⁹ . Bir diğer tanıma göre ise iş sağlığı ve güvenliği; *“işçilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan tam bir iyilik halinin sağlanıp sürdürülmesini, çalışma koşulları nedeniyle sağlıklarının bozulmasının önlenmesini, mesleki risklere karşı korunmasını, işçinin fizyolojik ve psikolojik niteliklerine uygun işlere yerleştirilmesini yani işin insana, insanın işe adaptasyonu”* olarak ifade edilebilir.³⁰

İş sağlığı ve güvenliği hukuku ise, işyerindeki çalışanın sağlığı üzerinde oluşturulabilecek tehlikeleri, işyerinin fiziki yapısı ve işin yapımında kullanılan her türlü araç ve bunlarla işçinin bağı, iş kazası ve meslek hastalıklarının meydana gelmesini engelleyen veya bu riski mümkün olduğunca azaltan teknik düzenlemeleri kapsamaktadır.

G. İş Yeri

İş yeri, İSGK m. 3/1-h’de tanımlanmıştır. Buna göre işyeri, *“Mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren kuruluş”* ifade etmektedir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun (SSGSSK) 11. maddesine göre ise *“İşyeri, sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir. İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır.”*

29 Leyla KILIÇ, *İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu*, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.19.

30 Muharrem ÖZEN/Önder TOZMAN, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Işığında İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Ceza Sorumluluğu”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Y.3, S.10,2008, s. 214-236.

H. İş Kazası

1. Genel Olarak

Türk mevzuatında kaza kavramı tanımlanmamıştır. Aslı Arapçadan gelen kaza sözcüğü Türk Hukuk Lügatında “bir irade sonucu olmaksızın veya umulmayan hal dolayısıyla bir kimsenin veya bir şeyin arızaya veya zarara uğraması” olarak tanımlanmıştır³¹.

Bu tanımlama geniş anlamda kaza kavramına uygundur. Gerçekten, geniş anlamda kaza ani ve istenilmeyen bir zararın doğumuna sebep olan olaydır. Bu kaza kavramı bedensel yükümlülüğün zedelenmesi, ölüm ve mala gelen zararları içerir³².

Dar anlamda kaza ise, ani ve dıştan gelen, istenilmeyen bedensel bütünlüğün zedelenmesine veya ölüme neden olan olaydır. Görüldüğü üzere, mala verilen zararlar dar anlamda kazanın kapsamı dışındadır³³.

İş kazası kavramı, 4857 sayılı İş Kanunu’nda ve Borçlar Kanunu’nda tanımlanmamıştır. İlk kez yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 11. maddesinde düzenlenmiş, ancak burada da tanımlama yapılmamış, iş kazasının unsur ve koşulları sayılmıştır. Yine 1479 sayılı Bağ-kur Kanunu ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu’nda da iş kazası tanımlanmamıştır.

İş kazası konusunda, değişik kurum ve kuruluşlar tarafından yapılmış bazı tanımlamalar mevcuttur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş kazasını; “*Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan, beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olaydır.*” şeklinde tanımlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş kazasını; “*Önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, makinelerin, araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olaydır.*” şeklinde tanımlayarak, iş kazasının ekonomik boyutuna daha fazla vurgu yapmaktadır³⁴. Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) ise iş kazasını, “İş sürecindeki fiziksel ve ruhsal yönden zarara sebep olan olaylardır.” şeklinde tanımlamaktadır³⁵.

31 Türk Hukuk Lügatı s.194, Türk Dil Kurumunun internet Türkçe sözlüğünde kaza “ istem dışı veya umulmayan bir olay dolayısıyla bir kimsenin, bir nesnenin veya bir aracın zarara uğraması.” olarak tanımlanmıştır. (sozluk.gov.tr, E.T.20.12.2022)

32 Levent AKIN, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,(bundan sonra maddi tazminat)* Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.19.

33 Fikret EREN, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, No. 344, Ankara 1974,s.19.

34 Gürbüz YILMAZ, “İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti”, *Mühendis ve Makine Dergisi*, 2009,, 50(592), s.24.

35 <http://osha.europa.eu/en/faq/faq1/what-is-an-accident-at-work>, EU-OSHA. E.T.08.12.2022

2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında İş Kazası

5510 sayılı SSGSSK³⁶ iş kazasını tanımlamamış, 13. madde kenar başlığında “İş Kazasının Tanımı” denilmesine rağmen 1. fıkarda hangi durumlarda meydana gelen kazanın iş kazası sayılacağı yer ve zaman koşuluna bağlı olarak düzenlenmiştir. Buna göre “İş kazası; sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olay” olarak tanımlanmıştır.

Kanunda yer alan hükme göre iş kazasının unsurları; sigortalı olma, kazaya uğrama ve uygun illiyet bağının bulunması ve sigortalının bedenen veya ruhen zarara uğraması şeklinde sıralanabilir. Ancak 5510 sayılı Kanundaki tanım, kısa vadeli sigorta kollarından iş kazası ve meslek hastalığı sigortalarından kimlerin yararlanacağını tespitine yöneliktir. Diğer bir anlatımla; 5510 sayılı Kanun anlamında iş kazası, sigortalının maluliyet, iş göremezlik, sigortalının ölümü halinde hak sahiplerinin destekten yoksun kalmalarından doğan zararların tazminini, yani sigortalının sosyal sigorta hakları anlamında korunmasını ifade etmektedir.³⁷

Kanunun düzenlemesinde “işyerinde meydana gelen her olay”ın iş kazası olduğu anlaşılmaktadır. Burada kanun koyucu tarafından, kaza ile iş arasında bir nedensellik bağı bulunması koşul olarak öngörülmemiştir. Buna göre, işe tamamen yabancı bir nedenden kaynaklanan kaza da iş kazası olarak kabul edilmektedir. Bu bakış açısı ile, kanun koyucu, kazanın iş ile ilişkili olması için işyerinde bulunulmasının yeterli olacağını kabul etmiştir. Ancak, işyeri kavramı bakımından Kanun’un 11. maddesindeki genel anlamın gözetilmesi gerektiği belirtilmelidir. Söz konusu hüküm dikkate alınarak, işin yapıldığı yere ek olarak işyerinin eklentileri ve araçlarda meydana gelen olaylar da iş kazası olarak tanımlanmaktadır.³⁸

Sosyal güvenlik sistemi ağı içerisinde kazalının maddi yardım ve sağlık yardımı alması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, sağlık yardımı için genel sağlık sigortası, maddi yardımlar

36 R.G: 16.6.2006, sayı,26200.

37 Can TUNCAY/Ömer EKMEKÇİ, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul 2021, s. 402-403.

38 Hilal Nur GÜNCAN, “Sosyal Güvenlik Hukuku Anlamında İş Kazası”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.3, S. 5, Haziran 2017, s.85.

için ise, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası öngörülmüştür. Bu yardımlarla, çağdaş hukuk anlayışındaki sosyal devlet ilkesinin yerine getirilmesi amacıyla iş kazası ve/veya meslek hastalığı dolayısıyla ortaya çıkan mağduriyetin giderilmesini hedeflenmektedir. Dolayısıyla, Sosyal Güvenlik Kurumu yardımlarının işverenin iş kazası veya meslek hastalığından doğan sorumluluğunun hukuki niteliği ile ilgisi söz konusu değildir.³⁹

3. Bireysel İş Hukuku Anlamında İş Kazası

İşçi ve işveren arasında yapılan hizmet sözleşmesi uyarınca işveren iş tehlikelerine karşı işçiyi koruma, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma borcunun yasal dayanakları İş Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve Borçlar Kanunda düzenlenmiştir.

İş kazalarında işverenin hukuki sorumluluğunun kaynağını, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "İşçinin Kişiliğinin Korunması" başlıklı 417. maddesi oluşturmaktadır⁴⁰.

İş hukuku anlamında iş kazasının söz konusu olabilmesi için; öncelikle kazaya sebep olan olayın dıştan ve irade dışı olarak meydana gelmesi, kaza ile zarar ve kaza ile işveren tarafından yürütülen iş arasında uygun illiyet bağının bulunması ve bu olay neticesinde işçinin maddi bir zararının bulunması gerekmektedir. Bu zararlar, çalışma gücünün kaybından veya ekonomik geleceğin sarsılmasından kaynaklanan zararlar da olabilecektir. (TBK m. 54)⁴¹.

İşveren için öngörülen iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden kaynaklanan maddi ve manevi zararların giderilmesi iş hukuku bağlamında sorumluluğu oluşturmaktadır.

2003 yılında kanunlaşan 4857 sayılı İş Kanunu, daha önceki İş Kanunları gibi iş sağlığı ve güvenliğinin en temel yasal dayanağıdır⁴². Kanunun yürürlükten kaldırılan 77 – 89 maddeleri arasında düzenlenen iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümlerde işverenin ve işçinin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yükümlülükleri ana hatlarıyla ortaya koyulmuştur. Söz konusu

39 Ayşe Ledün AKDENİZ, "İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği", *İÜHF*, C. LXXII, 2014, S.2, s.10.

40 TBK'nın 417. maddesi: "İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür."

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksanlız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür. İşverenin kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

41 AKIN, Maddi Tazminat, s 48-49.

42 AKIN, a.g.e.,s.35.

hükümlerin yerini, daha ayrıntılı ve özel farklı bakış açısı getiren ve 30 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun hükümleri almıştır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 3/1-g maddesinde iş kazası “İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olay” olarak tanımlanmıştır.

Yargıtay'ın bireysel iş hukuk bağlamında iş kazası olarak tanımladığı olaylara örnek vermek gerekirse; “temizlik şirketi sigortalısının işyerinde temizlik işini yaparken kedi büyüklüğündeki bir farenin ısırması sonucu yaralanması olayı”⁴³ bireysel iş hukuku anlamında iş kazasıdır.

Bir başka kararda ise; “davacılar murisi Bolu Kaynaşlı Beldesi dinlenme tesislerinde mola verdiği sırada meydana gelen depremde ölmüştür. Olay mücbir nedenden meydana geldiğinden işyerine özgü tehlike ile oluşan sonuç arasında uygun illiyet bağı yoktur”⁴⁴ şeklinde illiyet bağının olmadığı vurgusu yapılmıştır.

Diğer bir kararda ise “...Olay günü sanığın yetkilisi olduğu şirkette sigortalı olarak çalışan ve şirket tarafından Dalaman'da bulunan TİGEM arazisindeki damlama sulama borularının tamir işleri için geçici olarak görevlendirilen katılanın, olay günü konakladığı otelde balkon altında yaralı olarak bulunduğu olayda; yaralanmanın sanığın iş yerinde, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli tedbirleri almamasından ve işin yürütülmesinden kaynaklanmadığı, olayın iş kazası niteliğinde olmadığına anlaşıldığı karşısında; eksik araştırma ile bozma öneren görüşe iştirak edilmeyerek sanığın beraatine yönelik mahkemenin kabul ve takdirinde bir isabetsizlik görülmemiştir....” şeklinde vurgulanmıştır⁴⁵.

4. Ceza Hukukuna Göre İş Kazası Tanımı

İş kazası kavramları hukuki ve cezai açıdan farklıdır. Örneğin bireysel iş hukuku ve iş sağlığı ve güvenliği anlamındaki iş kazası ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yani sosyal sigortalar hukuku anlamında iş kazası kavramı ve iş kazasının doğurduğu hukuki sonuçlar birbirinden farklıdır⁴⁶.

İş hukukuna göre iş kazasının, işverenin kendisine yüklenmiş iş sağlığı ve güvenliğine dair yükümlülüklerine aykırı davranması nedeniyle vuku bulan ve işverenin zarardan

43 Yargıtay 21. HD. 28.05.2009 K.T.,2008/17139 E.-7368 K.,E.T. 14.12.2022

44 Yargıtay 21. HD. 06.03.2003 K.T. 2008/1465 E.-1721 K. E.T.14.12.2022.

45 Y12CD.,E.2019/4781, K.2020/417, K.T.14.01.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.27.12.2022.

46 Ali GÜNEREN, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara 2011, s.341 vd.

sorumluluğunun bulunduğu kaza olduğu vurgulanmıştı. Buna karşılık ceza hukuku bağlamında kaza (beklenmeyen hal, tesadüf) halinde, beklenmedik bir durum/olay ortaya çıkarak iradeyi ve neticenin öngörülebilirliğini ortadan kaldırmaktadır.⁴⁷

Ceza hukukunda “kaza ve tesadüf”, fail ve üçüncü kişilerce öngörülmesi mümkün olmayan bir neticenin gerçekleşmesi olarak tanımlanmıştır⁴⁸. Kaza ve tesadüf olarak nitelendirilen hadiselerde bir insan hareketinin müdahalesi gerekmektedir. Dolayısıyla, doğa olayları tek başlarına kaza veya tesadüf niteliği taşımazlar.⁴⁹

Öngörebilmenin imkansız olduğu durumlarda taksirden değil, kaza ve tesadüften bahsedilmekle, gerek fail gerekse de üçüncü kişilerin öngörmelerinin mümkün olmadığı sonuç olarak ifade edilmektedir⁵⁰.

Kaza ve tesadüfün varlığı halinde kast ve taksir gündeme gelmeyip suçun unsurları oluşmayacak failin objektif ve sübjektif ceza sorumluluğu ortadan kalkacaktır⁵¹. Bu durumda ceza hukukunda kaza kavramı bireysel iş hukuku ve sosyal güvenlik hukukundaki kaza kavramından farklılık göstermektedir. 5237 sayılı TCK’da iş kazası tanımı yer almamakta birlikte her iki hukuk dalı ve öğretideki iş kazası tarifi, bu doğrultudaki tanımlamalar, örnekler, yükümlülükler, belirlemeler ile ceza hukukunun kendi uygulaması ile arasındaki bağlantı kurulabilecektir.

Ceza hukuku bağlamında “kaza” kavramı ile “iş kazası” kavramını açıklamak mümkün değildir. Bu nedenden ötürü ceza hukuku bakımından iş kazası, işin yürütümünde meydana gelen, teknik bir aksaklık yahut bir ihmal nedeniyle çalışanın yaralanması veya ölmesine sebep olan olay olarak tanımlanabilir⁵².

5. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Bakımından İş Kazası

SSGSSK’dan sonra yürürlüğe giren İSGK’de de iş kazasının açık tanımının yapıldığı görülmektedir. Anılan kanunun m. 3/1-g hükmüne göre iş kazası, “İşyerinde veya işin yürütümü

47 Çağla ERDOĞAN, *İşverenin ve İşveren Vekilinin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu*, Yetkin, Ankara 2016, s. 70.

48 Kayıhan İÇEL, *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta*, İstanbul 2023, s.488.

49 Sulhi DÖNMEZER/Sahir ERMAN, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım* Cilt: II, Beta, 11. Bası, İstanbul 1997, s. 305.

50 M.Emin ARTUK/Ahmet GÖKÇEN/Caner YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet, 10. Baskı, Ankara 2016, s.353.

51 DÖNMEZER/ERMAN, *Nazari Tatbiki II*, s. 306-307.

52 Seydi KAYMAZ/Hasan Tahsin GÖKCAN, *5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları*, Seçkin, Ankara 2006, s. 349.

nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olayı” ifade etmektedir.

Öğretide kanuni tariften farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Örneğin, Süzek, kanunda yapılan tanımın SSGSSK gibi yalnızca işin yürütülmesi nedeniyle meydana gelen kazaları değil, işin yürütülmesiyle ilgili olmasa dahi işyerinde gerçekleşen kazaları da iş kazası olarak ifade etmektedir.⁵³ Ocak’a göre, İSGK’de yer alan iş kazası tanımı, kanunun amacına bağlı olarak, sosyal amaçlarla çerçevesi geniş tutulan SSGSSK tanımına göre daha dar kapsamlı tutulmuştur⁵⁴.

İSGK’nin ilgili madde gerekçesinde, tanımın SSGSSK tanımını da kapsayacak şekilde, daha üst ve genel bir şekilde yapıldığı, böylece SSGSSK ile belirlenen koşulların kısıtlanmaması ve uygulamada duraksamaya yer verilmemesinin sağlandığı, ayrıca işin yürütümü nedeniyle ifadesiyle de görevli olarak işyeri dışına gönderilme, işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş gibi durumların tanım kapsamında değerlendirilmesine olanak sağlandığı belirtilmektedir.

Kanaatimizce iş kazası çerçevesinin mutlak-kesin çizgilerle belirlenmesinin mümkün gözükmeyeceği, zira işyeri, işin yürütümünün ne zaman ve nerede başladığı veya bittiği somut olayda karşılık bulacağı kuşkusuzdur. Somut gerçekleşen olayın gerçekleşme şeklinin, mahiyetinin ve çalışma koşulları ile çalışanın konumunun iş kazası tanımlamasında etkili olacağı değerlendirilmektedir.

I. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

İş sağlığı ve güvenliği hukuku, her şeyden önce, işçinin yaşamını ve sağlığını güvence altına almayı amaçlamaktadır.⁵⁵

Sanayileşme ile teknolojik gelişmelerin nimetlerinden toplumun her kesiminde yer alan tüm bireylerinin yararlanması karşısında, gelişmelerde birebir faydası olan, buna rağmen ağır koşullar altında çalışan ve zayıf konumda bulunan işçilere sanayileşmenin ve teknolojik gelişmelerin bedelini ödetmeme güdüsü, medeni toplumların başlıca hedeflerinden birini oluşturmaktadır⁵⁶.

53 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.440.

54 Saim OCAK, *İş Güvenliği Uzmanlığı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.7.

55 Abdulvahap YİĞİT, *İş Sağlığı ve Güvenliği*, Aktüel Yayınları, Bursa 2008, s.1.

56 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.899.

İş sağığı ve güvenliğinin sağlandığı çalışma ortamları, işçi ve işverenlerin fiziken ve ruhen daha sağlıklı olmalarında başlıca etkindir. Ekonomik amaç güden işletmelerin devamlılığı ve bu devamlılığı sağlayacak işçilerin sağlıklı ve güvenli ortamlar farkındalığı, çalışma güdüsünü artırdığı gibi, üretime de katkı sağlayacağı şüpheden uzaktır. İşveren işletmenin/fabrikanın sahibi konumunda olup, işe aldığı işçilerin veya daha uzun süreli çalışan işçilerin sağlığını ve güvenliğini sağlamakla üzerine düşen yasal ve iş tecrübesi ile varlığı sabit yükümlülerinin farkında olması ve işyeri uygulamalarını bu doğrultuda yürütmesi, işletmenin sağladığı fayda dışında sosyal katkılar sağlayacaktır.

İ. İşverenin İş Sağığına ve Güvenliğine İlişkin Yükümlölükleri

1. Genel Olarak

Esas itibariyle iş sağığı ve güvenli önlemlerine ilişkin kanuni dayanaklar, TBK ve İSGK içerisinde bulunmaktadır. Ancak 3213 sayılı Maden Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu gibi başka kanunlarda kendine özgü kurallar yer almaktadır. Bu noktada çalışmanın ekseninden uzaklaşmamak adına diğer mevzuat hükümlerine ayrıntılı yer verilmeyecektir. Somut olaya göre ilgili mevzuat düzenlemelerine müracaat edilmesi gerekmektedir.

İş akdi her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Öğretide, iş sözleşmesi çerçevesinde işçinin iş görme, itaat ve sadakat borcu altına girerken⁵⁷; işverenin de ücret ödeme, işçiyi gözetme, eşit davranma gibi borçların altına girdiğı ifade edilmiştir⁵⁸. TBK’de (m.395 ila m.426) işveren ile işçi arasında kurulan hizmet akdi çerçevesinde işçinin ve işverenin borçlarına değinilmiştir. Buna göre işçi; bizzat çalışma, özen ve sadakat, teslim ve hesap verme, fazla çalışma, düzenlemelere ve talimata uyma borcu altındadır. Buna karşılık işveren işçiye karşı, ücret ödeme, iş araç ve malzemelerini sağlama, işin görülmesinden doğan her türlü gideri karşılama, işçinin kişiliğini koruma, tatil ve izin hakkı verme ve hizmet belgesi verme borcu altındadır.

İşverenin yükümlölüklerden işçiyi gözetme borcu, işçiye yardımcı olmayı, onun çıkarlarını gözetmeyi ve gördüğü iş dolayısıyla uğrayabileceğı zararlar dolayısıyla gerekli önlemleri almayı zorunlu kılar⁵⁹. Bu meyanda, işverenin iş sağığı ve güvenliği önlemlerini alma borcu,

57 Öğretide işçinin denetime katlanma borcunun da olduğı ileri sürölmüştür. Bkz. Kenan TUNÇOMAĞ/Tankut CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.102. Yapılan bir başka ayırımda ise, işçinin bu borçlarının yanında eğer kararlaştırılmış ise rekabet etmeme borcunun da bulunduğı belirtilmiştir. Bkz. Nuri ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul 2006, s.129.

58 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.244.

59 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.243.

işçiyi gözetme borcunun bir tezahürüdür⁶⁰ . Belirtmek gerekir ki; burada ifade edilen karşılıklı borçların temeli hizmet/iş sözleşmesine dayanır. Bu itibarla bu borçlar iş sözleşmesinden doğan, özel hukuk kaynaklı borçlardır. Böylece bu borçlara aykırılık tazminat isteme hakkını doğurur⁶¹.

Öğretide iş sağlığı ve güvenliğini sağlama yükümlülüğünün hem kamu hem de özel hukuka dayandığı ileri sürülmüştür⁶². İş sağlığı ve güvenliğini sağlama borcunun özel hukuktaki dayanağını TBK'nin işverenin hizmet akdinden doğan işçinin kişiliğini koruma borcunu düzenleyen TBK m. 417/2 teşkil eder. Buna göre işveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak ve gerekli her türlü araç ve gereci eksiksiz bulundurmakla yükümlüdür⁶³ .

Sosyal devlet ilkesi gereği işçinin çalışma alanındaki tehlikelere karşı korunması esastır. Bu doğrultuda yasa koyucu işçi ve işveren ilişkisine müdahil olmuş, iş sağlığı ve güvenliğin sağlanması için her iki tarafa yükümlülükler öngörülmüş, işçiyi koruyucu düzenlemeye yer verilmiş, yükümlülüklerin denetlenmesi amaçlanmış ve karşılığında idari yaptırımlar öngörülmüştür.

4857 sayılı İŞK m.77-89 arasında yer alan “İş Sağlığı ve Güvenliği” bölümünde yer alan ve bu hükümleri 30.12.2012 tarihinde yürürlükten kaldıran⁶⁴ 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun hükümleri iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüğünün kamu hukuku kaynaklarını teşkil eder. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik önlemlerinin iyileştirilmesi amacıyla yürürlüğe konulan İSGK, bu hususta daha ayrıntılı düzenlemelere yer vermiştir.

2. İşyerinde Gerekli Her Türlü Önlemi Alma Yükümlülüğü

6331 sayılı İSGK'nin işverenin genel yükümlülüklerini düzenleyen 4. maddesinin birinci fıkrasının a bendine göre işveren, “*çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede; a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması ... sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen koşullara uygun hale*

60 ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, s.157.

61 TUNÇOMAĞ/CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, s.128

62 TUNÇOMAĞ/CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, s.128, aynı yönde, Lütfi İNCİROĞLU, *Kamu İşverenin İş Sağlığı ve güvenliği bakımından Sorumluluğu*, yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015, s. 66

63 TUNÇOMAĞ/CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, s.129.

64 6331 sayılı Kanun'un 37-38 maddeleri.

getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar” yapmakla yükümlü kılınmıştır. Madde hükmünden anlaşılacağı üzere, herhangi bir işveren veya işyeri arasında ayırım yapılmaksızın işverene iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü tedbirin alınması yükümlülüğü getirilmiştir⁶⁵. Bu noktada, “alınması gereken her türlü tedbir”in içeriği işyerinde görülen işin mahiyeti ve işyerinin niteliğine göre farklılık arz etmektedir⁶⁶.

İşverenin sorumluluğundaki “gerekli her türlü önlemi almak” ifadesi ile oldukça geniş anlam taşımaktadır. Dolayısıyla sadece pozitif hukuk düzenlemeleri yeterli görülmeyip bu ifade, bilim ve tekniğin öngördüğü önlemleri de ifade etmektedir.

3. İşçiyi Gözetme/ Koruma Yükümlülüğü

İşverenin işçisini gözetme borcu, işveren tarafından işçinin çalışmadan kaynaklı tehlikelerden korunması, buna dair önlem alınması, işçinin çıkarlarına zarar verici etkenlerin uzaklaştırılması, davranışlardan uzak durulması olarak anlaşılır. ve bu borcun sadakat borcunun karşısında yer aldığı ifade edilmektedir⁶⁷.

Gözetme borcu işveren için öngörülen önemli borçlar arasındadır. TBK da "işçinin kişiliğinin korunması" başlıklı 417. maddesine göre işçiyi gözetme borcunun kapsamına işçinin hayatını, sağlığını, maddi ve manevi varlığını, bu bağlamda onun kişiliğini koruma yükümlülüğü girer. Bu borca aykırılık halinde de işverenin sorumluluğu doğar. İşverenin çalışanı gözetme borcu, iş sözleşmesiyle doğmakla beraber, sınırı ve kapsamı Medeni Kanun'un 2. maddesinde yer alan “dürüstlük kuralı” ile belirlenmiştir.

Söz konusu borcun kapsamı oldukça geniştir. İşveren iş sözleşmesi kapsamında çalıştırdığı işçisini maddi ve manevi yönden korumak, onun çıkarları doğrultusunda ortaya çıkabilecek zararlara karşı gerekli her türlü önlemi almak ve ona zarar verici davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. İşverenin işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlaması ve buna yönelik önlemleri alması, işçiyi gözetme borcunun tabii sonucudur. 6331 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte işverenin gözetme borcunun sınırları daha nesnel ve somut hale gelmiştir⁶⁸.

65 KILIÇ, s.53.

66 İhsan ULUSAN, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu*, Kazancı Yayınları, İstanbul 1990, s.90

67 Ahmet SEVİMLİ, “ İşçinin Özel Yaşam Hakkı Bağlamında İşçi-İşveren İlişkisi,” *Sicil İş Hukuku Dergisi* Yıl 3, sayı 10, Haziran 2008, s.59.

68 Ender DEMİR, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İşverenin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 13, S. 1, Ocak 2014, s. 127-170.

Gözetme borcu kapsamında çalışanın kişiliğinin korunması ve iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması önemlidir. Kişiliğin temelinde yaşam hakkı vardır. Yaşam hakkı ise ulusal ve uluslararası belgelerde güvence altına alınmıştır⁶⁹.

4. Çalışanları Denetleme/İzleme Yükümlülüğü

İşveren işin sağlıklı ve güvenli yürütümü için her türlü önlemi aldıktan sonra aldığı tedbirlerine uygun hareket edilip edilmediğini kontrol etmekle de yükümlüdür. İş Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan 77/2 maddesinde işverenin bu anlamdaki yükümlülüğü düzenlenmişti⁷⁰. İSGK'nin 19. maddesinde ise “*çalışanlar işyerinde alınan sağlık ve güvenlik önlemlerine uymakla yükümlüdürler*” hükmü yer almaktadır. Yapılacak olan denetim, sürecin değerlendirilmesi ve somut olarak veri oluşturulmasında da katkı sağlayacaktır. Bunun yanında, bu yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğinin araştırılarak tespit edilmesi iş kazalarından doğan kusur belirlenirken de esas alınacaktır⁷¹.

Konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararında, “... İşverenin işçisine gözlük verme yükümlülüğünün bu gözlüklerin istenilen nitelikte olması ve işçiler tarafından kullanılmasını sağlama zorunluluğunu da kapsayacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işin niteliği itibarıyla işverenin önlem alma ödevinin, sadece işe uygun gözlük vermekle sınırlandırılmayacağı, bu gözlüğün kullanılmasını istemek bu önlemin uygulanmasını sağlamak ve uyulup uyulmadığını sürekli ve etkin bir biçimde denetlemek, bunu gerçekleştirecek gerekli kontrol sistemini de kurmak yükümlülüğünü içerdiği de söz götürmez...” denilerek, denetimin önemine işaret edilmiştir⁷².

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi vermiş olduğu başka bir kararında ise ; “... iş güvenliği de çalışanların kendi dikkatlerine bırakılamaz. Her işveren önlemlere uyulmasını temine mecburdur. Bu kapsamda işverenin ne tür bir denetim mekanizması kurduğu tutanak ve belgeleriyle ortaya konulmalıdır...”⁷³ diyerek denetim yükümlülüğünün önemine işaret edilmiştir.

69 AİHS m. 2, 1982 Anayasası m. 17.

70 4857 sayılı İş Kanunu m. 77/2 “ İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya bulundukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

71 Y12CD, E.2013/30038, K.2015/1987, K.T.04.02.2015, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.10.12.2022

72 HGK. 28/03/1979, E. 484. K. 330; KILIÇ, s.57.

73 Y10HD., E.2011/1709, K.2011/8498, K.T.09.06.2011, www.kazanci.com.tr (çevrimiçi), E.T.10.12.2022

5. Eğitim Verme Yükümlülüğü

İSGK'nin “çalışanların eğitimi” başlıklı 17. maddesinin 1. fıkrasında, işverenin, çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini aldıracağı, eğitimin temelde işin başlangıcından evvel, iş veya çalışma yeri değişikliği ya da iş ekipmanlarının değişmesi yahut yeni teknoloji kullanılması durumunda verileceği, eğitimlerin değişen veya yeni meydana gelen risklere göre yenileneceği ve düzenli aralıklarla tekrarlanacağı ifade edilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliğinde eğitiminde amaç; çalışma ortamının sağlıklı ve güvenli olmasını, iş kazalarının azaltılmasını ve önlenmesini, işyerinde çalışanların hak ve yükümlülüklerine ilişkin olarak bilgi sahibi olmalarını, çalışanlara karşılaşılabilecekleri mesleki risklerin ve bu risklerin önüne geçilmesine yönelik tedbirlerin öğretilmesini ve çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün ve farkındalığının oluşmasını ve yerleşmesini sağlamak olarak özetlenebilir⁷⁴.

Eğitim ve bilgilendirmeye ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; “İş güvenliği önlemlerini alma, kişisel güvenliği sağlama konusunda tasarrufun tek başına işçiye bırakıldığı, çalışılan ortam nedeniyle oluşan tehlikeler konusunda yeterli bilgi verilmediği görülmektedir. Aksi bir düşünce, işçinin, öldürücü etkisi sabit bir ortama bilerek ve isteyerek girdiği sonucunu doğurur ki bu durum, yaşam deneyimlerine ve hayatın olağan akışına uygun düşmez. İşçi sağlığı, iş güvenliği ve yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin eğitimi, bir kısım mevzuat hükümlerini içerir belgelerin kendilerine verilmesi ile değil, eylemli olarak, bu bilgilerin aktarımı ve öneminin kavratılması ile sağlanabilir. Eğitimden sonraki aşama ise, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önlemlerin alındığının ve uygulandığının denetlenmesidir.” demek suretiyle kapsamlı ve eylemli bir şekilde bu eğitimin verilmesi vurgulanmıştır⁷⁵.

6. Risk Değerlendirmesi Yapma Yükümlülüğü

İş kazalarına ve meslek hastalıklarına neden olabilecek risklerin, her işyerinin özelliklerine uygun olarak tespit edilmesi ve buna göre gerekli önlemlerin alınması, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması açısından gereklidir⁷⁶. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda yer alan önemli düzenlemelerden biri de işverenlere, işyerlerinde risk değerlendirmesi yapma zorunluluğunun getirilmesidir⁷⁷.

74 Ufuk AYDIN/Nuray Gökçek KARACA/ Verda Canbey ÖZGÜLER “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü”, *Çimento İşveren Dergisi*, C. 27, S. 4, Temmuz 2013, s. 42.

75 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.912. YHGK, 16.06.2004-21-365/369, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 19.12.2022.

76 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.916.

77 Mehmet Erdem ÖZDEMİR, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 233.vd.,

İSGK m. 3/1-ö hükmünde risk değerlendirmesi; “işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan etkenler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları” ifade etmektedir. İşverence yapılması veya yaptırılması gereken risk değerlendirmesi, Kanunun, “Risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm ve araştırma” başlıklı 10. maddesi ile 30.12.2012 tarihli “İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği”nde düzenlenmiştir.

Risk değerlendirilmesi yükümlülüğünün yerine getirilmesi cezai sorumluluğun temelinde yatan kusur tespiti için oldukça önemlidir.

Bu risk değerlendirilmesinin yapılmamış veya yaptırılmamış olması, bir iş kazası sonucu oluşabilecek neticeler karşısında kayıtsız kalındığını, riskin üstlenildiğini, işçilerin yaralanabileceği ve ölebileceği hususunun öngörülebileceğine işaret etmektedir. Böylece risk değerlendirmesinin yapılmamış olması halinde işveren bilinçli taksirle sorumlu olabilecektir⁷⁸.

Konuya ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında, “...Saray Mahallesi Keresteciler Sitesi adresinde bulunan Deposunda katılanın işçi olarak çalıştığı sırada, ayağına 70 kg ağırlığındaki kutunun düşmesi sonucu sol bacak kaval kemiğinde yaşam işlevlerini 4. derecede etkileyecek şekilde kırığın meydana geldiği olay sebebi ile 20.11.2015 tarihinde iş güvenliği uzmanından alınan bilirkişi raporunda; sanığın kendi işyeri sınırları içerisinde sigortasız 17 yaşında genç işçi çalıştıran, bu işçinin velisi ya da vasisine haber vermeyen, onunla sözleşme imzalamayan, işyerindeki riskler ve yaptığı işin niteliğine ilişkin çalışanı bilgilendirmeyen, eğitim, deney eksikliği, güvenlik konusunda dikkat eksikliğine bağlı olarak maruz kalabileceği kaçınılmaz veya fark edilmesi mümkün olmadığına inanılan iş kazası riski taşıyan bir işte çalıştıran firmasının olayın vukuunda sorumluluğu olduğu, cezaların şahsiliği ilkesi doğrultusunda da müdür yardımcısı sanığın asli kusurlu olduğu anlaşılmakla, mahkemenin kabul ve takdirinde bir isabetsizlik görülmemiştir...” şeklinde belirtilerek risk değerlendirilmesinin önemine işaret edilmiştir⁷⁹.

7. Sağlık Gözetimini Yerine Getirme Yükümlülüğü

Çalışanların gerek işe girişlerinde, gerek işin devamı süresince sağlık gözetimine (muayenesine) tabi tutulması ve yapacakları işin bedensel ve ruhsal durumlarına uygun olması

78 Teoman AKPINAR/Baki Yiğit ÇAKMAKKAYA, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İşverenlerin Risk Değerlendirme Yükümlülüğü”, *Çalışma ve Toplum -Ekonomi ve Hukuk Dergisi-*, Sa.40 2014-1, s.298.

79 Y12CD., E.2019/6043, K.2020/2350, K.T.04.03.2022, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

iş sağlığı ve güvenliği bakımından oldukça öneme sahiptir.⁸⁰ İSGK m. 15, işverenin sağlık gözetimini yerine getirme yükümlülüğünü düzenlemektedir.

8. İş Kazasını Bildirme ve Kayıtları Tutma Yükümlülüğü

İSGK m. 14/2 uyarınca işyerinde iş kazası meydana gelen işveren, üç işgünü içinde kazayı Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirmekle yükümlüdür. İş kazasının bildirim usulü ve şekli çalışmamızın ilerleyen aşamalarında ayrıntılı incelenecektir.

9. Acil Durumlarda Önlem Alma Yükümlülüğü

İSGK m.11/1-a ve b bentlerine göre işveren *“çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre koşullarını dikkate alarak meydana gelebilecek acil durumları önceden değerlendirerek, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumları belirler ve bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri alır. Acil durumların olumsuz etkilerinden kurtulmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yapar, acil durum planlarını hazırlar”*. Konu *“İşyerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik”* te detaylandırılmıştır⁸¹.

9. İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonunu Oluşturma Yükümlülüğü

Bir diğer önemli yükümlülük, işverenin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ön hazırlık sağlamasıdır.

İSGK, iş sağlığı ve güvenliği organizasyonuna ilişkin olarak işverenleri belirli nitelikteki işyerleri için iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturma, iş sağlığı ve güvenliği uzmanları istihdam etme, çalışan temsilcisi belirleme ve destek elemanı görevlendirme gibi yükümlülöklere tabi tutmuştur⁸².

İşveren, iş sağlığı ve güvenliği kurulu kararlarına veya iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının tedbir ve tavsiyelerine uymaması halinde kusurlu sayılacak ve meydana gelebilecek iş kazası veya meslek hastalığından sorumlu olacaktır⁸³. Gerekli ön hazırlığı gerçekleştirilmeyen işveren gerçekleşen neticeden sorumlu olmaktadır⁸⁴.

80 ÖZDEMİR, İş Sağlığı ve Güvenliği, s. 254 vd..

81 R.G.:18.06.2013, s.28681.

82 Halûk Hâdi SÜMER, *İş Hukuku*, Seçkin, Ankara 2017, s, 168-171.

83 SÜZEK, *İş Hukuku*, s. 921.

84 Y12CD.,E. 2013/14727, K. 2014/1491, K.T.24.01.2014, UYAP Bilişim Sistemi E.T.14.12.2022

10. Diğer Yükümlölükler

İşverenin yükümlölükleri yukarıdakilerle sınırlı değildir. Buna göre, işveren bakımından, çalışana görev verirken, onun sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alma (İSGK m. 4/1-ç), yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alma (İSGK m. 4/1-d), yangın, ilk yardım ve diğer acil durumlar için gerekli önlemleri alma (İSGK m. 11), ciddi, yakın ve önlenemeyen bir tehlikenin meydana gelmesi durumunda çalışanların tahliyesini sağlama (İSGK m. 12), iş kazası ve meslek hastalıklarını bildirme ve kayıt altına alma (İSGK m. 14), çalışanları işe girişlerinde ve işin devamı süresi içerisinde periyodik aralıklarla sağlık muayenesine (gözetimine) tabi tutma (İSGK m. 15), çalışanları iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla bilgilendirme (İSGK m. 16) gibi farklı yükümlölükler söz konusudur.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi İSGK'den doğan yükümlölüklerin yerine getirilmemesi ile ilgili olarak verdiği bir kararda: *"...sanığın, gözetim ve denetim görevini ihmal ederek suça konu traktörlü kepçenin bu konuda yeterli eğitim almamış kişiler tarafından kullanılmasına müsaade ederek kusurlu davranışları ile olayın meydana gelmesine sebebiyet verdiği hususunda tereddüt bulunmamasına rağmen, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu sanığın atılı suçtan mahkumiyeti yerine yazılı şekilde beraatine karar verilmesi; Kanuna aykırı(dır)..."*⁸⁵ diyerek gözetim ve denetim görevini ihmal eden işveren veya işveren vekilini zararlı neticeden sorumlu tutulmasına karar vermiştir.

Öte yandan, işverenin işletmedeki iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile ilgili her ayrıntıya hakim olması beklenemez. Söz konusu yükümlölüklerle ilgili olarak yetkilendirdiği kişilerin işverene bildirim yapmamış olması halinde işverene kusur atfedilmesinin mümkün olmadığı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Yargıtay 12 CD. bir kararında *"(...) sanığın işletmecisi olduğu yer altı kömür maden ocağında göçük altında kalma şeklinde gerçekleşen olayda, (...) daimi nezaretçinin sanık tarafından işletmede görevlendirildikleri, maden mühendisi olan bu nezaretçilerin, işletme sahibi olan sanığın işletmede iş sağlığı ve güvenliği konularında eksiklerin denetimi, tespiti ve bildirimi konusunda yükümlölüklerinin bulunduğu, sanığın ayrıca ocak alanında tecrübeli ocak şefleri de görevlendirdiği, gerekli nezaret defterlerini tutturduğu, kendisine belirtilen hususlarda eksiklik olduğuna dair bir bildirimde bulunulmadığı, yürütülen faaliyet kapsamında yeterli idari-kontrol-denetim kuruluşunun oluşturulduğu dikkate alınarak, adı geçene kusur atfedilemeyeceği gözetilmeden, asli kusurlu olduğu yönündeki bilirkişi*

85 Y12CD., E.2013/10072, K.2014/11382, K.T.09.05.2014, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.10.12. 2022.

raporuna itibarla beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi hatalıdır” şeklinde karar vermiştir⁸⁶.

86 Y12CD., 2013/23495 E., 2014/23292 K. K.T.19.11.2014,UYAP Bilişim Sistemi, E.T.13.12.2022.

İKİNCİ BÖLÜM

CEZAI SORUMLULUK

I. Genel Olarak

Hukuk düzeninde kişilerin tabi olduğu sorumluluk türlerinden biri ve belki de en önemlisi cezai sorumluluktur. Bahsedilen sorumluluk kanunda suç olarak tanımlanan eylemi gerçekleştiren kişinin yine kanuni düzenlemelerle belirlenen yükümlülükleri/yaptırımları yerine getirmek zorunda kalması anlamını taşır⁸⁷.

İş kazaları meydana gelmeden önleyici davranış ve eylemde bulunmak kadar, meydana geldikten sonraki olumsuzlukların tekrarlanmaması ve bertaraf edilmesi, tüm zararların karşılanması, sorumluların tespiti ve gereken cezayı almaları ve kamu vicdanının rahatlaması toplumsal gereklilik olarak sosyal devlet olmanın da gerekliliğidir. Hukuki ve idari yaptırımlar ekonomik ağırlıkta olduğundan her zaman caydırıcı olmamaktadır.

Çağdaş-demokratik bir hukuk devletinde ceza hukukunun, maddi eşitliğin sağlanması görevini de yerine getirmesi gerektiği akla gelecektir. Bunun bir gereği olarak ceza hukuku sistemi, işçinin yaşamının ve vücut bütünlüğünün korunması ve böylelikle sosyal eşitliğin sağlanması için bir araç konumundadır. İşveren karşısında zayıf ve bağımlı konumda bulunan işçinin ceza hukuku aracılığıyla da korunmasının sağlanması gerekir⁸⁸.

Çalışma konumuz ile ilgili olması nedeniyle, özellikle vurgulanması gereken bir konuya değinmek gerekirse, iş kazası olup olmama ile sorumluluk hususları birbiri ile bağlantılı olmakta birlikte aynı anlama gelmemektedir. Şöyle ki iş kazası olan her olayda işverenin

87 Bahar DEMİRCİ, *Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011, s. 14.

88 Ozan Ercan TAŞKIN, “İşyeri “Kazalarında” Manevi Unsurun Belirlenmesi”, *Güncel Hukuk*, Haziran 2014, s. 24-25.

sorumluğu düşünölebilecek ancak söz konusu düşünce kural halinde değerdendirilmeye alınmayacaktır⁸⁹.

A. Cezai Sorumluluğun Koşulları

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 1.maddesine göre, ceza kanununun amacı, kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.

Anılan Kanun'un 20. maddesinde, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu, kimsenin bir başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamayacağı, tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamayacağı hususları düzenlenmiştir. Yine TCK m.37'de, suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her birinin, fail olarak sorumlu olacağı düzenlenmiştir.

Kişinin, yalnızca kendi eylemi ile sorumlu tutulabileceği ilkesi, ceza hukukunun tarihsel gelişimi içerisinde özellikle son dönemde ileri sürölerek değışmezliğı kabul edilmiş, ceza kanunları ile de güvence altına alınmıştır⁹⁰.

Şahsiliik ilkesi göz ardı edilerek öölümlü ya da yaralanmalı iş kazalarının ceza boyutunun ele alınması söz konusu olmayacaktır. Adaletle götüreren maddi gerçeğin ortaya çıkması için son derece önem taşıyan ilke yargılamanın her aşamasında gündeme gelecektir.

B. Ceza Sorumluluğu Olan Kişiler ve Tespiti

Fail, suçun kanuni tanımındaki fiil üzerinde hakimiyet kuran ve kanuni tanıma uygun haksızlık muhtevası taşıyan bu fiili gerçekleştiren kişidir. Bir fiilin faili ancak insan olabilir, zira iradi hareket yeteneğı, insana ait bir vasıftır⁹¹.

Ceza kanununda öngörölün suçlar özgü suç olmaması haricinde herkes tarafından işlenebilir, bu durum, 'her kim', 'kimse', 'kişi' şeklinde maddelerde belirtilmektedir. Zimmet, irtikap gibi suçlar ise özel niteliğı itibariyle yalnızca kamu görevlileri tarafından işlenebilir.

89 Yalçın BOSTANCI, " Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı" *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C:8, S.1 Y.2005, s.1 (<https://docplayer.biz.tr/>) E.T.21.12.2022

90 Köksal BAYRAKTAR, "Yeni Türk Ceza Kanununda Belirlenen Ceza Hukuku Temel İlkeleri", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2003/1, s. 4 vd.

91 İzzet ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin,15.Baskı, Ankara 2022, s. 211. Aynı yönde, ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,s.272.,Timur DEMİRBAŞ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, SeçkinYayıncılık, Ankara 2022, s.526.

İnsan bazen doğrudan, bazen dolaylı olarak suçun faili olabilir. Fail ile mağdur suç teşkil eden aynı fiil ve aynı suçta birleşemez⁹².

İşverenin taksirli ihmali hareketi neticesinde meydana gelen iş kazalarının ölüm veya yaralanma ile sonuçlanması, ölüme sebebiyet verme ve yaralama suçlarını meydana getirmektedir. Bahsedilen suçlar, kural olarak herkes tarafından işlenebilen suçlar olup, ihmali hareketle gerçekleştirilen suçlar bakımından yapılan sınıflandırmaya göre⁹³ gerçek olmayan ihmali suçlarda failin, ancak kendisine hukuken yüklenmiş bir yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunda suç oluşabileceğinden, “özgü suç” olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle, işverenin ihmali hareketi ile gerçekleşen taksirle öldürme ve yaralama suçları, işverenin hukuki yükümlülüğünün bir sonucu olduğundan, yani suçun işleniş şekli itibarıyla fail ancak hukuki yükümlülük altında bulunan fakat bunu yerine getirmeyen işveren olacağından, bu suçlar “gerçek özgü suç” olarak adlandırılmaktadır⁹⁴.

Yargıtay, taksirle öldürme suçunun ihmali hareket ile işlenebileceğini belirtmiştir⁹⁵.

Suçtan söz edebilmek için, bir failin varlığı zorunludur. İş kazasının meydana gelmesinde kusuru bulunan ve dolayısıyla ceza sorumluluğu bulunan birden fazla kişi olabilmektedir. Bunlar, öncelikle işveren, işveren vekili, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları gibi iş sağlığı ve güvenliği uzmanları, işverenin diğer işçisi, ifaya yardımcı diğer kişiler olarak sayılabilir.

Cezaların şahsiliği ilkesi gereğince sorumlu kişinin tespitinde, “işçinin, emir ve talimatına uymakla yükümlü olduğu kişi” kıstasının kullanılması gerektiği belirtilmektedir⁹⁶.

1. İşveren

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 4. maddesine göre işyerinde çalışanlar için alınması gereken her türlü tedbiri alma yükümlülüğü işverenin üzerindedir. İş kazalarında ortaya çıkan ölüme neden olma ve yaralama suçlarında fiil, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin alınmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Şayet iş ilişkisinin tespiti ile işveren yükümlülüklerini yerine getirmemiş ise işverenin suçun faili olması doğaldır.

92 Mustafa ÖZEN, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler* (bundan sonra Ceza Hukuku Genel Hükümler), Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s.417.

93 Hakan HAKERİ, “İhmali Suçlar”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2007, S. 5. s. 137-169. Aynı yönde, . ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s. 259 vd.

94 HAKERİ, a.g.e.

95 Y12CD.,E.2012/730, K.2012/18595, K.T13.09.2012,UYAP bilişim sistemi, E.T. 10.12.2022

96 S.Özgür MEMİŞOĞLU/Çağatay ÇINAR,“İşverenin İş Kazasından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu.” *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 2012 Cilt 9, Sayı 33.s.51.

İş ilişkisinin mevcudiyetinin önemine dair Yargıtay 12 CD. kararında; “... sigortasız olarak duvar yıkımı işinde çalışan bir işçinin üzerine duvarın yıkılması sebebiyle yaralandığı olayda, tanık beyanlarını dikkate alarak ve işverenin çalıştırmadığı bir kişinin kendiliğinden inşaat alanında bulunmayacağını belirterek, işverenin mağdurun işçi olmadığı yönündeki savunmasına itibar etmemiştir...” şeklinde belirtilmiştir⁹⁷.

Yukarıda ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi gereğince işçinin emir ve talimat aldığı kişinin tespit edilmesi hususu belirtilmişti. Bu tespit somut ve soyut işveren ayrımı yapmayı zorunlu hale getirmiştir⁹⁸.

İşçiye işle ilgili konularda emir ve talimat veren kişiye somut işveren, işçinin çalışma ediminin sahibi olan kişiye de soyut işveren, yetkili organları aracılığıyla talimat verme yetkisini kullanan tüzel kişiye soyut işveren, talimat yetkisini kullanan yetkili organın somut işveren, işverenin iflas etmesi durumunda müflis işverenin soyut, iflas masasının somut işveren olduğunu, iş yeri sahibi çocuğun soyut işveren, kanuni temsilcisinin somut işveren olduğunu ifade edebiliriz⁹⁹.

Somit işverenin gerçek kişi, soyut işverenin tüzel kişi olması halinde cezaen sorumlu kişinin tespiti kolaydır. Ceza sorumluluğunun şahsi olması ilkesinden hareketle gerçek kişinin sorumluluğuna gidilebilecektir. Ancak soyut ve somut işverenin gerçek kişi olması durumunda cezai sorumluluk sahibinin tespiti zordur. Bu duruma işletme sahibinin çocuk olması örnek olarak gösterilebilir. Bu durumda küçüğün talimat verme yetkisi bulunmadığından somut işveren olan yasal temsilcisinin cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır¹⁰⁰.

İşverenin tüzel kişi olması halinde, yönetim yetkisine sahip ya da iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alma görevi yüklenilen organın cezai sorumluluğu söz konusudur. Konuya ilişkin Yargıtay 12 CD. bir kararında; “(...) bilirkişi raporunda işverenin ciddi tehlike bulunan işyerinde iş güvenliği eğitimi ve önlemleri aldırılmamak suretiyle kazaya asli kusurlu olarak sebebiyet verdiği tespit edilmiş olup, olay tarihinde söz konusu fabrikayı işleten şirket yetkilisinin tespiti ile hakkında dava açılması sağlanıp açılacak davanın bu dosya ile birleştirilip, sanık T.K.’nın görev ve yetkilerinin de kapsamı belirlendikten sonra hukuki

97 Y12CD., 2013/17712 E., 2014/17070 K., K.T.16.07.2012, UYAP Bilişim Sistemi, E.T 14.12.2022

98 MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, *İş Hukuku Ders Kitabı*, s.31.

99 ÇELİK, *İş Hukuku Dersleri*, s.41.

100 Sarper SÜZEK, “İş Hukuku Yaptırımları”, *İş Hukuku Dergisi*, Nisan – Haziran 1993, 175.

durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi (...)" bozmayı gerektirmiştir şeklinde belirtilmiştir¹⁰¹.

İşverenin cezai sorumluluğun kaynağını, gerçek olmayan/görünüşte ihmali davranış sonucu meydana gelen ölüm ya da yaralanma suçu oluşturur. Bu noktada işverenin neticeyi önleme yükümlülüğünü yerine getirmediği düşünülmektedir. İşçi-işveren ilişkisi bakımından bu yükümlülük, ceza hukukunda kişinin kendi hakimiyet alanı içindeki tehlike/risk kaynaklarına nezaret yükümlülüğü altında kabul edilmesine dayanır¹⁰².

2. Alt İşveren ve Geçici İşveren

İş ilişkisi işçi ve işveren arasında ikili ilişkiyi oluşturmakta birlikte alt işverenlik yoluyla üçüncü kişinin bu ilişkiye dahil olmasına da imkan tanınmıştır. Asıl işverenin yükümlülükleri değişmemekle birlikte, sorumluluklarının kesiştiği noktalar oluşmakta ve kusur değerlendirmesi buna göre yapılmaktadır.

Alt işveren, asıl işverenden ayrı olarak iş bölümüne sahip olduğu gibi, asıl işverenden bağımsız olarak kendi işçileri açısından ayrı bir işverendir. Aralarında muvazaa olmadığı durumlarda, iş kazalarından asıl işverenle birlikte veya tek başlarına cezai açıdan sorumlulukları söz konusu olmaktadır. Asıl işverene bildirilen işçiler dışında çalıştırılan işçilerin geçirdiği iş kazalarından sadece alt işveren sorumludur¹⁰³.

Geçici iş ilişkisi ve geçici işveren İŞK'nin 7. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Teknik anlamda geçici iş ilişkisi, işverenin işçisinin iş görme borcunu belirli ya da geçici süreliğine başka bir işverenin emrine vermesi ile oluşan iş ilişkisi olarak tarif edilebilir¹⁰⁴. Kural olarak iş sözleşmesi işçi ve işveren arasında kurulmaktadır. Ancak istisnai olarak iş sözleşmesinin tarafı olmayan işveren ile kurulan iş ilişkileri de vardır. Buna geçici iş ilişkisi denilmektedir. Bu ilişkide işveren kendi işçisini geçici olarak azami on sekiz ay süre ile başka bir işverenin emir ve talimatı altına vermektedir¹⁰⁵.

Geçici iş ilişkisi özel istihdam büroları aracılığıyla ya da holding bünyesinde veya ta aynı şirketler grupları arasında görevlendirme şeklinde olabilir.

101 Y12CD., 2017/7807 E., 2019/3590 K., K.T. 14.03.2019 UYAP Bilişim sistemi, E.T.13.12.2022

102 HAKERİ, İhmali Suçlar, s. 143.

103 Yargıtay 12. CD, 23/11/2016 tarihli, 2016/2117 E, 2017/9316 K. sayılı kararı, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.: 19.08.2023.

104 MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s. 120.

105 Fahrettin KORKMAZ/ Nihat Seyhun ALP, *Bireysel İş Hukuku*, (4. Baskı), Seçkin Yayınevi, Eylül 2019, s.120.

İşçi, geçici iş ilişkisinde kendi işverenine karşı iş sözleşmesi ile üstlenmiş olduğu işi geçici işverene ifa ile yükümlüdür. Geçici işçi, kusuru ile geçici işverenin yanında çalıştığı sırada işyerine ve işe ilişkin verdiği zararlardan sorumludur¹⁰⁶.

Geçici iş ilişkisinde, geçici işçinin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alma yükümlülüğü geçici işverene aittir. Geçici işveren, İŞK'nin 7/9. maddesi gereğince geçici işçiyle ilgili İSGK'da öngörülen iş sağlığı ve güvenliği bakımında gerekli tedbirleri almak ve İSGK'nın 17/6. maddesinde öngörülen eğitimleri vermekle yükümlüdür¹⁰⁷.

Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği¹⁰⁸ kapsamında da geçici işveren için bir takım yükümlülükler öngörülmüştür. Bu sorumluluk kapsamında yerine getirilmeyen iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerinden dolayı ceza sorumluluğu oluşabilecektir.

Geçici işçinin geçirdiği iş kazası ve meslek hastalıkları özel istihdam bürosuna derhal ve sosyal güvenlik kurumuna ise SSGSK'nın 13 ve 14. maddeleri dikkate alınarak bildirilmelidir¹⁰⁹.

3. İşveren Vekili

İşletmenin büyüklüğü ve uzmanlaşma gibi nedenlerle tek başına yönetimin günümüz koşullarında zorlaştığı bilinmektedir. Bu doğrultuda birtakım yönetim yetkilerinin kişi ya da organa devri gündeme gelmektedir. İş sağlığı ve güvenliği yetkilerinin de salt ceza sorumluluğundan kaçınmak için takınılan tavır ve eylemler dışında devri söz konusu olabilecek ve bu durumda kusuru olması halinde işveren vekilinin de cezai sorumluluğu oluşabilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus iş bölümü şemasında gerçekten yetkinin devredilmesi aranmaktadır¹¹⁰.

İşveren vekilleri, kusurları nedeniyle meydana gelen sonuçlara bağlanan idari ve cezai yaptırımlara tabi olacaktır¹¹¹. Tabi ki bu sorumluluk, işveren vekilinin görev ve yetki alanıyla sınırlıdır¹¹². İşveren vekilinin iş kazası nedeniyle cezai sorumluluğu tek başına olabileceği gibi, somut olayın özelliğine göre işverenle birlikte de söz konusu olabilecektir¹¹³.

106 KORKMAZ/ALP, s.121.

107 KORMAZ/ALP,s.122-124.

108 R.G: 23.08.2013, 28744.

109 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.307.

110 Y12CD., 25.9.2013, 808/21356, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.13.12.2022

111 Kenan TUNÇOMAĞ/Tankut CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2015, s.59-60.

112 Ünal NARMANLIOĞLU, *İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I*, İstanbul 2015 s.112.

113 Hasan BIYIKLI, *Sosyal Ceza Hukuku İşçinin Ceza Yoluyla Korunması*, Ankara 1983, s.235.

İşveren vekilinin sorumluluğunda yetkinin devredilip devredilmesinin belirlenmesi gerekmektedir. Konu ile ilgili Yargıtay 12 CD. kararında “*adı geçen şirket ile olayın gerçekleştiği şubenin yönetim organları ve büyüklüğü, yönetim şeması, yapılan işin niteliği, resmi yöneticileri ve bunların ehliyeti hususlarının araştırılıp, sanıkların hukuki durumlarının tespiti ve tayini yerine eksik inceleme sonucu sanıkların mahkumiyetine karar verilmesi bozma nedeni olarak görülmüştür*” şeklinde belirtilmiştir¹¹⁴.

Meydana gelen neticeden kişiyi sorumlu tutabilmek için, somut olayda kişinin bu neticeyi önlemeye yönelik icrai davranışta bulunma olanağı ve gücünün bulunması gerekir. Aksi halde, kişi meydana gelen neticeden sorumlu tutulamayacaktır¹¹⁵.

İşveren vekilinin cezai sorumluluğu düşüncesi işverenin kusursuz sorumlu olduğu anlamı taşımamaktadır. İşveren ve vekilinin birlikte sorumlu olabileceği de unutulmamalıdır. Aynı zamanda işveren vekili atanmış olsa da işveren üzerine düşen görevlerini yerine getirmez ise ceza sorumluluğunu taşımaya devam edecektir¹¹⁶.

Kural olarak sözleşme ile ceza sorumluluğundan kurtulunmaz. Fakat yapılan iş bölümü ile işveren veya işveren vekili iş güvenliği ve işçi sağlığı hususunda özel bir görevlendirme yapmış ise bu görevlendirme veya sözleşme, ceza sorumluluğunun belirlenmesinde dikkate alınabilir. Daha açık ifade ile cezai sorumluluk alanı bölünebilecektir. Örneğin yol yapımı ve onarım işleri belli bir kişiye verilmiş olabilir¹¹⁷. Yargıtay da birden fazla şirketin konsorsiyum ile iş yaptığı sırada gerçekleşen bir iş kazasında; cezai sorumluluk alanının belirlenebilmesi için iş güvenlik önlemlerinin alınmasından hangi şirketin sorumlu olduğunun ve şantiye yetkilisini görevlendirme yükümlülüğünün kime ait olduğunun tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹¹⁸. Cezai sorumluluk alanının bölünemediği ya da kusuru bulunan birden fazla kişiden gerçek ilgisi tespit edilemediği durumda şüpheden sanık yararlanır ilkesi uygulanmalıdır. Bu noktada gerekirse soruşturma da genişletilmek suretiyle sonuca gidilmelidir¹¹⁹.

Sözleşme ile cezai sorumluluktan kurtulunamayacağına ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında ;“*...Sanığın müteahhidi olduğu bina inşaatında kalıp ustası olarak çalışan müştekinin, malzeme taşımak için çektiği asansör halatının bina önünden geçen elektrik tellerine temasıyla elektrik çarpması sonucu hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığı olayda, inşaatta çalışan*

114 Y12CD., 25.9.2013, 808/21356 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 13.12.2022

115 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.237.

116 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.188.

117 ÖZKAN,s.547.

118 Y12CD., E.2011/1896 K.2011/2623 K.T10.10.2011, Kazancı.E.T.10.12.2022.

119 ÖZKAN,s.548.

diğer işçiler ..nin beyanları ve sanık müdafii tarafından dosyaya sunulan alt yüklenici sözleşmesi dikkate alındığında, hakkında verilen ek takipsizlik kararı kesinleşmiş bulunan ...nin alt yüklenici olarak kalıp işini sözleşme ile üstlendiği, müşteki ve beyanı alınan diğer işçilerin de ..nin sigortasız çalıştırdığı işçileri olduğu, ancak sözleşme ile üstlenilen işin kapsamının inşaatın kalıp işçiliği ile sınırlı olduğu, bu itibarla ... ile yapılan alt yüklenici sözleşmesinin işveren konumundaki sanığın inşaattaki tüm işlerle ilgili gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı, sanığın meydana gelen iş kazası açısından asli kusurlu olduğu anlaşılmakla, mahkumiyeti yerine yazılı şekilde beraatine karar verilmesi..” şeklinde belirtilmiştir¹²⁰.

İşin yetkin kişiye devrine ilişkin bir Yargıtay 12. CD. kararında; “işyeri sahibinin işlettiği işyerinin çatısına hareketli elektrikli çatı kaplama yaptırmak için bu işlerle ilgilenen kişiyle anlaştığı, işi alan kişinin de bu işi, işinde ehil olup piyasada da söz konusu işleri yapan başka bir şahsa verdiği, işi nihai olarak alan kişinin işin yapımı sırasında işyerinde kaçak elektrik akımına kapılarak ölmesinde” işyeri sahibinin kusurlu olduğuna, fakat işi ehil olan ölene veren aracının kusurunun bulunmadığına karar vermiştir¹²¹.

Tüzel kişi işverenlerde, cezai sorumluluk, yönetim hakkını elinde bulunduran organın üyelerine; eğer varsa tüzel kişiliği fiilen yöneten kişilere (genel müdür, işletme müdürü gibi) ait olacaktır¹²². Ceza hukukunun şahsiliği ilkesi doğrultusunda, tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kabul edilmediği, tüzel kişiler fiktif varlık olduğundan, onu yöneten, fiil ve davranışta bulunan gerçek kişilerden oluşan organdan ceza konusu işlemi yapmaya görevli ve yetkili organın veya organ kişinin cezai sorumluluğu taşıması eşyanın tabiatına daha uygun olduğu ifade edilmiştir¹²³.

Yargıtay 12 CD. tüzel kişilerin organlarında bulunan kişilerin cezai sorumluluğunu belirlediği bir kararında; “...Sanık Y.C. ’nin diğer sanık eşi İ.C. tarafından kurulan C. D. Sanayi ve Ticaret Şirketinin yönetim kurulu başkan yardımcısı olarak görevlendirilmiş ise de şirkete ait işlerin diğer sanık İ. tarafından yürütüldüğü, sanık Y. ’nin fiilen işyerinde çalışmadığı bu nedenle meydana gelen iş kazasında bir sorumluluk yüklenemeyeceği, bu haliyle kusur izafesinin mümkün olmayacağı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,

120 Y12CD.,E.2019/6144,K.2020/2555, K.T.10.03.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

121 Y12CD., E.2016/3864, K.2017/8470, K.T.07.11.2017,Y12CD., E. 2015/235, K.2015/19187, K.T.11.12.2015, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26.12.2022.

122 ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, a.g.e., s.377.

123 Aziz Can TUNCAY, “Tüzel Kişi İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt. 11, S.145, Eylül 2016, s.369.

*kanuna aykırı...*¹²⁴ olduğunu kabul ederek işyerinde fiili olarak çalışmayan yönetim kurulu başkanının eşine kusur izafe edilemeyeceği gerekçesiyle yerel mahkemenin kararının bozulmasına karar vermiştir.

4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanları

İş yerinde iş sağlığı ve güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile diğer sağlık personelinin hizmet alınması 6331 sayılı Kanunda öngörülmüştür.

Mevzuatımızda iş güvenliği uzmanları ve işyeri hekimlerinin görevleri sayılmıştır. Buna göre iş güvenliği uzmanının görevleri; “işverene rehberlik etmek, risk değerlendirmesi yapmak, eğitim, bilgilendirme ve kayıt faaliyetleri, ilgili birimlerle işbirliği yapmak” olarak karşımıza çıkmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği m. 9).

Farklı görüşler olsa da, 6331 sayılı Kanun’un 8/2 maddesinde “*İşverene iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda rehberlik ve danışmanlık yapmak üzere görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı, görev aldığı işyerinde göreviyle ilgili mevzuat ve teknik gelişmeleri göz önünde bulundurarak iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili eksiklik ve aksaklıkları, tedbir ve tavsiyeleri belirler ve işverene yazılı olarak bildirir*” şeklinde düzenleme mevcuttur. Söz konusu hükme göre iş sağlığı ve güvenliği uzmanları işverene danışmanlık ve rehberlik eden kişiler olarak düşünülmesi gerektiğini açıklamaktadır. Bu kişilerin mevzuatta sayılmış görevleri de göz önünde bulundurulduğunda, işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı sıfatı doğrudan işveren vekili sıfatı kazandırmayacağı, bu sıfat ile yönetimde yer alıp almadıkları, icrai yetkilerin olup olmadığının tespiti ile cezai sorumluluğun oluşabileceği ifade edilmelidir¹²⁵. Öte yandan bu kişilerin kendi görev alanından kaynaklı olarak kusurlu hareketleri sonucunda iş kazası meydana gelmiş ise sorumlulukları olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının aynı zamanda işveren vekilliği sıfatı bulunuyor ve bu doğrultuda geçerli yetkilendirme yapılmış ise de, işveren vekilliği sıfatı kusur değerlendirilmesinde ayrıca düşünülmesi gereken bir konudur.

Görevleri kapsamında bildirdikleri eksiklik ve aksaklıkların düzeltilmesinden, tedbir ve tavsiyelerin yerine getirilmesinden işveren sorumludur¹²⁶. Dolayısıyla, söz konusu bildirim

124 Y12CD., E.2012/2323, K.2012/26590, K.T.06.02.2012, Y12CD., E.2016/913, K.2017/7591, K.T.17.10.2017, Y12CD., E.2012/16857, K.2012/11782, K.T.10.05.2012, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

125 ERDOĞAN, **Cezai Sorumluluk**, s. 38-39.

126 Berrin AKBULUT, “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüğü Bulunan Kişiler ve Bu Kişilerin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Cezai Sorumlulukları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 143, Temmuz 2018, s.21.

yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmiş iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekiminin, ceza sorumluluğunun ortaya çıkmama ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilecektir. Konuya ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında, “görev ve sorumluluğu kapsamında işyerindeki olaya konu aksaklıkları tespit eden ve işyeri defterine maddeler halinde yazarak görev ve sorumluluğunu yerine getiren iş güvenliği uzmanı sanığa olay nedeniyle kusur izafe edilemeyeceği gözetilmeden beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi” bozmayı gerektirmiştir şeklinde belirtmiştir¹²⁷.

5. Kamu Görevlileri

Devletin sosyal devlet işlevinin bir parçası olarak iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için yükümlüler için gerekli mevzuatın tanzimi, uygulanması, gerekli teşkilat ve alt yapının oluşturulması, denetim kanallarının kurulumu, idari ve ceza yaptırımlarının hayata geçirilmesi önemlidir ve söz konusu yükümlülükler devletin asli görevleri arasındadır¹²⁸.

Esasen iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan işverenin sorumluluğundan bahsedilmiş iken, denetimle sorumlu kişilerin de denetim ihmali dolayısıyla sorumlulukları oluşabilecektir. Dikkat çekici olması nedeniyle konu ile ilgili Danıştay 1. Dairesinin kararında, denetim sonucunda gerekli yaptırımların uygulanmadığından bahisle, Çalışma Bakanlığı İş Teftiş Kurulunun hizmet kusuru olduğu sonucuna ulaşılmıştır¹²⁹.

C. Cezai Sorumluluğun Dayanağı/Kaynağı Kusur

1. Genel Olarak

İş kazalarında cezai sorumluluk kusura dayanır. Orta çağ kanonik (kilise) hukuku, kusursuz sorumluluğu kabul etmişti. Ancak çağdaş ceza hukuku, kusura dayalı sorumluluğu benimsemiştir. Ortaçağ kilise hukuku kusursuz ceza olmaz ilkesiyle (Nulla poena sine culpa) açıkça çelişmektedir. İş kazalarında kusursuz sorumluluğun kabul edilmesi özel hukuk tazminat sorumluluğu bakımından işveren ve diğer sorumlu kişilerin tazminat ile karşı karşıya kalmalarına sebep olmakla birlikte aynı olay nedeniyle işveren ve diğer sorumlu kişiler ceza hukuku yönünden sorumlu tutulamayacaklardır¹³⁰.

127 Y12CD.,2015/2717 E., 2016/489 K.,K.T.18.01.2016,UYAP Bilişim Sistemi, 14.12.2022

128 SÜZEK, *İş Hukuku*, s.906 vd.

129 Danıştay 1. Dairesi, 24.10.2011, 2011/615 E., 2011/1610 K., (www.kazanci.com.tr, 14.12.2022).

130 ÖZEN, Cezai Sorumluluk,s.234.

Çağdaş ceza hukukunda fiil olmaksızın haksızlık olmaz, haksızlık olmaksızın kusur olmaz, kusur olmaksızın da ceza olmaz ilkesi hakimdir. Yani ceza sorumluluğunun temeli haksızlık teşkil eden bir fiilin kişi tarafından gerçekleştirilmesidir. İş kazalarında cezai sorumluluktan bahsedilebilmesi için suç teşkil eden ve haksızlık oluşturan bir fiilin (iş kazasının) olması gerekir¹³¹.

Ceza hukukunda kusur; failin bizzat gerçekleştirdiği bir eyleminden dolayı bir cezayı hak edip-etmediği konusundaki normatif ve hukuki¹³² anlamda, değer ve “kınanabilirlik”¹³³ yargısını¹³⁴ hem de kusur yeteneğine sahip olan kişinin eyleminden dolayı cezai açıdan sorumlu tutulabilmesi¹³⁵ ve kendisine bir kusur çeşidinin izafe edilebilmesi için zorunlu durumu ifade eder¹³⁶.

Bir iş kazasından doğan neticenin icrai ya da ihmali hareketi yapana yüklenebilmesi ve ceza sorumluluğunun doğabilmesi için failin “tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu hareket etmiş olması”¹³⁷ gerekmektedir. Ayrıca iş kazalarında fail, kusurlu hareket edebilme olanağına hiç sahip olmamış, kusurlu hareket etmemiş ya da kusurluluğu kaldıran sebeplerden birine sahip ise kusurdan bahsedilemez. Böylelikle iş kazasından doğan ceza sorumluluğu için her ceza muhakemesinde failin cezalandırılması konusunda etkili her unsur, kusur değer yargısını (fail ve fiil kusurunu) etkileyebilecektir¹³⁸.

Kusurun olmadığı duruma ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında, “...aralarında asıl işveren-alt işveren ilişkisi doğmayan tedarikçi firmadan teslim alan ve inşaat sahasını yeter seviyede aydınlatmayı sağlayan Lökçüoğlu Ltd.Şti şantiye şefi Taner Anıl Sevkale ile şantiye mühendisi Gürol Karagedik'in kusursuz olduğunun bildirildiği anlaşılmakla yapılan incelemede, yapılan yargılama sonunda, yüklenen suç açısından sanıkların taksirlerinin bulunmadığı, gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan, katılan vekilinin, bir nedene

131 İlhan ÜZÜLMEZ/Mahmut KOCA, “ Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler “*Adalet Dergisi*, 2020/1, 64. Sayı,s.240.

132 Mahmut KOCA/İlhan ÜZÜLMEZ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*(Bundan Sonra Genel Hükümler), Seçkin, Ankara 2014, s.85.

133 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.85.

134 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.227 vd.

135 ÖZEN, Cezai Sorumluluk,s.219.

136 Halid ÖZKAN, “ İş Kazalarından Doğan Ceza Sorumluluğunda Kusur Tespiti (bundan sonra kusur tespiti) “, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.XX.Y.2016, sayı 1, s.518

137 Karl E. HEMMER /Achim WÜST, *Strafrecht Allgemeiner Teil II*, 8.Baskı, Marktheidenfeld 2006, s.70, aktaran: ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.518.

138 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.518.

*dayanmayan temyiz itirazlarının reddiyle, beraate ilişkin hükümlerin isteme uygun olarak onanmasına ...” şeklinde belirtilerek kusur olmadığı olayda verilen beraat kararı onanmıştır*¹³⁹.

2. İş Kazalarında Kusurun Tespiti

a. Genel Olarak

Yukarıda kusurun cezalandırma için önemli olduğu belirtilmişti. Kusursuz sorumluluk ancak tazminat sorumluluğunda tartışma konusu yapılabilecektir. Uygulamalı ceza yargılamasında, kusur tespiti için bilirkişi veya bilirkişi heyetine başvurulmakta ve kazada etkisi olan kişilerin kusur oranları belirlenmektedir.

İş kazalarında işverenin, işveren vekilinin, İSG uzmanının ve işçilerin yazılı olan ve olmayan yükümlülükleri vardır¹⁴⁰. Yazılı olan yükümlülükler iş kazasının meydana geldiği tarihte hali hazırda yürürlükte olan mevzuata göre belirlenir. Yazılı olmayan kurallar ise; somut olaya “uyarlanabilirliğe”¹⁴¹ ve ceza hukukunun temel prensiplerine göre belirlenir. Örneğin nedensellik bağının tespitinde yüklenebilirlik açısından yazılı olmayan işyeri teamülleri dikkate alınabilir. Buna karşın kusur izafe edilebilmesi için yazılı olmayan kurallar ile özel bir yükümlülük yüklenemez¹⁴².

b. Kusur Tespitinin Usulü

1) Cezalandırılabilir Somut Eylem

Kusurun belirlenmesi için ön koşul eylemin ortaya koyulmasıdır. Ceza muhakemesinde her şeye rağmen delile ulaşmaktan öte, hukuk kuralları dahilinde her türlü delilin toplanabileceği ve maddi gerçeğe bu şekilde ulaşılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, adli soruşturmaya esas her türlü otopsi raporu, fezleke, idari tahkikata konu teftiş¹⁴³ raporları, işverenlikten özlük dosyası gibi tüm delillerin bir araya getirilmesi, bu delillerin gerekirse yerinde de inceleme

139 Y12CD., E.2020/3684, K.2022/403, K.T.19.01.2022, Y12CD., E.2021/9454, K. 2022/333, K.T.18.01.2022, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

140 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.239.

141 Mahmut KABAKCI, *AB İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2009, s.270.

142 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.239.

143 Y12CD., E.2017/4438, K.2019/856, K. 21/01/2019, tarihli kararında, “...iş kazası ile ilgili Sosyal Güvenlik Kurumu marifetiyle bir soruşturma yapıp yapılmadığının sorularak soruşturma yapılmış olması halinde düzenlenen raporun bir suretinin dosya arasına alınması...” şeklinde eksikliklerin tamamlanması gerektiği belirtilmiştir.

yapılması suretiyle somutlaştırılması ve alanında uzman bilirkişiler vasıtasıyla olayın değerlendirilerek ortaya koyulması suretiyle eylemin nitelendirilmesi gerekmektedir.

2) Kusur Atfedilebilecek Failin Tespiti

Failsiz suç olmayacağı gerçeği karşısında, kusur atfı için de kişilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Eylemin ortaya konulmasından sonra kişilerin yükümlülük alanlarına göre şema oluşturulması gerekmektedir. Olayla ilgili tüm görevlilerin değil, tam anlamıyla, iş kazası ile aralarında nedensellik bağı kurulabilecek kişiler belirlenmelidir¹⁴⁴. Esasında kusur tespiti ile failin belirlenmesi iç içedir. Çünkü kusurlu hareket, bu hareketten doğan netice ve sorumluluk alanının belirlenmesi ile soruşturma sonucu ancak fail/failler belirlenebilmektedir¹⁴⁵.

İş kazalarında ceza hukuku bağlamında kusur atfedilebilecek kişiler ancak gerçek kişiler olabilir. Tüzel kişilerin haksızlık içeriği olan eylemin kınanması konusunda iradesi olması mümkün olmadığından, tüzel kişilere kusur izafe edilebilmesi söz konusu değildir¹⁴⁶. Buna karşın tüzel kişilerde organ ve temsilcilere ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi dikkate alınarak ceza hukuku anlamında kusur yüklenebilecektir¹⁴⁷. Bunun yanı sıra tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanabileceği gözden kaçmamalıdır.

Cezai anlamda fail kavramı ile hukuki anlamda sorumlu kişi kavramları sıklıkla karıştırılmaktadır¹⁴⁸. Ceza hukuku anlamında değerlendirme yapılırken ceza hukuku ilkelerinin dikkate alınması gerekmektedir. Cezaların şahsiliği temel ilkesinden yola çıkarak, özel hukuk bağlamında sorumlulukların kişinin kendi alanını ilgilendirdiği, şayet düzenlenen yükümlülükler taksir alanına girer ise taksirli sorumluluk tartışılır hale gelmektedir.

Çalışma hayatını düzenleyen kanunların birçoğunda dikkat, özen ve tedbir-önlem alma yükümlülüğü yüklenen kişiler açık bir biçimde işaret edilmiştir.¹⁴⁹ Bazı kanunlarda ise “...yükümlülüklerini yerine getirmeyenler”, “...aykırı hareket edenler”, “...engel olan kimseler”, “..iş sahipleri” gibi ifadeler de kullanılmıştır¹⁵⁰.

144 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.523

145 Onur YİĞİT, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazalarının Ceza Hukuku Yönüyle İrdelenmesi” *Yargıtay Dergisi*, Cilt:41 Sa:3, Temmuz 2015, s.128.

146 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.189 vd.

147 Sami NARTER, “ İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarında Tüzel Kişi Organı Olarak Ortak İşverenin Cezai Sorumluluğu”, *Gazi İİBF Dergisi*, C.17 Sa.2, 2015, s.240-242.

148 YİĞİT, Yargıtay Kararları Işığında, s.129-130.

149 ÖZEN/TOZMAN,s.227-228.

150 ÖZEN/TOZMAN,s.227.

Gerçek kusurlu kişinin tespitine ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında “(...) ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibi gereği söz konusu kusurun kime ait olduğunun tespiti bakımından, risk analizi raporunda işletme müdürü sıfatıyla imzası bulunan T.F. isimli şahsın ve sanığın marketteki görevleri araştırılarak görev tanımlarına ilişkin belgelerin getirilmesi suretiyle iş güvenliği hususunda kimin sorumlu olduğunun tespit edilerek sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi (..)” bozma nedeni kabul edilmiştir¹⁵¹.

Yine başka bir Yargıtay 12 CD. kararında kusur tespitine ilişkin olarak; “(...) belge asılları getirilerek sanık A.A.tarafından inşaatın yapımı ve tadilatı sırasında suça konu olayın bulunduğu bölgede olaya etkisi olacak eksiklikler olup olmadığı, var ise bu eksiklikler konusunda müteahhit firmaya gerekli uyarıların yapılıp yapılmadığı ve belirlenen eksikliklerin ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirilip bildirilmediği, bu suretle gerekirse iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak bilirkişi heyetinden rapor alınarak sanığın kusur durumu net olarak tespit edilmeden yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi kanuna aykırı olup (...)”¹⁵² şeklinde belirtilmiştir.

3) Nedensellik Bağının Tespiti

Meydana gelen iş kazası ile kişilerin fiilleri arasında bağlantı mutlaka her olayda ayrıca belirlenmelidir. Bu belirleme, nedensellik bağının tespiti¹⁵³. Nedensellik bağı fiil ile netice arasındaki geçişi sağlayan araçtır. Sebep-sonuç ilişkisini anlatır. TCK’ da nedensellik ile ilgili olarak genel bir hüküm yer almamaktadır. Doğal bir olgu olan nedensellik bağlantısı için bu durum bir eksiklik değildir¹⁵⁴.

Gerçekleşen fiilin netice oluşumundaki etkisi için çeşitli kuramsal görüşler ileri sürülmüştür. Bu noktada günümüzde etkisi bulunan görüşün yani “uygun illiyet kuramı” ve bunun türevi olan “ karma uygunluk kuramı” nın üzerinde durulmalıdır. Uygun illiyet kuramında önemli olan husus gerçekleştirilen hareketin neticeyi meydana getirmeye elverişli olup olmadığıdır. Karma uygunluk kuramında ise, neticenin oluşumunda etkili hareket, normal ve olağan hayat koşulları içinde objektif olarak ve failin kişisel bilgi ve tecrübesi de gözetilerek subjektif olarak

151 Y12CD., 2017/9990 E., 2019/6120 K.,K.T. 14.05.2019, Y12CD., E.2019/12218, K. 2022/1480, K.T.01.03.2022,UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 13.12.2022.

152 Y12CD., 2012/23178 E., 2013/19087 K., K.T.17.07.2013, Y12CD., 2019/12419 E., 2020/3632 K.16.06.2020, Uyp Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

153 Levent AKIN, “İş kazasından Doğan Tazminat Davalarında İşveren Kusurunun Belirlenmesinde Ölçüt”, *Çimento İşveren Dergisi*, Kasım 2013, s.41.

154 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.191.

araştırılıp objektif ve sübjektif değerlendirme uyumlu ise nedensellik bağlantısının ve kusurluluğun olduğu sonucuna ulaşılabilecektir¹⁵⁵.

Bu konuda vurgu yapılması gereken bir diğer husus ise ceza davalarındaki nedensellik bağı tespiti ile hukuk davalarındaki nedensellik bağı tespiti de birbirinden farklı olmasıdır¹⁵⁶.

Birden çok kişinin zaman ve mekan bakımından birbirinden bağımsız olmadan hareketlerinin bir araya gelmesiyle suç tipindeki neticeyi meydana getiren “sebepler birliği” hareketlere “ortak kusurlu eylemler/hareketler” adı verilir¹⁵⁷. Bu ortak kusurlu eylemleri gerçekleştirenler arasında iştirak iradesi varsa iştirak hükümleri uygulanır. Bununla birlikte 5237 sayılı TCK ya göre taksirli suçlara iştirak mümkün değildir. Bunun sonucu olarak, birden çok kişinin kusurlu eylemleri ile iş kazasına sebebiyet vermelerine rağmen şayet taksirle hareket etmişlerse iştirak hükümlerinin uygulanmasına imkan bulunmamaktadır. Bu durumda, TCK m.22/5’de düzenlenen; “Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir.” hükmü esas alınacaktır. Böylelikle ortak kusurlu eylemlerde TCK’nın iştirak hükümleri uygulanamasa bile, bağımsız her hareket ile netice arasında nedensellik bağı kurulabiliyorsa her fail, kendi kusurlu eyleminden dolayı cezalandırılabilir¹⁵⁸. Uygulamada aynı kazada birden fazla etkisi bulunan kişilerin konumlarına göre kusur oranları belirlenmektedir.

Yargıtay CGK bir kararında; sonuca etki etmeyen yükümlülük ihlallerinde nedensellik bağının bulunmayacağına işaret etmiştir¹⁵⁹.

155 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.191 vd.

156 A.Murat DEMİRCİOĞLU/Arzu ŞEN KALYON, “İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:15, Özel Sa., 2013, s.42 vd.

157 Sami NARTER, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.601.

158 ÖZKAN, *Kusur Tespiti*, s.528.

159 “...çatıya branda sermesi ya da yapılan işi kontrol etmek üzere çatıya çıkması hususunda ölene herhangi bir talimat vermeyen ve çalışanları sürekli gözetlemelerine imkân bulunmayan fabrika sahibi ve işletme müdürünün iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda yeterli önlem alınıp alınmadığını denetlemedikleri, uyarı levhalarını gerekli yerlere astırmadıkları veya fabrikada merdiven ya da seyyar bir platform bulundurmadıkları kabul edilse bile, bu hareketleriyle meydana gelen zararlı netice arasında nedensellik bağı bulunmadığı, çatıyla ilgili doğrudan bir faaliyet göstermeyen fabrikada çatı merdiveni ya da platform bulundurulmamasının da sonuca doğrudan etkili olmadığı, meydana gelen zararlı neticeye ölenin kendi hareketiyle sebebiyet verdiği, sanıklara izafe edilebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı, sanıklara kusur yükleyen bilirkişi raporlarının da mahkemeyi bağlayıcı nitelikte olmadığı anlaşıldığından, sanıkların atılı suçtan beraatlarına karar verilmesi gerekmektedir. Bu itibarla, yerel mahkeme direnme hükmünün, bir kişinin ölümlüyle neticelenen iş kazasında sanıklara atfı kabil kusur bulunmadığı ve beraatlarına karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi isabetsizliğinden bozulmasına karar verilmelidir.” YCGK E.2013/12-654 K.2015/75 T. 31.3.2015, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.25.08.2023

3. Kusur Yeteneğini Etkileyen Durumlar

Failin, gerçekleştirmiş olduğu fiilden sorumlu tutulabilmesi için gerekli olan kişisel nitelikler olarak tanımlanabilecek kusur yeteneği, fiilin haksızlık içeriğini anlayabilmesi ve davranışlarını da buna göre yönlendirebilme yeteneği olmasını gerektirmektedir¹⁶⁰. TCK’da kusurluluğu etkileyen nedenler, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma, cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, zorunluluk hali nedeniyle kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması, hukuka aykırı veya fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, haksız tahrik, çeşitli hata halleri olarak belirtilmiştir.

D. Hukuki, İdari ve Cezai Sorumluluğun Farkı

İş kazalarının hukuki, idari ve cezai yönü olduğu yukarıda vurgulanmıştı. Bu çalışmanın esas konusu cezai sorumluluk olduğundan, hukuki ve idari yönü üzerinde fazlaca durulmamıştır. Ancak her üç sorumluluğun farkına kısaca değinmek gerekmektedir.

Hukuki sorumluluk ta iddialar, ispat yükü ile yargılama usulü ile, cezai alandaki ispat, re’sen soruşturma, cezaların şahsiliği ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması usulü birbirinden farklıdır. İşveren yönünden belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi tazminat sonucu doğurabilir. Ancak cezai sorumluluk için bu yükümlülüklerin somut olayda öngörülebilir olup olmadığı, daha doğrusu ceza hukukundaki manevi unsurun gerçekleşmesi aranmaktadır. Yine her iki alandaki kusur değerlendirmeleri de farklılık gösterebilmektedir. Zira TBK’nun 74. maddesinde ceza hakiminin kusur değerlendirmesinin, hukuk hakimini bağlamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Her ne kadar gelişen çağda kusur sorumluluğu objeleştirilmiş bir kusur anlayışını gündeme getirmiş ve kusur sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmamakta ise de, ceza sorumluluğu bakımından objektif sorumluluğa yaklaşan bir anlayışın kabulü mümkün değildir.

İş kazalarında idari sorumluluk kusura dayanır. İşveren ile idare arasında kusurun paylaşımı yapılarak sonuca gidilir. İdarenin idare hukukuna tabi işlemlerden dolayı üçüncü kişilere verdiği zararlardan sorumluluğu gündeme gelecektir. İdari teşkilat içindeki kamu görevlilerinin cezai anlamda kusurunun/taksirinin tespiti söz konusu olduğunda cezai sorumluluğu pek tabi ki düşünülebilecektir. Bir diğer idari yan ise idari para cezaları ile ilgilidir. Hukuki ve cezai

160 NUR CENTEL/Hamide ZAFER/ Özlem ÇAKMUT, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 12. Baskı, İstanbul 2023, s. 377.

sorumluluğun yanında üçüncü bir sorumluluk türü olarak da görülebilen idari para cezaları,¹⁶¹ işverenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucunda ortaya çıkan cezai bir sonuca sebebiyet vermektedir. 6331 sayılı Kanun'un 26. maddesindeki idari para cezalarının düzenlendiğinin belirtilmesiyle çalışma kapsamı içerisinde kalınacaktır.

E. İş Kazalarının Suçun Manevi Unsuru Bakımından Ele Alınması

1. Genel Olarak

İradi davranış olmaksızın sorumluluktan bahsedilemeyeceği gibi, iradi olmayan hukuka aykırılık da sorumluluk doğurmayacaktır. İşlenen fiil ile kişi arasındaki bağlantı haksızlığın manevi unsur kısmını oluşturmaktadır. Manevi unsur ise kast ve taksiri ifade etmektedir¹⁶². Her iki şekilde de toplumda uyulması gerekli kuralların ihlali söz konusudur. TCK'nın 22/1 maddesi gereğince taksirle işlenen fiiller ancak kanunda açıkça belirtilmesi halinde cezalandırılmaktadır.

İş kazalarında cezai sorumluluk korunması gereken hukuki değerlerin kasti ve taksirli davranışlarla ihlal edilmesi halinde söz konusu olmaktadır. İş kazası denilince kasttan öte taksir aklı gelmektedir. İş kazalarında taksirli davranışın kural, kasti davranışın ise istisna olduğu söylenebilir¹⁶³.

Maddi hukuka ilişkin Türk Ceza Kanunu'nda iş kazaları başlı başına suç olarak düzenlenmemiştir. Fakat iş kazası sonucu ölüm ya da yaralanma meydana geldiği zaman failin, gerçekleşen netice bakımından taksirle ya da kasten sorumlu olması mümkün olacaktır¹⁶⁴.

2. Kast

TCK'nın 21/1. maddesinde kast, “suçun yasal tanımındaki unsurları bilip isteyerek gerçekleştirme” olarak ifade edilmiştir.

161 Ufuk AYDIN/Burcu EZER, “İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Aykırılık Sebebiyle Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Sorunlar”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2014, Sayı 4, s. 11.

162 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.231; ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s. 318.

163 KOCA/ÜZÜLMEZ, Cezai Sorumluluk, s.240.

164 Doğan GEDİK, “ İş kazalarında İş Güvenliği Uzmanının Taksire Dayalı Cezai Sorumluluğu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 16, S.47,Aralık 2021, s.773.

Kast, kişi ile işlediği fiil arasındaki manevi bağı ifade eder¹⁶⁵. Suçun kanuni tarifindeki bütün maddi unsurlar, kast kapsamına dahildir¹⁶⁶. Kast bilme ve isteme unsurlarından oluşur¹⁶⁷.

Kast doğrudan ve olası (muhtemel) kast olarak ikiye ayrılır.

Doğrudan kast, fail tarafından suçun maddi unsurlarının bütün olarak düşünölüp öngörölme suretiyle işlenmesidir¹⁶⁸. Öngörölme ağırlatıcı nedenlerin uygulanabilmesi için fail tarafından bilinmesi gerektiği, hafifletici nedenlerin önceden bilinmesi gerekmemektedir¹⁶⁹. Yine şahsi cezasızlık sebepleri ve ceza muhakemesi koşullarının da fail tarafından bilinmesi gerekmez¹⁷⁰.

Bireysel iş hukukuna göre iş kazasında dıştan gelen olay arzu edilmemektedir. Bu nedenle işveren ve vekillerinin işçilerin ölüm ya da yaralanmasında kasten hareket ettikleri durumların artık iş kazası olarak nitelendirilmesi konusu değildir. İş kazalarının kasten işlenebileceğini ifade edenler de vardır¹⁷¹. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira kaza istenmeyen bir hadise olup kastın temel taşı isteme unsuru eksik olmakla birlikte işveren, işveren vekili ya da üçüncü kişilerin doğrudan hareket ederek en yakınındaki işçisine zarar vermesi hayatın olağan akışı içinde makul karşılanamaz. Şayet doğrudan harekete geçildiği bir durum söz konusu ise artık davranışın/fiilin doğrudan kastla işlendiğinin kabulü gerekmektedir.

Bize göre, iş kazalarında doğrudan kastla insan öldürme ya da yaralama suçlarından sorumluluk yoluna gidilmemelidir. Zira izah edildiği üzere kaza kelimesi ile doğrudan kast bir arada olamaz. Çünkü, iş kazalarında kaza kelimesi, günlük yaşamda kullanılan anlamıyla kullanılmaktadır. Bu anlamda ise, kanunda yasaklanan neticenin doğrudan istenmediğini ifade eder. İş kazaları açısından işverenin bir veya birden çok işçinin doğrudan kastla ölümünü istemesi ya da aynı şekilde kasten yaralaması durumunda iş sözleşmesinin kapsamı dışına çıkılarak, normal insan öldürmenin ve yaralanmanın koşullarına göre değerlendirme yapılmalıdır¹⁷².

165 Hakan HAKERİ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023,s.154.

166 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.231.

167 Kayıhan İÇEL/Füsün SOKULLU-AKINCI/İzzet ÖZGENÇ/Adem SÖZÜER/Fatih Selami MAHMUTOĞLU/Yener ÜNVER, *Suç teorisi. Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri*, 2. Bası, İstanbul, 2004 s.230, vd. aynı yönde; ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,s.459.

168 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*,s.250.

169 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.461

170 Bahri ÖZTÜRK/Mustafa Ruhan ERDEM, *Uygulamalı Ceza Hukuku Ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, (18. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara Eylül 2018, s.520.

171 Mehmet Serhat AVCI, *Türk Hukukunda İşverenin İş Kazalarından Doğan Cezai Sorumluluğu*, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli 2018, 152.

172 ÖZEN, Cezai Sorumluluk,s.235.

Olası kast; TCK'nın 21/2. maddesinde olası kast, “*Kişinin, suçun yasal tanımlamasındaki unsurların meydana gelebileceğini öngörmesine karşın, eylemi gerçekleştirmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.

Olası kastta belli bir neticenin gerçekleştirilmesine yönelik olarak işlenen fiilin bazı neticelerinin gerçekleşmesi muhtemelen görülmüş ve sonuç kabul edilmiştir¹⁷³.

Olası kastın, iş kazalarından doğan cezai sorumluluk bakımından uygulanma ihtimali vardır¹⁷⁴. Özkan'a göre, olası kastın varlığı için, iş kazasını önleyici tedbirlerin alınması yanında, zararlı sonucun gerçekleşebileceğini kabullenme söz konusu olmalıdır¹⁷⁵. Özen'e göre ise, iş kazalarından doğan cezai sorumluluk ile ilgili manevi unsur yönünden ön yargılı hareket edilmemesi gerektiğini, taksir veya olası kast türlerinden hangisinin bulunduğu tespiti, somut olay gerçeği değerlendirilmek suretiyle neticeye varılmalıdır¹⁷⁶. Yargıtay 12 CD. Bir kararında iş kazalarında birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmeyerek sonucun kabullenilmesi hususu vurgulanıp eylemin olası kast ile gerçekleştirilerek uygulanabileceğini kabul etmektedir¹⁷⁷.

173 İÇEL/SOKULLU-AKINCI/ÖZGENÇ/SÖZÜER/MAHMUTOĞLU/ÜNVER, *Suç Teorisi*, 2. bası s.234-235.

174 Asım KAYA, “İş Kazasında İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, *TAAD*, 2014, y. 5, S. 17, s.351

175 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.540

176 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.238-239.

177 “...dosya içeriği ve tüm bilirkişi raporlarındaki belirlemelere göre; bu iş kolunda deneyimli olan sanıkların 2006 yılından beri işletmede metan gazı olduğunu bilmelerine rağmen bunu gözardı ederek, defterlerde bile bu hususa yer vermeyerek önceki denetimlerde defalarca istenmiş olan ocak gaz ölçümünü otomatik olarak yapacak erken uyarı sistemini kurmayarak, yeterli sayıda gaz ölçüm cihazı bulundurmayıp düzenli olarak kullanılmasını sağlamayarak, hatta basit ve ucuz olan vakvak tabir edilen uyarı aletini dahi temin edip kullandırmayarak, işletmede Küldesak (havalandırma bakımından kör ve acil durumda kaçış imkanı bulunmayan) ayak çalıştırılarak, ocak üretim mahalline yeterli temiz hava akımını sağlayacak sistemi kurmayarak, ocak içindeki kirliliği ve temiz havanın karışmasını ve ısının yükselmesini göz ardı edip; 10-15 cm çapında hava borularıyla havalandırma yapılması dolayısıyla yeterli ve uygun düzeyde havalandırma sağlanamaması nedenleriyle grizu birikmesine neden oldukları, ocakta grizu olduğunu bilmelerine rağmen bunu gizledikleri bu nedenle idarenin denetimini de önledikleri gibi ocak içinde her vardiyada her atım öncesi ve sonrası gaz ölçümü yaptırıp kayıt altına aldırarak, ocak içinde kullanılan tesisat ve ekipmanların antigrizulu olarak tesis ettirmeyip ocak içine işçilerin sigara sokmasını ve içilmesini engellemeyerek, çalışan işçilere işe başlarken ve devamında tamamına iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verdirip belgeletirmeyerek, fiziki koşulları kötü, üretim, nakliyat ve havalandırma bakımından emniyet tedbirlerine uyulmayan ocak işleterek meydana gelen sonuca kayıtsız kalıp kabullendikleri, böyle bir olayda öngörülmekle birlikte gerçekleşmeyeceği düşünülen ve istenmeyen bir neticeden bahsedilmeyeceği, defalarca yapılan tespitler ve uyarılara rağmen hatalı, eksik ve tehlikeli çalışma yöntemini sürdüren sanıkların kusurluluk düzeyinin taksir düzeyini aştığı, bu şekildeki çalışma ile grizu patlaması olabileceğini öngörmelerine rağmen, patlamayı gerçek anlamda engelleyici nitelikte bir çalışma yapmadıkları, aksine mevcut tehlikeli durumu gizlemek suretiyle, "olursa olsun" düşüncesi ile hatalı ve hileli faaliyetlerine devam ettikleri; bu nedenle gerçekleşen bu neticeden olası kast hükümleri uyarınca sorumlu tutulmaları gerektiği ve olası kastla adam öldürme suçunun unsurlarının olduğu gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması kanuna aykırıdır...” Y12CD., E.2012/21104, K.2013/25712, K.T.14.11.2013, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.09.12.2022:

3. Kast ve Kusur İlişkisi

Kastın kusur ile olan ilişkisi, suç kuramları tarafından farklı şekillerde değerlendirilmiştir.

Klasik suç kuramına göre, kast ile taksir kusurluluk şekli veya kusurluluk türüdür. Bu kuramda haksızlık ile kusur kavramları birbirinden ayrılmıştır. Neo klasik suç kuramında, kusur, fail ile fiil arasında manevi bağı değil, kişiye yüklenen yükümlülüklerle kişinin iradi olarak uymaması nedeniyle kınanabilir olmasıdır. Amaççı suç kuramına göre ise, hareket belirli bir amaca yönelen insan davranışdır. Kast kusurluluk şekli değil, haksızlığın bir işleniş şekli veya unsurudur. Türk öğretisinde bugün hakim görüş, kastın bir kusurluluk şekli veya türü olduğu yönündedir¹⁷⁸.

4. Taksir

Taksir kelime olarak Arapça'da 'kusur' kökünden türetilmiştir. Taksir kelimesi, 'kısaltma', 'bir işi eksik yapma', 'bir şeyi yapabilirken çekinip yapmama' ve 'kusur etme' anlamlarına gelmektedir¹⁷⁹.

Taksirli eylemde de toplumdaki hukukun varlığının devamlılığı için güvence altına alınan hukuki değerlerin korunması amacına hizmet eden kuralları ihlal edilir¹⁸⁰.

İradi olarak belli amaca yönelik hareketler, taksirli suçlarda tipiklik değerlendirmesinde dikkate alınır¹⁸¹.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 18.11.2014 tarihli kararında iradi hareket ile neticeyi oluşturma taksirden sorumluluğun nedeni kabul edilmiştir¹⁸².

Gailik yani belli amaca yönelik fiil kast ve taksirde bulunmaktadır. Ancak taksirli suçlarda neticeyi gerçekleştirmeye yönelik irade ile yola çıkılmamaktadır. Daha doğrusu taksirle işlenen suçlarda irade neticeye yönelmemiştir¹⁸³.

Taksirli suçlarda haksızlık unsurunu, dikkat ve özene aykırı davranışlar meydana getirmektedir. Yukarıda da anlatıldığı üzere kusur kişinin kişisel muahezeye tabi tutulmasıdır. Bu noktada taksirli eylemde öncelikle haksızlık unsuru yani dikkat ve özenin ihlal edilip edilmediği ilk

178 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.85 vd.

179 ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s.328.

180 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuk Genel Hükümler*, s.185.

181 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.256.

182 YCGK, 18.11.2014, 2014/12-179-2014/499, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay Bilgi Bankası İstemci Web, E.T. 10.12.2022.

183 Welzel HANS, *Das Deutsche Strafrecht. Eine systematische Darstellung*, 10. Auflage, Berlin, 1967, s. 125. aktaran: KOCA/ÜZÜLMEZ, *Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler*, s.241.

olarak değerlendirilecek, daha sonra fail öznel olarak ele alınıp bilgi birikimi, tecrübesi, eğitimi, yaşı vb unsurlar kapsamında gerekli araştırma yapılacaktır¹⁸⁴.

Gerek Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun birçok kararı ve öğretide, gerekse uygulamada taksirin unsurları, suçun taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi olması, neticenin iradi olmaması, hareketle netice arasında nedensellik bağının bulunması ve sonucun öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemiş olması, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık ve neticenin istenmemiş olması şeklinde kabul edilmektedir¹⁸⁵.

Taksirin içeriği, objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali (icrai ya da ihmali hareket ile), netice, nedensellik bağı ve objektif isnadiyetten oluşmaktadır¹⁸⁶.

Bir iş kazası vuku bulduğunda öncelikle tipiklik unsuru ve hukuka aykırılık, dikkat ve özen yükümlülüğü bağlamında değerlendirilip en son kusur tipi olarak failin kınanıp kınanmayacağı, ceza sorumluluğu olup olmadığı değerlendirilecektir¹⁸⁷.

a. Hareketin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması

Taksir istisnai bir sorumluluk türüdür¹⁸⁸. Bu nedenle taksir sorumluluğu için kanunda açık düzenlemeye gerek vardır. Nitekim bu istisnai sorumluluk şekli TCK m. 22/2'de '*taksirle işlenen fiiller kanunda açıkça belirtildiği hallerde cezalandırılır*'. şeklinde ifade edilmiştir.

b. Hareketin İradi Olması

Hareketin iradiliği, taksir ile kastın ortak unsurudur¹⁸⁹. Hareketin iradiliği, hareketin bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesini ifade eder, iradi hareket icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir. İradi olmayan hareket durumunda cezai sorumluluktan bahsedilemez¹⁹⁰.

184 İÇEL/SOKULLU-AKINCI/ÖZGENÇ/SÖZÜER/MAHMUTOĞLU/ÜNVER, *Suç Teorisi*, 2 bası s.249.

185 Ender DEMİR, "İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu", *Fasikül Hukuk Dergisi*, C.7,S.66,Mayıs 2015, s.52-62

186 Elvan KEÇELİOĞLU, *Taksirli Suçun Doğmatığı*, Turhan Kitapevi Ankara, 2015, s. 65,113

187 KOCA/ÜZÜLMEZ, a.g.m,s.244.

188 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.185., İÇEL KAYIHAN, *Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1967, s. 128.

189 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 513.

190 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s.342.

c. Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık

Dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağını, sağlıklı ve güvenli toplum hayatının sürdürülebilirliği için gerekli, kanunlar, pozitif düzenlemeler oluşturabileceği olağan hayatın içindeki kişinin genel tecrübesi oluşturmaktadır¹⁹¹.

Taksirin cezalandırılma sebebi, kişiden beklenen dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmayıp, kanunun yasakladığı neticeye sebebiyet verilmiş olmasıdır¹⁹². TCK anlayışında, hareket bakımından da taksir söz konusu olabileceğinden, dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmayarak suç oluşturan hareketin işlenmesi halinde de taksirden söz edilebilecektir¹⁹³.

Dikkat ve özen yükümlülüğü esas itibariyle pozitif hukuk düzenlemeleriyle koruma altına alınmıştır. Somut yükümlülüğün ihlali halinde TCK'nın 85-89 maddelerindeki düzenlemeler devreye girecek ve taksirli hareket ortaya konulduğunda cezai sorumluluk yoluna gidilebilecektir¹⁹⁴. Öte yandan TCK' da belli faaliyet alanlarıyla ilgili doğrudan dikkat ve özen yükümlülüğü getirilmiştir (m.176-182 arası)¹⁹⁵.

Gerek 6331 sayılı İSGK, gerek bu kanunun dayanak olduğu yönetmelikler, gerekse diğer kanunlardaki -örneğin 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkındaki Kanun, 3213 sayılı Maden Kanunu- düzenlemeler, yükümlülükler, işin yapılması sürecinde tarafların davranışlarını düzenleyen kuralların muhatabı tarafından ihlali ceza hukukunun bağlantısı noktasını oluşturacak ve taksir için aranan dikkat ve özen yükümlülüğü bu kapsamda tartışılıp cezai sorumluluk ceza hukukunun ilkeleri çerçevesinde ele alınacaktır¹⁹⁶.

Bahsedildiği üzere, dikkat ve özen yükümlülüğünün pozitif düzenlemeler dışında diğer ayağını, müşterek deneyim oluşturmaktadır¹⁹⁷. Müşterek tecrübe toplumun belli alanlarda faaliyet gösterenden beklentisi olarak ifade edebilir. Örneğin bir binanın kontrollü şekilde yıkımında gerekli çevre emniyetinin alınması.

TCK'nın 22. maddesi gerekçesinde de ifade edildiği üzere, dikkat ve özen yükümlülüğü nesnel esaslara göre tespit edilmelidir. Bundan kasıt failin kişisel özellikleri dikkate alınmadan,

191 İÇEL, *Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, s.141.

192 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s.355.

193 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 514.

194 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel hükümler*, s.202.

195 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 256 vd.

196 KOCA/ÜZÜLMEZ, a.g.e., s.202.,

197 İÇEL, *Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, s.142.

faaliyetin kendisinin değerlendirilmesidir¹⁹⁸. Özenin sınırı olay anındaki koşullar ile ele alınmalı, failin bulunduğu çevredeki makul ve tedbirli bir insan model alınmalıdır¹⁹⁹. Burada failin özel bilgisi de değerlendirmeye alınmalıdır²⁰⁰.

Objektif özen yükümlülüğünden bahsetmiş iken, sınırlarından da kısaca değinmekte fayda vardır. “İzin verilen risk” ve güven ilkesi, söz konusu yükümlülüğü sınırlandıran ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İzin verilen risk bünyesinde içerdikleri kaçınılmaz ve bütünüyle ortadan kaldırılamaz risklerin bünyesinde yer aldığı davranış modellerinin yasaklanmamasıdır. Çünkü hukuki yararların ihlali veya ihlal tehlikesi olmaksızın, bazı hareketlerin yapılması olanaksızdır. Bu alanlara basit örnekler olarak, maden işletmeciliği, tıbbi müdahaleler verilebilir. Yalnızca taksirle işlenen suçlarda değil, kasten işlenen suçlarda da uygulama alanı bulur. İzin verilen risk somut olaydan bağımsız bir alan oluşturur. Taksir bağlamında özene aykırılık birbirinden ayrı bağımsız ve ilgisiz kavramlar değildir. Çünkü özen yükümlülüğünün ihlali aynı zamanda izin verilen risk alanı da aşılabilmektedir. Kanun koyucu izin verilen risk alanları yaratırken, toplumsal canlılığı ve hareket serbestisini sağlamakla birlikte, üçüncü şahıslara veya topluma zarar verilmesini önlemek, diğer insanların güvenliğini sağlamak için bu risk alanını uyulması gereken kurallar ile birlikte yaratır²⁰¹. İzin verilen riskin aşılması halinde özen yükümlülüğüne aykırı davranılmış olacak, bu alan aşılmadan olumsuz bir neticeye sebep olunması halinde ise, suçun unsurları eksik olacak ve suç oluşmayacaktır²⁰².

Güven prensibi; gelişen çağda teknik çalışmalar ve uzmanlaşma nedeniyle, iş bölümü ve ekiple çalışma kaçınılmaz hal almıştır. İş bölümü ve sorumluluk bölüşümü içinde yürütülen faaliyetlerden doğabilecek zararlardan faaliyete katılan farklı kişilerin taksirli ceza sorumluluğu konusunda öncelikle başvuru ilke “güven ilkesi” dir²⁰³. Başlangıçta trafik kazalarından doğan ceza sorumluluğunda etkili olan bu ilkenin kapsamı genişlemiş olup, ilkeye göre görev ve sorumlulukların dağıtıldığı heyetin her bir üyesi, diğerlerinin hukuka, nizamla, tedbir ve dikkat ile mesleki tecrübe kurallarına uygun hareket ettiği inancıyla kendi sorumluluklarını

198 Ebert UDO, Strafrecht Allgemeiner Teil, 3. Auflage, Heidelberg, 2001, s.165, aktaran, KOCA/ÜZÜLMEZ. a.g.m.

199 KEÇELİOĞLU, Taksir, s. 88.

200 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.202.

201 Yener ÜNVER, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s.1,408.

202 JESCHECK, Lehrbuch Des Strafercht, 4. Auflage, s 523, aktaran; ÜNVER, a.g.e, s.415

203 Ferrando MANTOVANI, Diritto Penale Parte Generale, 3. ed., Padova, CEDAM, 1995, s. 353, aktaran: Tuğrul KATOĞLU, “Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, *TBB dergisi*, S.68, 2007, s.2.

yerine getirdiği takdirde taksirin varlığından bahsedilemeyeceği için cezaen sorumlu tutulamayacaktır²⁰⁴.

d. Neticenin Öngörülebilir Olması

Neticenin öngörülebilir olması, neticenin öngörülebilmesinin imkansız olmamasıdır. Kişi, somut olayda netice öngörülebilirken kendisinden beklenen dikkat ve özen yükümlülüğüne uymadığı için neticeyi öngörmemiştir²⁰⁵.

Bilinçsiz taksir ve bilinçli taksir neticenin öngörülebilirliği noktasında birbirinden ayrılmaktadır²⁰⁶.

Neticenin öngörülebilir olması, dikkat ve özen yükümlülüğü ile bağlantılıdır. kişi gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne uymuş olsaydı netice öngörülebilir denebiliyorsa, taksir vardır²⁰⁷.

e. Neticenin İstenmemiş Olması

Neticenin istenmemiş olması, taksiri kasttan ayıran unsurdur. Netice istenmiş ise, kasttan bahsedilir. Neticenin istenmesi ile öngörülmesi farklı kavramlardır. Netice öngörülmele birlikte istenmeyebilir. Bu durumda bilinçli taksir söz konusu olur²⁰⁸.

Neticenin istenmemesi unsuru, hem bilinçsiz hem de bilinçli taksir için geçerlidir. Taksirde netice istenmemekle birlikte, taksirli suçlardan dolayı cezai sorumluluğun doğabilmesi için mutlaka neticenin gerçekleşmesi gerekmektedir. taksirli suçlarda teşebbüs söz konusu olmayacağından, netice gerçekleşmediği durumlarda, cezalandırılacak bir hareket bulunmamaktadır²⁰⁹.

c. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

Taksirli suçlarda gerçekleşen netice ile failin taksirli davranışı arasında nedensellik bağının olması gerekmektedir²¹⁰. Nedensellik bağı kurulamıyorsa, faile isnat da söz konusu olamayacaktır. Bu noktada dikkat ve özen yükümlülüğü başka suç oluşturuyorsa ayrıca değerlendirilebilir. Ayrıca kabahat oluşturup oluşturmadığının da değerlendirilmesi gerekebilir.

204 Nur CENTEL/Hamide ZAFER/Özlem ÇAKMUT, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta 3. B.İstanbul 2005, s. 411.

205 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.353.

206 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.200.

207 KOCA/ÜZÜLMEZ, *a.g.e.*, s.200.

208 HAKERİ, *Ceza Genel Hükümler*, s.261.

209 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *a.g.e.*, s.343.,

210 İÇEL, *Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, s. 169.

Hareket ile netice arasındaki nedensellik bağı, cezai sorumluluğun kurulabilmesi için gerekli olan unsurlardan biridir. Nedensellik bağı, aynı zamanda tipikliğin yazılı olmayan maddi unsurlarından birini oluşturmaktadır²¹¹.

Nedensellik bağına ilişkin Yargıtay 12 CD. değerlendirilmesinde; “*kum ocağında elektrik teknisyeni olarak çalışan işçinin, işverenin bilgisi dışında operatör belgesi de olmaksızın kepçe ile kum taşıdığı sırada yaptığı kaza sonucu ölmesinde*” sanığın eylemi ile netice arasında illiyet bağı olmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkeme kararı bozulmuştur²¹².

Neticenin faile objektif isnadiyeti için nedensellik bağı aranmaktadır. Ancak isnadiyet için yalnızca nedensellik bağı yeterli değildir. Somut olayda normatif değerlendirme ile, neticenin failin taksirli davranışı ile doğrudan gerçekleştiğinin tespiti gerekmektedir²¹³. Neticenin normatif olarak değerlendirilip, faile objektif olarak gidilemediği durumda, illiyet bağı olsa dahi cezai sorumluluk oluşmayacaktır²¹⁴.

Taksirli suçlarda neticenin faile objektif isnadiyeti için neticenin objektif olarak öngörülmesi gerekir. Yani dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranış ile gerçekleşen netice arasında illiyet bağı kurulduktan sonra, bu neticeden öngörülebilir olup olmadığının tespiti gerekmektedir. Öngörülebilirlik, kişinin dikkat ve özenli davranması durumunda tipikliğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin değerlendirilebileceği ve bu durumdan kaçınılabileceğini ifade etmektedir. Bu noktada gerekli dikkat ve özen gösterilerek suçun kanuni tanımındaki yer alan unsurların gerçekleşebileceği öngörülebiliyor ise taksirle bir fiil gerçekleştirilmiş olacaktır²¹⁵.

Neticenin öngörülebilirliği için kanuni tanımdaki neticenin oluşması önemlidir. Burada normal netice dışında mümkün neticelerin de öngörülebilir nitelikte olması gerekmektedir²¹⁶.

Şayet netice öngörülebilir değil ise, netice dikkatsiz ve özensiz davranış sonucunda değil, tesadüfen gerçekleşmiş ve bu noktada faile objektif olarak isnadiyette bulunulamaz.

Objektif isnadiyet, neticenin faile onun eseri, ürünü olarak yüklenip yüklenemeyeceği, sorusuna yanıt aramaktır. Eylem ile eylemin meydana getirdiği nedensel seriden dolayı gerçekleşen neticeden failin sorumlu olup olmayacağına, ilişkin objektif ve normatif bir değerlendirme

211 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 520.

212 Yargıtay 12. CD, 08/10/2007 tarihli, 2007/685 E., 2007/7107 K. sayılı kararı,

213 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.132.

214 Y12CD.,E.2015/16699, K. 2017/3271, K.T.17.04.2018, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 14.12.2022.

215 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s.132.

216 İÇEL, *Taksirden Doğan Subjektif sorumluluk*, s.153-154.

objektif isnadiyetin çerçevesini oluşturur. Faile yüklenemeyecek neticelerden ve bundan doğacak cezai sorumluluğun fail ile ilintisi olmayacaktır. Hareket ile netice arasındaki illiyet bağı cezai sorumluluk için yeterli görülmemektedir. Nedensellik ontolojik ve doğal iken, objektif isnadiyet hukuka ait tartışma ve değerlendirmedir²¹⁷.

5. Bilinçsiz ve Bilinçli Taksir

Taksir ikili ayrıma tabi tutulmaktadır. Bilinçsiz taksir, TCK m. 22/2’de, bilinçli taksir, TCK m. 22/3’de düzenlenmiştir.

Bilinçsiz taksir, öngörülebilir nitelikteki neticenin öngörülmemesi şeklinde ifade edilebilir²¹⁸.

Bilinçli taksir, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine rağmen neticenin gerçekleşmesidir. Bilinçli taksirde de bilinçsiz taksir gibi taksirin esas dikkat ve özen yükümlülüğüne ilişkindir ve meydana gelen netice istenmemektedir²¹⁹.

Basit ve bilinçli taksir ayrımına ilişkin Yargıtay Kararında “...taksir ile bilinçli taksir arasındaki yegane fark; taksirde failin öngörülebilir nitelikteki neticeyi öngörmemesi, bilinçli taksir halinde ise bu neticeyi öngörmüş olmasıdır. Bilinçli taksirde gerçekleşen sonuç fail tarafından öngörüldüğü halde istenmemiştir. Gerçekten neticeyi öngördüğü halde, sırf şansına veya başka etkenlere, hatta kendi beceri veya bilgisine güvenerek hareket eden kimsenin tehlike hali, bunu öngörmemiş olan kimsenin tehlike hali ile bir tutulamaz; neticeyi öngören kimse, ne olursa olsun, bu neticeyi meydana getirecek harekette bulunmamakla özellikle görevlidir...” şeklinde ifade edilmiştir²²⁰.

Ceza sorumluluğu açısından bilinçsiz taksire göre daha ağır ceza öngören bilinçli taksirin iş kazalarında uygulanırken; önceden kesin yargıda bulunarak bilinçli taksirle sorumluluk yoluna gidilmesi yerine; somut olayda öngörülebilirlik değerlendirmesinin yapıp işverenin dikkat ve özen yükümlülüğü esas alınmalı; manevi unsur yönünden taksirli sorumluluğun hangisine uyduğu noktasında tereddüt yaşanması halinde ise, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince eylemin bilinçsiz taksirle işlendiği kabul edilmelidir²²¹.

217 Murat Volkan DÜLGER/Merve BAKDUR/Onur ÖZKAN, “Ceza Hukukunda Objektif Isnadiyet”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2020, Y 15,S.44, s.1.

218 Veli Özer ÖZBEK/Mehmet Nihat KANBUR/Koray DOĞAN/Pınar BACAKSIZ/İlker TEPE, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı Ankara 2014,s.183.aynı yönde; Mustafa ÖZEN, *Ceza Hukukunda Taksir*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011,s.137.

219 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 233.

220 YCGK, E. 2008/9-43, K. 2008/62, K.T 25.03.2008, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.23.07.2023

221 ÖZKAN, Kusur Tespiti,s. 538.

Bununla birlikte, Yargıtay önlenemezlik unsuru gibi iş kazaları yönünden önemli bir kavrama yer vermiştir²²². Evrensel nitelikte bilimsel teknik ve önlemler göz önünde tutularak, alınması gereken tüm önlemlerin alınmasına rağmen önlenmesi olanaksız zararlar doğması kaçınılmazlık olarak ifade edilmektedir²²³. YCGK'nin kararına göre ise kaçınılmazlık, *“tüm tedbirlerin alınması halinde bile böyle olayların tam olarak önlenmesinin teknik ve uygulama olarak mümkün olamayacağı ihtimalidir”*.²²⁴ şeklinde ifade edilmiştir. Yargıtay kararlarında yer verilen istenmeyen netice/durum, önlenemez risk²²⁵ ve kaçınılmazlık ilkelerinin uygulamada birbiri yerine ve aynı anlamda kullanılan kavramlar olduğu ifade edilebilir²²⁶. Bu arada kaçınılmazlık daha çok hukuk mahkemelerindeki kusur tespitinde esas alınmakla²²⁷ birlikte ceza yargılamasında da kusur tespitinde ele alınmaktadır. Yargıtay 2. Ceza Dairesi kaçınılmazlık ilkesine atıf yaparak *“...Harici bir olay olan depremin illiyet bağıını kesecek derecede kaçınılmazlık hali sayılarak ceza sorumluluğunu bertaraf edebilmesi için, oluşan zararlı sonucu insan etkeninin etkilememesi, yani yapının kurallara uygun olarak yapılması ve sonradan değişiklikte bulunulması halinde de bu değişikliklerin statik değerlere aykırı ve esaslı müdahale niteliğinde olmaması gereklidir...”* şeklinde bir karar vermiştir²²⁸.

Yeri gelmişken TCK'da kusur derecelendirilmesine göre cezada indirim öngörülmemiş olduğundan, bu durum temel cezanın belirlenmesinde göz önüne alınmalıdır. Yani taksirli davranış yalnızca basit ve bilinçli şekilde ayrıma tabi tutulmalıdır²²⁹.

Bilinçli taksir olarak nitelendirilen iş kazalarına ilişkin bazı Yargıtay kararları:

Örnek karar: 1 *“...İş yerinde çalışanlar için güvenli bir iş ortamı oluşturmayan, çalışmaların mevzuata uygun yapılmasını sağlamak amacıyla etkin kontrol ve denetim mekanizması oluşturmayan, 12 yaşındaki mesleki formasyonu bulunmayan çocuğu, yasak olmasına rağmen, ağır ve tehlikeli sınıftaki işte, vasıfsız ve sigortasız olarak çalıştıran sanığın eyleminde bilinçli taksirin koşullarının oluştuğu ve sanığa tayin olunan cezada TCK'nın 22/3. maddesi gereğince artırım yapılarak, hükmedilen uzun süreli hapis cezasının adli para cezasına çevrilmemesi*

222 YİĞİT, Taksirli Suçlar, s.205.

223 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s. 542.

224 YCGK., E.2008/9-37, K.2008/55, K.T.18.3.2008, www.kazanci.com.tr (çevrimiçi), E.T.10.12.2022.

225 Y12CD., E.2013/12792 K.2014/6385 T. 13.3.2014, Kazancı E.T.10.12.2022.

226 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.544.

227 Y10.HD. E.2010/3833 K.2011/12945 T.3.10.2011, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 10.12.2022.

228 Y2CD., E.2001/3606 K. 2001/4777, T. 5.5.2001. Kazancı. E.T.14.12.2022.

229 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.553.

gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması,... sanığa eksik ceza tayini, aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi sayılmamıştır...” şeklinde belirtilmiştir²³⁰.

Örnek karar: 2 “...Elektrik ile İlgili Fen Adamlarının Yetki Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmeliğin 3.maddesinde "elektrik ile ilgili fen adamları, gördükleri teknik veya mesleki öğrenim seviyelerine göre aşağıdaki gruplara ayrılırlar : 1. Grup ; En az 3 veya 4 yıl yüksek öğrenim görenler, 2. Grup ; En az 2 yıllık yüksek teknik öğrenim görenler ile ortaokuldan sonra en az 4 veya 5 yıl mesleki ve teknik öğrenim görenler, 3. Grup; En az lise dengi mesleki ve teknik öğrenim görenler, lise mezunu olup bir öğrenim yılı süreyle Bakanlıkların açmış olduğu kursları başarı ile tamamlamış olanlar ile 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanununun öngördüğü eğitim sonucu ustalık belgesi alanlar" şeklinde eğitim seviyelerinin ve çalışabilecekleri işlerin düzenlendiği, bu kapsamda dosya içeriğine göre öleni, çok tehlikeli iş sınıfında yer alan elektrik işi ile ilgili diploma ve mesleki eğitim belgesi bulunmamasına rağmen elektrik teknisyeni olarak çalıştıran sanık hakkında koşulları oluşması sebebiyle TCK'nın 22/3. maddesi gereğince bilinçli taksir hükümlerinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...” şeklinde belirtilmiştir²³¹.

Bilinçsiz (basit) taksir olarak nitelendirilen iş kazalarına ilişkin bazı Yargıtay kararları:

Örnek karar: 1 işçilere bazı davranışlarda bulunmamalarına yönelik uyarıda bulunulduğu fakat tehlikeye sebep olan kaynağa müdahale edilmediği hallerde, Yargıtay’ca basit taksire hükmedildiği görülmektedir. Yargıtay tarafından, basit taksirin söz konusu olduğuna hükmedilen bazı kararlarda, işçilerinin kusurlarının bulunduğu görülmektedir. “Sanığın şantiye şefi olarak görev yaptığı inşaatta gece bekçisi olarak çalışan katılanın 29.09.2006 tarihinde akşam saat 19.00 sıralarında inşaatın birinci katında bulunduğu sırada duyduğu sesleri kontrol etmek için katta dolaşırken korkuluk demirlerinden aşağı düşerek vücudunda kemik kırığı oluşacak şekilde yaralandığı” olayda Yargıtay, failin basit taksir ile hareket ettiğine karar vermiştir²³².

Örnek karar :2 “Sanığın sahibi ve yetkili müdürü olduğu Sun Tekstil Limited Şirketine ait fabrikanın devam eden inşaatında çalışan katılanın, çatı tamiri sırasında montajını yaptığı eternitin kırılması sonucunda 550 cm yükseklikten düşerek hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığı olayda, sanığın gerekli güvenlik önlemlerinin almasını sağlamayarak kusurlu

230 Y12CD., E.2014/17398 K.2015/6786., K.T.27.04.2015, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.10.12.2022.

231 Y12CD., E.2020/1413,K.2021/8051, K.T.17.12.2021,UYAP Bilişim Sistemi,E.T.26.12.2022.

232 Y12CD., 25.7.2014, 2012/12-1529, 2014/283, K UYAP Bilişim sistemi, E.T.13.12.2022.

olduğu yönündeki kabul doğru olmakla birlikte, olayda TCK'nın 22/3. maddesinde tanımlı bilinçli taksirin koşullarının gerçekleşmediği gözetilmeden, "sanığın eyleminde çatıda çalışan katılana gerekli emniyet araçlarını vermeden çalıştırdığı, bu durumda kaza meydana gelebileceğinin herkesin öngörebileceği bir durum olduğu, bu nedenle de sonucu öngördüğü ancak bu sonucu istemediği" belirtilmek suretiyle bilinçli taksir hükümleri uygulanarak fazla ceza tayini, ... ” şeklinde belirtilmiştir²³³.

İşverence, iş kazası bakımından ortaya çıkabilecek ölüm ve yaralanma neticelerinin öngörülüp öngörülmediği değerlendirilirken; işyeri hekiminin, iş güvenliği uzmanlarının bildirimleri, risk değerlendirmesi, iş sağlığı ve güvenliği kurul kararları, iş müfettişinin denetimi veya koşulları varsa sözlü uyarı yapıp yapılmadığı göz önünde bulundurulmalıdır²³⁴. Örneğin, İSGK m. 22 gereğince işverenin, işyerinde oluşturulacak iş sağlığı ve güvenliği kurullarının mevzuata uygun kararlarına uymak zorundadır. Bu şekilde bir kurul kararında tespit edilen somut bir tehlikeye karşı alınması öngörülen tedbirlerin yerine getirilmemesi, uyarı yapılmış olmasına rağmen kayıtsız kalınması halinde de “öngörme” nin mevcut olduğu belirtilmelidir. Benzer bir durum, risk değerlendirmesi bakımından da söz konusu olabilir. Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 11/1-g hükmüne göre risk değerlendirmesinin belgelenmesinde düzeltici ve önleyici kontrol tedbirleri de yer alacaktır. Tespit edilen risklere karşı alınması gereken tedbirlerin alınmaması halinde ise öngörmenin gerçekleşmediğini söylemek güçtür²³⁵.

Gerçekleşen iş kazasında öngörülüp öngörülmemeye değerlendirilmesine ilişkin Yargıtay Kararında²³⁶ işyerinin tehlikeli sınıfta yer alıp almadığı, tehlikeli işyerinde çalışılmasına dair sağlık raporu alınıp alınmadığı, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde yapılacak

233 Y12CD., 2016/5281 E., 2018/1141 K., K.T.07.02.2018, UYAP Bilişim Sistemi E.T.26.12.2022.

234 Y12CD., 2016/12686 E., 2017/105 K. K.T. 10.01.2017, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 13.12.2022

235 ERDOĞAN, **Cezai Sorumluluk**, s. 155.

236 “(...) sanığın sahibi olduğu mobilya işyerinde çalışan 17 yaşındaki S.B'nin, işvereninden aldığı talimatla yatar isimli hızır makinesinde MDF plakalarını keserken sol el 1. Parmağını hızara kaptırması sonucunda 2. Derece kemik kırığına neden olacak şekilde yaralandığı olayla ilgili olarak alınan bilirkişi raporunda ‘işyeri sorumlusu sanığın yanında çalıştırdığı katılana ve işyerine yönelik gerekli güvenlik tedbirlerini almadığı, işyerinin tehlikeli sınıfta yer almasına rağmen, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştırmadığı, risk değerlendirmesinin yapılmadığı, katılana ait tehlikeli işyerinde çalışabileceğine ilişkin sağlık raporunun alınıp alınmadığı, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgelemeyenlerin çalıştırılmayacağına ilişkin koşula uyulmadığı, katılana iş güvenliği ile ilgili eğitimlerin verilmemesi, yatar testere makinesinin işyerinde olduğu be eğitimsiz kullanılamayacak bir endüstriyel makine olduğu, işyerinde olası risklere karşı kullanılmak üzere hazır bulundurulması gereken kişisel koruyucu donanım olmadığı ve bu hususlarda katılanın bilinçlendirilmediğinin belirtilmesi dikkate alınarak, sanığın bilinçli taksirle hareket ederek katılanın yaralanmasına asli kusuru ile sebebiyet verdiği’ belirtilmiş ve bu durumda TCK m. 89/1 maddesi kapsamında kalmaması dolayısıyla şikayete tabi olmadığı anlaşılmakta ise, mahkemenin meydana gelen olayda bilinçli taksir koşullarının oluşmadığını irdelemesi ve kabul etmesi karşısında; (...) kararın bozulmasına (...)”Y12CD., 2016/12686 E., 2017/105 K., K.T 10.01.2017, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.13.12.2022.

işlerle ilgili mesleki eğitim alınıp alınmadığı, iş sağlığı eğitimlerinin verilip verilmediği, olası tehlikelere karşı kişisel koruyucu donanım olup olmadığı, mağdurun bu hususlarda bilinçlendirilip bilinçlendirilmediği hususları üzerinde durulmuştur.

6. Olası Kast/Taksir Ayrımı

Olası kast halinde, suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların gerçekleşebileceği fail tarafından öngörülmektedir. Kişi işlediği fiilin bazı neticelerinin meydana gelmesine muhtemelen sebebiyet vereceğini öngörmekte, daha doğrusu neticeyi kabullenmekte, kanuni tanıma uygun neticenin gerçekleşmesi akışına bırakılmaktadır. Kabullenilen neticenin gerçekleşmemesi için özel çaba gösterilmemektedir. Bilinçli taksir durumunda ise fail neticeyi öngörür, ancak tecrübelerine güvenerek, fiili işlemekten kendini alıkoymaz, yükümlülüklerine aykırı olacak şekilde neticenin meydana gelmeyeceğine güven beslemektedir²³⁷.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, bir kararında, doğrudan kast, olası kast ve bilinçli taksir arasındaki farkı şu şekilde belirtmiştir. *‘Gerçekleşmesi muhakkak görünen neticenin failce bilinmesi ve istenmesi halinde doğrudan kast, öngörülen muhtemel neticenin meydana gelmesine kayıtsız kalınması durumunda olası kast, öngörülen muhtemel neticenin meydana gelmesinin istenmemesine rağmen objektif özen yükümlülüğüne aykırı hareket edilmek suretiyle neticenin meydana gelmesinin engellenemediği ahvalde bilinçli taksir, öngörülebilir neticenin objektif özen yükümlülüğüne aykırı hareket edilmiş olması nedeniyle öngörülemeyen hallerde ise basit taksir söz konusu olacaktır’²³⁸.*

Bilinçli taksir ile olası kastın ortak noktası ise, her ikisinde de kanun tarafından yasaklanan netice öngörülmektedir. Yasaklanan öngörülebilir neticeye rağmen hareket edilmektedir²³⁹.

7. Taksir ve Kusur

Kusur, hukuk düzeni ile bağdaşmayan fiil işleyen kişinin işlediği fiil bakımından kınanabilirliğini, taksir ise hukuk düzeni ile bağdaşmayan fiilin gerçekleştirilmesinde gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne uymamayı ifade etmektedir. Bu noktada taksir kusurun özel bir türüdür²⁴⁰.

237 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.242.

238 YCGK., 1496/135, K.T. 25.03.2014, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 17.08.2023.

239 ÖZEN, *Ceza Genel Hükümler*, s.547.

240 ÖZEN, *Ceza Genel Hükümler*, s.560.

Taksirin bir kusurluluk şekli mi yoksa haksızlığın bir işleniş şekli mi olduğu hususu tartışmalıdır.

Klasik suç kuramına göre, taksir bir kusurluluk şekli olarak kabul edilir. Yeni ceza hukuku anlayışına göre ise haksızlık ile kusur birbirinden ayrılmakta, taksirli hareket salt bağımsız olarak ele alınıp bir haksızlık olarak görülmekte, daha sonra bu haksız hareketin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı yapıp yapılmadığı değerlendirilmektedir²⁴¹.

Öğretide bir görüşe göre, taksir ile kast, derecelendirilemediğinden haksızlık bakımından aynıdır. Her iki durumda da bir haksızlık bulunmaktadır²⁴². Ancak haksızlığın derecelendirilebileceği belirtilmektedir²⁴³.

Taksirin öznel yönünü ifade eden failin gerçekleştirdiği haksız hareketten dolayı kınanabilir olması konusu üzerinde durulmalıdır. Hukuk düzeni, herkesten hukuk kurallarına uygun hareket etmesini ister. Bu istekte, kesinlikle kişinin kişisel yetenekleri de göz önüne alınacaktır. Bilinçsiz taksirde failin kınanması, failin hem hareketi yapma şeklini hem de meydana gelen netice bakımından beklenen dikkat ve özeni göstermemesini ifade eder. Bilinçli taksirde ise, kişinin hareketini yaparken suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen bu unsurların gerçekleşmemesi için gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne uymamasını ifade etmektedir²⁴⁴.

YCGK, öngörebilme olanağının hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hususuna yer verdiği kararında, “Öngörebilme olanağının belirlenmesinde nasıl bir ölçüt uygulanacağı hususu uygulama ve öğretide de tartışılmış, failin kişisel niteliklerini göz önünde bulunduran subjektif görüş eğilim kazanmıştır. Bu görüşe göre, failin görgüsü, sosyal seviyesi, yaşam tecrübesi, bedeni ve akli hali, zeka düzeyi gibi hususlar öngörme olanağının belirlenmesinde nazara alınacaktır. Somut olayda, sanık 21 yaşında, dört yıldır gayri resmi evli, okuma yazma dahi bilmeyen ve kırsal kesimde yaşayan bir ev kadınıdır. Sanığın ekonomik ve sosyal durumu, kişisel gelişim düzeyi, yaşı, öğrenim görmemiş olması ve yaşadığı çevrenin koşulları dikkate alındığında, çocuğunu sevip onunla şakalaşırken havaya atıp tuttuğu sırada ve hareketli oldukları bir anda meydana gelen olayda açıklanan kıstaslar gereği neticenin öngörülebilir

241 KOCA/ÜZÜLMEZ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*.,229.

242 KOCA/ÜZÜLMEZ,a.g.e.,s.229.

243 ÖZEN, *Ceza Genel Hükümler*, s.560.

244 ÖZEN, *Ceza Genel Hükümler*, s.563.

olmaması nedeniyle sanığa atfı mümkün kusur bulunmadığından, atılı suçun manevi unsuru oluşmamıştır...’’²⁴⁵. şeklinde belirtmiştir.

8. Taksirli Suçlarda Kusurun Bölüştürülmesi

Yukarıda ceza sorumluluğunun bölünebilirliğinden bahsedilmişti. Ceza sorumluluğunun dayanağı olan kusurun paylaşımı üzerinde de durulması doğal sonuçtur.

İşverenin yükümlülükleri yazılı düzenlemelerden doğabileceği gibi yazılı olmayan kurallardan da oluşabilir. Yazılı düzenlemeler için pozitif hukuk düzenlemeleri araştırılabilir. Ancak yazılı olmayan kurallar için somut olay çerçevesinde inceleme yapılması gerekmektedir. Zira yaşayan bir canlı gibi devamlılığı olan iş hayatında her geçen gün farklı teknolojik gelişmeler yaşanmakta, bu doğrultuda da alınması gereken önlemler çeşitlenmektedir. İş sözleşmesi, işçi ve işverene hak ve yükümlülükler belirlemektedir. Esasen sorumluluk da belirlenen yükümlülüklerin icra edilip edilmediği ile yakından bağlantılıdır. Bu noktada farklı ihtimaller gündeme gelmektedir. Şöyle ki; işveren yükümlülüğünü yerine getirmemiş, işçi tam olarak yerine getirmiş ise, işveren tam kusurlu ve sorumlu olacak, işveren ve işçi ikisi de yükümlülüğünü yerine getirmemiş ise, kusur sayısal olarak değil, ağırlığı ve hafifliğine göre paylaştırılacaktır. İşveren yükümlülüğünü tam yerine getirmiş, işçi yerine getirmemiş ise, işverenin sorumluluğu düşünülmecektir. Şayet kusursuz sorumluluk esas alınır ise işveren sorumlu olabilecek ancak işçinin kusuru göz önüne alınacaktır. Bu noktada İncirlioğlu tarafından, iş kazasının meydana gelmesinde işçi tamamen kusurlu ise, illiyet bağı kesileceği için, işveren sorumlu olmayacağı fikri ileri sürülmüş²⁴⁶ ise de, Özen’e göre, nedensellik bağının kesilmesi ile kusurun ortadan kalkmasının farklı kavramlar olduğu ifade edilmiştir. İşyerinde ya da işyerinin dışında ve ancak yapılmakta olan iş ile ilgili olarak üçüncü kişinin zarar görmesi durumunda, işveren zarar gören üçüncü kişi ile iş sözleşmesine taraf olmadığından işveren sıfatıyla sorumlu olmayacak²⁴⁷ ancak genel hükümler dairesinde değerlendirmeye alınacaktır²⁴⁸.

245 YCGK., E.2-97, K.115, K.T.11.05.2014, ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s. 354.

246 Lütfi İNCİRLİOĞLU, *İş Sağlığı Ve Güvenliğinde İşçi Ve İşverenin Hukuki Ve Cezai Sorumlulukları*, İstanbul 2008, s.98.

247 Levent AKIN, Üçüncü Kişinin Uğradığı Kazada İşveren Kusurunun (Taksirinin) Kapsamı, *TİSK Akademi*, Cilt 4, Sayı 7, Mart 2009, s.62

248 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.240.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGILAMA USULÜ

I. Yargılama Aşamaları

A. İş Kazalarının Bildirilmesi

1. Genel olarak

İş kazası sonucu sigortalı veya ölümü halinde hak sahiplerinin sosyal yardımlarından yararlanabilmesi için, zararlandırııcı olayın sosyal güvenlik kurumuna bildirilmesi ve kurumca olayın iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir²⁴⁹.

a. İşverenin İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü

5510 sayılı Kanun'un 4/1-a ve 5. maddeleri kapsamında bulunan, yani bir işverene hizmet sözleşmesi ile bağlı olarak çalışan sigortalılar yönünden, bunları çalıştıran işveren tarafından, işçiyi gözetme borcunun gereği olarak, o yetkili kolluk kuvvetlerine (polis, jandarma) derhal işyerinin tescilli bulunduğu SGK Müdürlüğü'ne en geç kazadan sonraki 3 iş günü içinde bildirilmesi gerekir. 3 günün iş günü olmasına dikkat edilmelidir. İşverenin kontrolü dışında bir yerde ya da işverenin bilgi almasına engel olacak bir durum varsa işverenin iş kazasını bildirme yükümlülüğü, iş kazasının öğrenildiği günden başlar. Yurt dışında meydana gelen iş kazasının da 3 iş günü içerisinde kuruma bildirilmesi gerekmektedir. İşverenin kontrolü dışında bir yerde iş kazasının olması veya kabul edilebilir mazeret durumunda bildirim süresi mazeretin ortadan kaldığı günden başlamaktadır²⁵⁰.

²⁴⁹ GÜNEREN, s.467.

²⁵⁰ GÜNEREN, s.467.

b. Bağımsız Çalışan Sigortalının İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü

5510 sayılı Kanun'un 4/1-b bendi kapsamında sigortalı olan bağımsız çalışanlar iş kazasına uğrar ise, kazanın kendisi tarafından bir ayı geçmemek koşuluyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra 3 iş günü içinde kuruma bildirilmesi zorunludur.

6331 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını en geç 10 gün içinde SGK' ya bildirecektir.

Sigortalılar açısından bildirim önemlidir. Zira bu bildirimlere göre SGK sigortalılara daha hızlı yardımda bulunabilecektir. Bundan dolayı bildirim süresi öngörülmüş ve uyulmaması halinde idari para cezası öngörülmüştür²⁵¹.

c. İş Kazasının Kurum Tarafından Soruşturulması

İş kazası bildirimini üzerine, kurumca bildirilen olayın iş kazası olup olmadığı noktasında gerekli araştırmanın yapılması gerekmektedir. Kurum gerekirse müfettiş vasıtasıyla durumu soruşturabilmektedir.

Kurum tarafından iş kazası tespitinin yapılması ya da kurumca iş kazasının bildirim, esasen idari ve hukuki sorumluluk bağlamında önem taşımaktadır. Adli soruşturma ve inceleme usulü aşağıda izah edileceği üzere Ceza Muhakemesi²⁵² Kanunu kural ve ilkeleri çerçevesinde gerçekleşmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun(CMK) tanımlar başlığı altındaki 2. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendinde soruşturma, (f) bendinde de kovuşturma kelimesi tanımlanmıştır. Bu tanımlamalardan ceza muhakemesinin soruşturma ve kovuşturma olarak iki evreye ayrıldığı söylenmiştir²⁵³.

B. Adli Soruşturma

Ceza muhakemesinde üç evre bulunmaktadır: Soruşturma, kovuşturma ve kanun yolu evresi. Soruşturma ve kovuşturma aşamaları CMK m.2'de tanımlanmış, kanun yolu evresi ise tanımlanmamıştır. CMK sistemine göre, kanun yolu evresi bağımsız bir evre değil, kovuşturma

251 A.İ.ÖZEROĞLU, "İş Kazalarının Bildiriminde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunuyla Getirilen Düzenlemeler, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 7, S.76, Aralık 2012, s.31-34.

252 "Ceza Muhakemesi Kanunu (5271 Sayılı Kanun)" R.G:17.12.2004, S.25673.

253 Mustafa ÖZEN, "Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 3, Yıl: 67, Yaz 2009, s. 18.

evresinin devamı niteliğindedir²⁵⁴. Soruşturma aşaması yargılamanın ilk ve ön safhasıdır. CMK'nın 160 maddesi gereğince bir suçun işlendiğini ihbar ya da herhangi yolla öğrenen Cumhuriyet savcısı hemen işin gerçeğini araştırmaya başlamaktadır. Soruşturma, uyuşmazlığın taraflarının temel hak ve özgürlüklerine uyularak maddi gerçeğe ulaşmak adına atılan ilk adımdır²⁵⁵. Soruşturma evresinin amacı, kendisinden sonra uygulanacak olan kovuşturma evresine hazırlık yapmaktır²⁵⁶.

Konu iş kazaları bağlamında ele alınacaktır.

1. Şikayet

İş kazalarında yaygın olan 'şikayet', Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, "hoşnutsuzluk belirten yazı veya söz, sızlanma, yakınma" anlamına gelmektedir²⁵⁷.

Şikayet, mağdur veya suçtan zarar gören kişinin, kanunda öngörülen süre içinde suç teşkil eden fiili işleyen kişi hakkında, bu kişi ve/veya kişilerin soruşturulmasını sağlamak amacıyla kanunda belirtilen yetkili mercilere durumun bildirilmesidir²⁵⁸. Bir suçun takibi şikayete bağlı ise, soruşturma ve kovuşturmanın yapılabilmesi için şikayet zorunludur.

Şikayet ceza muhakemesi kurumu olduğundan derhal uygulanma ilkesi geçerlidir²⁵⁹.

TCK'nın 73. maddesine göre, şikayet hakkı, dava zamanaşımı süresini geçmemek kaydıyla, suçtan zarar gören kişi tarafından eylemi ve faili öğrenme tarihinden itibaren altı ay içinde kullanılmalıdır. Şikayet beyanı Cumhuriyet başsavcılığı veya kolluk makamlarına, yazılı veya tutanağa bağlanmak üzere sözlü olarak yapılabilir. CMK'nın 158. maddesine göre, diğer makamlara yapılacak şikâyetler ise ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir. CMK'nın 172/1 maddesine göre şikâyet hakkının süresinde kullanılmadığının anlaşılması halinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında TCK'nın 73/4. ve CMK'nın 223/8. maddesine göre mahkemece kamu davasının düşmesine karar verilecektir.

254 Mustafa ÖZEN, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku* (bundan sonra Ceza Muhakemesi Hukuku), Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s.1171.

255 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1171.

256 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1175.

257 Türk Dil Kurumu "Güncel Türkçe Sözlük", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&gclid=TDK.GTS.5a96f449136340.39211448 (Erişim: 24.07.2023).

258 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, Seçkin, Ankara, 2023, s.976.

259 A.Caner YENİDÜNYA/Zafer İÇER, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2016, s.168.

6 aylık süre hak düşürücü süre olarak uygulanmaktadır²⁶⁰. Ayrıca şikâyet usulüyle ilgili olarak, uygulamaya yönelik yol gösterici bazı kararlar da bulunmaktadır. Örneğin Yargıtay 12 CD. bir kararında, suçtan zarar görenlerin iş mahkemesinde devam eden yargılamada veya iş müfettişi denetiminde şikâyetçi olduklarını beyan etmelerini ceza soruşturmasındaki şikâyet hakkının kullanılması için yeterli kabul etmiştir²⁶¹.

Yargıtay 12 CD. başka bir kararında ; “...Sanıkların üzerine atılı taksirle yaralama suçunun takibinin şikayete bağlı olduğu ve TCK'nın 73/1. maddesi uyarınca şikayet süresinin 6 ay olduğu dikkate alındığında, bahse konu kazanın iş kazası olduğu da gözetilerek, taraflar arasında iş mahkemesinde görülen dava dosyasının getirtilerek, iş müfettişleri tarafından düzenlenen rapor ile iş mahkemesindeki dava dosyasında, katılanların, sanıklardan şikayetçi olup olmadıkları, şikayetçi olmuş iseler, hangi tarihte şikayetçi oldukları hususu araştırıldıktan sonra, süresinde şikayette bulunup bulunmadığının tespit edilmesi...” şeklinde şikayet süresinin ve araştırılmasının önemine işaret etmiştir²⁶².

TCK'nın 89/5 maddesine göre taksirli yaralama hali şikayete bağlıdır. Suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde ise meydana gelen yaralanmanın derecesi önem kazanmaktadır. TCK'nın 89. maddenin birinci fıkrası kapsamında giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde suç re'sen soruşturulacaktır²⁶³. TCK'ın 86/2 maddesindeki kasten yaralama suçunun da basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralanma halinde gerçekleşmesinde soruşturma şikâyetine bağlıdır. Böylelikle suçun manevi unsurunun tespiti, sadece maddi ceza hukukunu değil, aynı zamanda ceza muhakemesi usulünü de doğrudan etkileyen önemli bir değerlendirme işlemi olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶⁴.

Yeri gelmişken, TCK'daki 158/7 maddede düzenlemeden bahsedilecektir. Söz konusu düzenlemede, kovuşturma aşamasında suçun şikayete tabi olduğunun anlaşılması halinde, mağdur açıkça şikayetinden vazgeçmediği durumda yargılamaya devam olunacaktır.

260 Y12CD.,E. 2015/3188, K. 2016/500, 18.01.2016 ,UYAP Bilişim Sistemi E.T. 11.12.2022, aynı yöndeki 14.09.2021 tarihli E.2021/4187, K.2021/5771 sayılı kararda da “... Taksirle yaralama suçu TCK'nın 89. maddesinde hükme bağlanmış olup aynı maddenin 5. fıkrası gereğince 1. fıkrası kapsamı dışında bulunan bilinçli taksir hali hariç şikayete tabi olduğu ve şikayet süresinin filin ve failin öğrenilmesinden itibaren 6 aylık süre içerisinde kullanılması gerektiği ancak müştekinin bu süre içerisinde şikayet hakkını kullanmadığı, olayın iş kazası olduğu, ayrıca somut olaya göre dosyada bilinçli taksir olarak nitelendirilebilecek bir eylem olmadığının anlaşılması karşısında; kovuşturmayla yer olmadığına dair karara karşı yapılan itiraz üzerine verilen merci kararında isabetsizlik görülmediğinden...” şeklinde belirtilmiştir.

261 Y12CD., E. 2015/11120, K. 2016/7869, 04.05.2016,UYAP Bilişim Sistemi,E.T. 11.12.2022

262 Y12CD., E.2015/11120, K.2016/7869, K.T.04.05.2016, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26.12.2022.

263 ÖZEN VE TOZMAN, s.233-234.

264 Y12CD., E. 2013/3923, K. 2013/25527, 13.11.2013, UYAP Bilişim Sistemi E.T.11.12.2022

2. İhbar

İhbar, takibi re'sen soruşturulup kovuşturulabilen bir suçun adli makamlara bildirilmesidir²⁶⁵.

İhbar ile şikayet birbirinden farklıdır. Re'sen soruşturulup kovuşturulabilen bir suç, ister suçtan zarar gören veya mağdur, isterse üçüncü bir kişi yetkili makamlara bildirsin, bu bildirim ihbardır²⁶⁶. Suça ilişkin ihbar veya şikayet Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı bir suçun, suçtan zarar gören veya mağdur tarafından yetkili makamlara bildirilmesi şikayettir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan bir suçun, üçüncü kişiler tarafından yetkili makamlara bildirilmesi ihbardır²⁶⁷.

İş kazası şeklinde gerçekleşen taksirle öldürme suçu ile TCK'nın 89/1'e giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde suç re'sen soruşturulmaktadır. Bu durumda mağdur ya da suçtan zarar gören ile üçüncü kişinin yetkili makamlara bildirimini ihbar olarak değerlendirilecek, TCK'nın 89/1. maddesindeki taksirle yaralama suçu ise şikayet tabi olup, mağdur veya suçtan zarar görenin yetkili makamlara bildirimini şikayet, üçüncü kişilerin yetkili makamlara bildirimini ise ihbar olarak nitelendirilecektir.

3. Re'sen Öğrenme

Cumhuriyet savcısı veya kolluk, suçu görevini yaparken veya hayatının akışı içinde herhangi bir şekilde bizzat öğrenebilir.

4. Soruşturma İzni

Anayasa'nın 129/6 maddesine göre kamu çalışanları hakkında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma yapılması, kanunun öngördüğü idari merciin iznine tabidir. Anayasa'nın işaret ettiği kanun Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun (MYHK)'dur

²⁶⁸.

İzin koşulu kuraldır. Ancak bu kurala bazı istisnalar getirilmiştir. İstisna olarak 2937 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu m.26, 4483 sayılı Kanun m.2/3 örnek olarak verilebilir. Önemle

265 TOROSLU/FEYZİOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.262, aynı yönde Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi Ankara 2023, s.1573., aynı yönde, Erdener YURTCAN, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin, Ankara 2019 s.738.

266 Nur CENTEL/ Hamide ZAFER, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2022, s.95-97.

267 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1194.

268 “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun (4483 Sayılı Kanun)” Resmi Gazete, 23896 (04.12.1999)

vurgulamak gerekir ki izin koşulu aranan durumda kamu görevlisinin işlediği iddia edilen suçun görevle ilgili olması gerekir. İzin koşulunun arandığı durumlarda, izin verilmemesi hallerinde bu karara karşı idari yargıya mutlak şekilde itiraz hakkı vardır²⁶⁹.

Bir iş kazası meydana geldiğinde cezai sorumluluğu üzerinde taşıyan kamu işvereni veya işveren vekilinin soruşturulması ve kovuşturulmasına ilişkin MYHK daki işaret edilen izin usulünün izlenmesi gerekmektedir²⁷⁰.

5. Soruşturmanın Yerine Getirilmesi

a. Genel Olarak

Adli soruşturmaya yetkili makam Cumhuriyet başsavcılıklarıdır²⁷¹. Cumhuriyet başsavcılıkları yetki alanı içerisindeki suç şüphesi oluşturan iş kazasını öğrendiğinde soruşturma başlatmak mecburiyetindedir²⁷². Soruşturma kolluk marifetiyle de yapılabilir. CMK'nın 2/1-e maddesi dikkate alınarak suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar süren safha soruşturma evresidir. Yetkili makam suç şüphesini doğrudan öğrenebileceği gibi, ihbar (suç duyurusu) veya şikayet yoluyla öğrenebilir²⁷³.

Soruşturma evresi ile ilgili ilkelere kısaca değinmek gerekirse, ceza davasının kamusalılığı, davasız yargılama olmaz ilkesi, kamu davasının zorunluluğu, soruşturma gizliliği, soruşturmanın yazılılığı, soruşturmanın dağınıklığı, soruşturmanın bir sıraya bağlı olmayışı şeklinde ifade edilebilir.

Ceza davasının kamusalılığı ilkesi, devletin mağdur veya suçtan zarar gören kişiler adına harekete geçerek, kamu düzenini bozan fiilleri yargı önüne çıkarma görevini üstlenmesidir²⁷⁴. Davasız yargılama olmaz ilkesi, dava olmadan cezanın da olmayacağı, iddianamede yer verilmeyen bir konuda karar verilip verilemeyeceği²⁷⁵ ile ilgilidir.

Kamu davasının zorunluluğu ilkesi, soruşturmaya başlama, soruşturma sonunda yeterli şüpheyi ulaşıldığı takdirde iddianame düzenleme (Cumhuriyet savcısının takdir yetkisine sahip olduğu

269 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.95.

270 ÖZDEMİR, a.g.e.,s. 630.

271 YURTCAN, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s.477.

272 Yiğit, Taksirli Suçlar, s.191.

273 Bahri ÖZTÜRK/Durmuş TEZCAN/Mustafa Ruhan ERDEM/Özge SIRMA/Yasemin F.SAYGILAR/Esra ALAN/Efser Erden TÜTÜNCÜ,*Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 582.

274 ÖZEN,a.g.e.,s.1176.

275 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.115.

durumlar hariç), iddianame kabul edildiği takdirde açılmış olan kamu davasını devam ettirmeyi²⁷⁶ ifade etmektedir.

Soruşturmanın gizliliği, kişilerin lekelenmemesi, delillerin rahat ve kolaylıkla toplanması, şüphelinin kaçmasının önlemesi nedenleriyle kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemlerinin gizli yapılmasını ifade eder²⁷⁷.

Soruşturmanın yazılılığı ilkesi, her soruşturma işleminin tutanağa bağlanmak suretiyle yazılı olmasını²⁷⁸ ifade etmektedir.

Soruşturmanın dağınıklığı ise, soruşturmanın aynı savcı, aynı kolluk görevlisi tarafından aynı zaman ve yerde yapılmamasının mümkün olamayacağını, soruşturmanın bir sıraya bağlı olmayışının ifade alma ve sorgu dışında araştırma araçlarının seçimi, şüphelinin veya tanığın ne zaman dinleneceği, bilirkişiye ne zaman gidileceği gibi hususların belli bir sırasının bulunmadığını²⁷⁹ ifade etmektedir.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri CMK m.160 ve 161’de düzenlenmiştir. Cumhuriyet savcısının kanunda düzenlenen hak ve yetkisini kanunun dışına çıkarak kullanması ve yükümlülüklerine uymaması halinde, bu durum kişilerin maddi veya manevi anlamda zararına neden olursa, kast ve ihmal derecesinde kusurun bulunması koşuluyla haksız fiil hükümlerine göre hukuki anlamda tazminat sorumluluğu doğacağı gibi, hukuki sorumluluk gerektiren durumların aynı zamanda bir suç tipini ihlal etmesi durumunda ilgili suç tipine göre cezai sorumluluk yoluna gidilebilecektir²⁸⁰.

CMK m. 158’e göre, suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluk makamlarına, yazılı veya tutanağa bağlanmak üzere sözlü olarak yapılabilir. Başka makamlara yapılacak ihbar veya şikâyetler ise ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilecektir. İhbar ve şikâyet konusu eylemin suç teşkil etmediğinin herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması halinde soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilecektir.

CMK m.158/6’daki düzenlemeye göre ihbarın veya şikâyetin soyut ve genel olması durumlarında, soruşturma (soruşturma dosyası) açılmamalıdır. Masumiyet karinesini ve

276 ÖZEN,*Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1177.

277 ÖZEN, a.g.e.,s.1179.

278 ÖZEN, a.g.e.,s.1185.

279 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1567.

280 ÖZEN,a.g.e.s.1189

lekelenmeme hakkını dikkate alınarak yapılan bu düzenlemeye göre, herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça suç teşkil etmediği açıkça anlaşılan veya genel ve soyut nitelikte olan ihbar ve şikayetler soruşturma evresinin başlaması için yeterli olmayacak ve bu durumda kişiye şüpheli sıfatı da verilemeyecektir²⁸¹. Anılan hüküm soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının araştırma ve soruşturma yapma mecburiyeti ilkesine istisna teşkil etmektedir²⁸².

Soruşturma aşamasında yetkili Cumhuriyet savcısı, kamu davasını açmak üzere yeterli şüphe oluşturan delilleri elde etmemesi halinde veya kovuşturma olanağı bulamaması durumunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Cumhuriyet savcısının vereceği kararların gerekçeli olmasına dair düzenleme mevcut değil ise de hukuk devleti olmanın gereği tatmin edici gerekçeye dayanması gerektiği ifade edilmiştir²⁸³. Toplanan deliller ışığında Cumhuriyet savcısı yeterli şüpheye ulaşması halinde ise iddianame düzenlemek suretiyle kamu davası açmak zorundadır. CMK m. 171/1 ve 2 ‘de kamu davasının mecburiliği ilkesini yumuşatan bazı düzenlemelere yer verilmiştir²⁸⁴. Başka bir deyişle, iddianame düzenleme zorunluluğuna bazı istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalar şu şekilde ifade edilebilir; 1) Cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların varlığı (CMK m. 171/1), 2) Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı (CMK m.171/1), 3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi (CMK m.171/2).

Yukarıdaki açıklamaları biraz detaylandırmak gerekirse, soruşturmanın sona ermesi iki şekilde gerçekleşmektedir: 1) Kovuşturmaya yer olmadığı kararı, 2) Kamu davasının açılması²⁸⁵. Öğretide Ünver/Hakeri’ye göre, kamu davasının açılmasının ertelenmesi de, bir tür soruşturmayı sona erdiren nedendir²⁸⁶.

CMK’ya göre kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecek durumlar CMK’ nın geneline bakılarak şu şekilde ifade edilebilir. Fiilin suç teşkil etmemesi, fiil suç teşkil etmekle birlikte, şüphelinin fiili işlemediğinin tespit edilmesi, hukuka uygunluk nedenleri veya ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerden birinin bulunması, fiilin suç teşkil etmesi ve fakat somut delilin bulunmaması, fiil suç teşkil etmekte, şüphelinin suçu işlediği yönünde somut anlamda

281 Bahri ÖZTÜRK/Alı Rıza TÖNGÜR/Ekrem ÇETİNTÜRK, *Ceza ve Muhakeme Kurumunun Temel Kavramları* II, Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2021. s.128.

282 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1199.

283 Mustafa ÖZEN, “Cumhuriyet Savcısının Taktir Yetkisi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S.1998/2, s.65.

284 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.106.

285 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1202.

286 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1588.

yeterli deliller bulunmakta ve fakat soruşturma koşulu bulunmaması, fiilin suç teşkil etmesi ve fakat CMK m. 171/1’de düzenlenen takdir yetkisi hallerinin bulunması, ön ödemeye tabi bir suçta ve ön ödeme yapılması, takibi şikayete tabi olup da uzlaşma yolu kapalı olan bir suç olur ise, takibi şikayete bağlı olup da uzlaşma yolu açık ise, uzlaşmanın sağlanmasıdır. Fiil suç teşkil etmekle birlikte yukarıda sayılan durumlardan biri bulunmuyor veya ön ödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya uzlaştırma kurumlarının uygulanması mümkün olmamış ya da uygulamanın sonucu olumsuz olmuşsa ve Cumhuriyet savcısı yeterli şüpheye ulaşmış ise iddianame düzenleyip yetkili ve görevli mahkemeye sunacaktır²⁸⁷. Yeterli şüphe, toplanan delillere bakıldığında, sanığın mahkum olma ihtimali, beraat etme ihtimaline göre daha fazla ise, bu durumdaki şüphe, yeterli şüpheyi ifade eder²⁸⁸. Yeterli şüphe, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının vicdanına hitap eden bir takdir yetkisidir²⁸⁹.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı 15 günlük süre içerisinde itiraz edilmez veya itiraz edilip bu itiraz Cumhuriyet savcısının görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğince reddedildiği durumlarda, mahkeme tarafından verilen ve kesinleşen kararlar ile aynılık gösteren bir kesin hüküm bulunmamakta, kendisine has bir özellik taşıyan kesin hükme benzer karar bulunmaktadır²⁹⁰. CMK m. 158/6-ilk cümle hükmüne göre verilen soruşturmanın başlamasına yer olmadığı kararlarına karşı itiraz (kanun yolu) yolu düzenlenmemiştir. Ancak olması gereken bakımından KYOK kıyasen uygulanıp itiraz (kanun yoluna) yoluna başvurulabilmelidir²⁹¹.

Kamu davasının açılması (iddianamenin düzenlenmesi), iddianamenin düzenlenebilmesi için, yeterli şüphenin bulunması, Cumhuriyet savcısının takdir yetkisini iddianame düzenleme yönünde kullanması, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecek durumlar bulunmaması gerekmektedir.

İddianamede bulunması gereken hususlar CMK m. 170/3,4,5,6’da düzenlenmiştir. İddianame incelenirken, CMK m. 174/1-a-b-c-d’de yer alan hususlar üzerinde durulmaktadır. Eğer, iddianame anılan kanun maddesine aykırı olarak düzenlenmiş ise iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde iade edilecektir. CMK m.174/2’ye göre, ‘suçun hukuki nitelendirilmesi sebebiyle iddianame edilemez’. Zira iddianamedeki fiilin hukuki

287 ÖZEN,a.g.e.,s.1204.

288 CENTEL/ZAFER, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.94.

289 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1204.

290 ÖZEN, a.g.e.,s.1213.

291 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1219.

nitelendirilmesi mahkemeye aittir. Bir diğer iddianamenin iadesi yasağı ise CMK m. 174/4-son ‘a göre, ‘ ... İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez’. İddianamenin iadesi üzerine Cumhuriyet savcısı, kararda belirtilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini gerektiren bir durumun bulunmaması halinde, yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. Cumhuriyet savcısının, mahkemenin belirtmiş olduğu eksiklikleri tamamladıktan sonra önceden sahip olduğu yeterli şüphe hala varsa yeniden iddianame düzenlerse, bu iddianame yeni bir iddianame değildir²⁹². CMK m. 174/5’e göre Cumhuriyet savcısı iade kararına karşı iade kararı veren mahkemeye itiraz edebilir. İtiraz yerinde görülür ise mahkeme iade kararından dönecek ve iddianameyi kabul edecektir. İtiraz kabul edilmez ise, itirazı inceleyecek ilgili mahkemeye gönderecektir.

CMK m.175/1’e göre ‘İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar’.

b. İş Kazaları Özelinde Soruşturma

Bir iş kazasından adli soruşturma makamları, doğrudan haberdar olabileceği gibi, zarar görenin ihbar (suç duyurusu) veya şikayeti ile haberdar olabilir. Yine işveren, üçüncü kişiler veya iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetimle görevli kurum ve kuruluşların suç ihbarı söz konusu olabilir²⁹³.

Cumhuriyet savcısı soruşturmada tek yetkili kişi olup, işlemlerini bizzat yapabileceği gibi, kolluk aracılığıyla da yapabileceği yukarıda izah edilmişti. Ancak özellik ve hassasiyet gerektiren taksirle öldürme ve yaralama olaylarında bizzat soruşturma yapılması öğretilde ifade edilmiştir²⁹⁴.

İş kazalarında maddi gerçeğe ulaşılması için, her soruşturma gibi ilk toplanacak delillerin gerekli özen gösterilerek toplanması gerekmektedir. Olay yeri krokileri, fotoğraflar, inceleme raporları, neticeye ulaşmada oldukça etkilidir. Görsel, işitsel, yazılı belgeler önemli maddi delillerdir. Öğretilde haklı olarak, işverenin idari soruşturmayı da akamete uğratmak adına 3 günlük ihbar süresi içerisinde delilleri karartmaya yönelebileceği ifade edilmektedir²⁹⁵.

292 ÖZEN, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.1262.

293 NARTER, İş Kazası, s. 673.

294 ÖZEN/TOZMAN, Ceza Sorumluluğu, s. 232-233.

295 ÖZEN/TOZMAN, Ceza Sorumluluğu, s. 232-233.

Bir diğ er önemli husus, iş kazasının meydana gelmesinde doğ rudan görg üye sahip iş yeri çalışanları olabilmektedir. Ancak söz konusu kişilerin halen iş yerinde çalışıyor olmaları nedeniyle tarafsız kalamama ihtimali de gözetilerek ivedi olarak olayla ilgili beyanlarının alınması soruşturmaya katkı sağlayacaktır²⁹⁶.

Cumhuriyet savcısının hukukçu olması ve çok çeşitli teknik ve uzmanlık gerektiren alanlar ile soruşturma yapılması gerektiğ i durumlarda bilirkiş i incelemesi yaptırılması da imkan dahilindedir²⁹⁷.

Cumhuriyet savcısı, etkili şekilde soruşturma yaptıktan sonra kovuşturmaya yer olmadığı na dair karar verebilecektir²⁹⁸.

İş kazaları ile ilgili sonuç olarak toplanan deliller ış ığında iddianame düzenlenecek ise ön kabul ile tüm iş veren ya da vekillerinin ş üpheli olarak gösterilmesinden kaçınılmalı, iş kazasında hangi yetkilinin eyleminin sebep olduğ u nedensellik bağ ı ile ortaya konulması gerektiğ i ileri sürölmektedir²⁹⁹. Yargıtay'ın kanun yararına bozma yoluyla yaptığ ı incelemelerde, eksik araştırma yapıldığı ndan bahisle bozma karar kararları verilebilmektedir³⁰⁰.

TCK'nın 172/2 maddesine göre, kovuşturmaya yer olmadığı na dair karar sonrasında yeni delil elde edilmesi halinde sulh ceza hakimi kararı ile aynı eylem hakkında kamu davası açılabilir. Yine bir kısım ş üpheliler ile ilgili açılan kamu davasında alınan bilirkiş i kusur raporunda kusur atfında bulunulan kişiler ile ilgili kamu davası açılabilir³⁰¹.

C. Kovuşturma Aş aması

Ceza muhakemesinde ikinci aş ama kovuşturmadır. CMK m. 2/1-f hükmüne göre kovuşturma; *“İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi”* ifade etmektedir. Ayrıca, *“İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi baş lar.”* (CMK m. 175/1) Kanundaki tarifte belirtildiğ i üzere, kamu davası iddianamenin kabulü ile açılmış sayılmaktadır³⁰². İddianamenin iade edilmesi ve kararın kesinleşmesi halinde, soruşturma aş aması devam edecek, henüz bir kamu davasının açıldığı ndan söz

296 YİĞ İT, Taksirli Suçlar, s.192.

297 ÖZEN/TOZMAN, Ceza Sorumluluğ u, s. 232.

298 Y12CD., E. 2012/16857, K. 2012/11782, 10.05.2012 UYAP Biliş im Sistemi, 14.12.2022.

299 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s. 522.

300 Y12CD., E. 2013/13323, K. 2013/16950, 20.06.2013, UYAP Biliş im Sistemi 10.12.2022.

301 Y12CD., E. 2015/16386, K. 2017/4347, 25.05.2017 (UYAP Biliş im Sistemi) 10.12.2022.

302 Osman YAŞ AR, *Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu* (bundan sonra Ceza Muhakemesi Kanunu) C. II, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017 s. 2036.

edilemeyecektir. Yargılamada kovuşturma aşamasına geçilmesiyle yargılanan kişi şüpheli konumundan sanık konumuna geçmiş olacaktır³⁰³.

Kovuşturma aşamasında yetkili makam mahkemelerdir³⁰⁴. Kovuşturma evresinin aşamalarını; 1) Duruşma hazırlığı, 2) Duruşma 3) Hüküm veya son karar aşamaları olarak üç aşamada inceleyebiliriz³⁰⁵.

Duruşma hazırlığı aşamasının amacı, bir sonraki aşamadaki duruşma aşamasının en kısa sürede (kesinti olmaksızın) ve en sağlam şekilde yapılabilmesini sağlamaktır³⁰⁶. Duruşma hazırlığı aşamasında yapılacak işlemler, iddianamenin sanığa tebliği ve sanığın çağırılması, savunma delillerinin toplanması, çağırılması reddedilen tanığın ve uzman kişinin doğrudan mahkemeye getirilmesi, çağrılan tanıkların ad ve adreslerinin sanığa ve Cumhuriyet savcısına bildirilmesi, tanık ve bilirkişinin naip hakim ile veya istinabe yoluyla dinlenmeleri, tanık ve bilirkişinin dinleneceği günün bildirilmesi şeklinde özetlenebilir³⁰⁷.

Duruşma aşaması ise, duruşma hazırlığı aşamasında belirlenen günde yargılama faaliyetine katılacak kişilerin yargılama faaliyetine katılması ve delillerin tartışılıp, tarafların haklarını tam olarak kullanması sağlanarak mahkemenin uyuşmazlık hakkında bir kanaate vararak hüküm vermesi anına kadar geçen aşamayı ifade eder³⁰⁸.

CMK m. 219'ye göre '... *duruşma için tutanak tutulur...*'. Duruşmanın kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapıp yapılmadığı söz konusu tutanakla ispat edilebilir. Tutanağa karşı sadece sahtecilik iddiasında bulunulabilir. Bahsedilen sahtecilikten hem maddi hem de fikri sahtecilik anlaşılmalıdır³⁰⁹.

1. Görevli Mahkeme

5235 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddelerine göre, TCK m.85/1.maddesindeki ve 89. maddesindeki suçlara bakmaya görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir. Eylemin birden fazla kişinin ölümüne veya bir ya da birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla

303 YAŞAR, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 2036.

304 YAŞAR, a.g.e.s.2036.

305 ÖZEN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.1269.

306 Feridun YENİSEY/Ayşe NUHOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.s.729.

307 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1269-1280.

308 ÖZEN, a.g.e.s.1280.

309 ÖZEN, a.g.e.,s.1330.

kişinin yaralanmasına neden olduğu hallerde ise (TCK md.85/2) görevli mahkeme, ağır ceza mahkemeleridir³¹⁰.

2. Somut Eylemin ve Kusurun Tespiti

Esasen soruşturma aşamasında düzenlenen iddianame ile iş kazasının deliller ile ilişkilendirilerek mahkeme önüne getirilmesi gerekmektedir. CMK m.170'e uygun olarak düzenlenen iddianamenin aynı Kanun'un 174. maddesindeki hususlar gerekçe gösterilerek iadesine gidilebilecektir. Mahkeme iddianamedeki anlatımı ve isnadı dikkate alarak somut eylemi tespit etme ile işe başlayacaktır. Zira somut eylemin tespiti sonrasında kusur incelemesi yapılacaktır. Mahkeme bu işlevini yerine getirirken pek tabii ki soruşturmada toplanan deliller ile bağlı değildir. Kendisi de eksik gördüğü delillerin toplanmasına karar verilebilecektir. Zira soruşturmanın eksik olduğu her hal iddianamenin iadesini gerektirmemektir. Cumhuriyet başsavcılıkları yeterli şüpheyi elindeki deliller ile ulaştığında kamu davası açılması için iddianame düzenlemektedir. Ancak eylemin tam anlamıyla ortaya konulması ve maddi gerçeğe ulaşılması için harici delil toplanması mahkemenin takdirindedir. Mahkemece yeni toplanan deliller olması halinde sanıklar dışında başkaca kişilerin cezai sorumluluğunun oluştuğunun anlaşılması halinde gereğinin takdir ve ifası için Cumhuriyet başsavcılıklarına ihbarda bulunulmakta ve birleşen iddianame ile yargılama birlikte yürütülmektedir.

İş kazalarında maddi gerçeğe ulaşmada katkı sağlayacak deliller, kazaya ilişkin tutanak, raporlar, video, fotoğraflar, olay yerindeki deliller ve izler, (kamera görüntüsü, parmak izi, kan lekesi vb.), otopsi ve adli muayene raporları, çalışan kayıt ve belgeleri, iş sözleşmeleri³¹¹, işyeri defterleri, alt işverenlik sözleşmeleri, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin sertifikalar, idari müfettiş raporlarıdır³¹². Bahsedilen deliller dışında mahkeme re'sen hareket ederek başkaca delilleri de toplayabilecektir. Özellikle görgüye dayalı tanık delili nedensellik bağı ile kusur tespiti için katkı sağlayacaktır.

Yaralamalı veya ölümlü iş kazalarında adli tıp muayene raporları ayrı bir önem arz etmektedir. Meydana gelen zarar ve nedeni konusunda yol gösterici olmaktadır. Bu noktada dikkat edilecek husus ilk aşamada alınan geçici raporlardan sonra kesin raporların aldırılmasıdır. Zira son durumun şüpheden uzak ortaya konulması, cezai sorumlulukta cezanın belirlenmesinde

310 Nur CENTEL/Hamide ZAFER/Özlem ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Beta, 1. Cilt, İstanbul 2016, s.118.

311 Fuat BAYRAM, *Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2008, s. 257.

312 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.520.

etkili olmaktadır. Ayrıca taksirle yaralamanın neticesi sebebiyle daha ağır sonuçlara yol açması halinin düzenlendiği TCK'nın 89/2-3 maddelerindeki halin tespiti için adli tıp kurumu raporlarının alınması önemlidir³¹³.

Yargıtay birçok kararında maddi gerçeğin kuşkudan uzak şekilde tespitine yarar delillerin toplanması gerekçesiyle bozma kararları vermiştir³¹⁴.

3. Görev Tanımları ve Yetkilerin Tespiti

Cezai sorumluluğun tespiti için iş bölümü şemasının getirilmesi ya da somut olarak şemanın tüm deliller ile ortaya konulmasından sonra kusurlu kişilerin görev, yetki, sorumluluk ve talimatlarının tespiti gerekmektedir³¹⁵. Büyük işletmelerde görüntüde birden fazla sorumlu olmasına rağmen, işyeri disiplini ve kurum iç yönergeleri ile talimatnamelerinde sınırların çizilmesi mümkün olmaktadır. Görev ve sorumluluk tespiti için öncelikle, bireysel iş sözleşmeleri, toplu iş sözleşmeleri, yüklenici sözleşmeleri başta gelmekle birlikte, çalışma talimatları, ticaret sicil kayıtları, iş bölümü şemaları dikkate alınır. Yine dosyadaki tanık delili³¹⁶ ve diğer deliller ile sonuca gidilmelidir. Bahsi geçen tespit cezai anlamda nesnel olarak isnatta bulunulacak kişinin de tespiti manasına gelecektir³¹⁷.

Konuya ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında, “...Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, işçi ...nin ölümünün anlık kurallara aykırılık nedeniyle oluşan iş kazası nedeniyle meydana gelmesi, dosya kapsamında bulunan 01/01/2018 tarihli tebliğ ve tebellüğ belgesine göre fabrikada atanmış bakım müdürü, işletme müdürü ve fabrika müdürünün bulunduğu, sanığın sorumluluğunun tespiti için, fabrikanın suç tarihindeki iş bölümü şeması ve görev sorumluluklarının araştırılarak, cezai sorumluluğun sanığa kadar sirayet edip etmeyeceği araştırılıp tartışılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması...” şeklinde belirtilmiştir³¹⁸.

313 Y12CD. E.2019/1323, K.2019/7821, K.T.27.06.2019, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022

314 Y12CD., 2015/16217, K. 2017/2502, K.T.28.03.2017, UYAP Bilişim Sistemi E.T.15.12.2022

315 Zeynep YILDIRIM, *İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülüğünü Yerine Getirmeyen İşverenin Cismani Zararlar Bakımından Cezai Sorumluluğu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2010.s. 112.

316 Y12CD. 2019/4702, K.2020/869K. K.T. 22.01.2020 “...sanığın beyanlarında adı geçen ...İN ve arazisinde çalışma yapıldığı iddia edilen İsmail isimli kişinin araştırılıp duruşmaya davet edilerek tanık olarak beyanlarının alınması neticesinde sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeksizin, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi...”

317 ÖZKAN,Kusur Tespiti, ss. 520-521.

318 Y12CD., E.2019/12672, K.2020/5562, K.T. 02.11.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

Benzer diğerk bir kararda ise ; ”... iş yeri yönetim şeması ve söz konusu şirketin suç tarihine ait ticaret sicil kayıtları getirtilip, tüm ilgililerin dinlenilmesi ve bu kişilerin iş yeri ve kaza olayındaki rolleri belirlendikten sonra sanığın şirketteki konumu, görev ve sorumlulukları ile bahse konu şirkette iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri alma konusunda kim ya da kimlerin yetkili olduğu tespit edilip bu kişiler hakkında dava açılması sağlanıp...” şeklinde belirtilmiştir³¹⁹.

4. Kusurun Dağılımı

İş kazalarından doğan cezai sorumluluk bakımından kusur dağılımı, verilecek ceza miktarı kusur ölçüsünde belirleneceğinden önem teşkil etmektedir.

İş hukukunda iş sözleşmesinin tarafları olan işveren ile işçinin karşılıklı hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Sorumluluğun kapsamı, bu yükümlülüklerin ne kadar yerine getirildiği ile ilgilidir. Bu durum şu ihtimallere göre belirlenmelidir. İşçi yükümlülüklerini tam yerine getirmiş, işveren yükümlülüklerini yerine getirmemiş ise, işveren meydana gelen kazadan tam sorumlu olacak, işveren yükümlülüklerini yerine getirmemiş, işçi yerine getirmiş ve kaza bu iki durumun birleşmesi ile meydana gelmiş ise kusurlar paylaşılacaktır. Bu paylaşım ise matematiksel olarak değil, kusurun ağırlığı ve hafifliğine göre yapılacaktır. Zira TCK’nda taksire dayalı kusur derecelendirilmesinde, madde gerekçesinde³²⁰ matematiksel değerlendirmenin yapılamayacağı belirtilmiştir. İş kazasının gerçekleşmesinde kusuru daha az olan failin tali (ikinci derece) kusurlu, daha yoğun olan fail için ise asli (birinci derece) kusurlu olarak ifade edildiği belirtilmektedir³²¹.

TCK m. 22/5’e göre, ‘Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir’.

Yargıtay 12 CD. kararında, “... sanığın işveren vekili ve sorumlusu olduğu, olaya konu inşaatta şantiye şefi bulunmadığı gibi başkaca teknik sorumlu bir personelin de olmadığı, kazalı işçinin mesleki eğitim belgesinin olmadığı, forklifti kullanan kişinin kullanma belgesinin belirtilmediği ve forkliftin bakım belgesinin bulunmaması ile iş yerinde etkin denetimi sağlayamaması sebebiyle asli kusurlu olduğu, katılanın ise kişisel koruyucu donanımları kullanmadığı, kendi

319 Y12CD.,E.2016/6214,K.2018/2278 , K.T.28.02.2018, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

320 Taksirle işlenen suçlardan dolayı kusurluluk, bir değerlendirmeye ancak olay hâkimi tarafından yapılabilir. Bu nedenle, taksirden dolayı kusurluluğun matematiksel olarak ifadesi mümkün değildir. Ancak, normatif değerlendirmeye hâkim tarafından belirlenen kusurluluk göz önünde bulundurulmak suretiyle, suçun cezasında belli bir oranda indirim yapılabilir

321 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.239, ÖZKAN, Kusur Tespiti, s.553.

hayatını riske ederek ağır yük yanında önlemini almadan çalışma yapması nedeniyle tali kusurlu olduğu...” şeklinde asli ve tali kusur ayırımına vurgu yapılmıştır³²².

Yargıtay 12 CD. bir kararında³²³ konuya şu şekilde değinmiştir: “5237 Sayılı TCK'nın 22/4- 5. fıkralarına göre taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek cezanın failin kusuruna göre belirleneceği ve birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkesin kendi kusurundan dolayı sorumlu olacağı ve cezalarının da kusura göre ayrı ayrı belirleneceği hükmü nazara alınmaksızın, asli kusurlu olan sanıklar ile tali kusurlu sanıklar hakkında aynı miktarda cezaya hükmedilmesi, ... Kanuna aykırı[dır] ...”

İşveren yükümlülüğünü tam yerine getirmiş, işçi yükümlülüğünü yerine getirmemiş ise, kusura dayalı sorumluluk dikkate alınarak işverene sorumluluk yüklenemeyecektir. İşyerinde ya da işyeri dışında ve ancak yapılan işle bağlantılı olarak üçüncü kişinin zarar görmesi halinde, işverenin üçüncü kişi ile arasında iş sözleşmesi olmadığından, işveren sıfatıyla sorumluluk söz konusu olmayacak genel hükümlere göre sorumluluk belirlenecektir³²⁴.

5. Kusurun Tespiti

Yukarıdaki açıklamalarda kusur kavramı ve iş kazalarındaki etkisi ayrıntılı olarak anlatılmış olup, kovuşturma aşamasında mahkemece yapılacak kusurun tespiti ile esas olarak failin tespiti doğrudan ilişkili³²⁵ olduğu belirtilmekle yetinilecek ancak mahkemelerce uygulamada kusurun tespiti için sıklıkla bilirkişi incelemesine başvurulması karşısında söz konusu kuruma aşağıdaki anlatımlarda yer verilecektir.

a. İş Kazalarında Bilirkişilik

Bilirkişi uzmanlığı gereği, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü ya da yazılı olarak vermesi için başvuru gerçekte gerçek veya tüzel kişidir. Başka bir tanımla bilirkişi, “uzmanlığı ile mahkemeye, bir ispat sorununun çözümünde yardımcı olan kişidir”³²⁶.

“Adli Yargı Komisyonu” tarafından, başvuru ve alanlarına göre nitelikleri incelenerek bilirkişi listeleri oluşturulur. İlgili savcılık ve mahkeme makamı; meydana gelen kaza olayının nedenlerinin incelenmesi ve kazaya neden olan sorumluluk ihmallerinin tespiti için bilirkişiler

322 Y12CD., E.2021/10622, K.2022/3121, K.T.20.04.2022, Y12CD., E. 2015/13091, K. 2016/10814, 23.06.2016, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.25.07.2023.

323 Y12CD., E.2012/21311, K.2013/14173, K.T.27.05.2013, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.25.07.2023.

324 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.239,

325 YILDIRIM, İş Sağlığı, s. 148-152.

326 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.673.

görevlendirilerek raporlanmasını sağlar. Bilirkişilerin görevlendirilmesi ve raporlamaları hakkındaki usul ve esaslar; 5271 sayılı CMK'da belirlenmiştir.

6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu (BK)³²⁷ ile kanuna dayalı Bilirkişilik Yönetmeliği³²⁸ yürürlüğe girmiştir. Kanun ve yönetmelik düzenlemesi ile bilirkişi kurumu ve faaliyetlerinin teşkilat ve yapısı, çalışma esasları, işleyişi yapısal olarak oluşturulmuştur.

Kovuşturma aşamasında kusur tespiti mahkeme tarafından yapılacak olup, kusurun ağırlık derecesi bizzat hakim tarafından belirlenecektir³²⁹. Esasen Yargıtay da kusur değerlendirmesinin hakim tarafından yapılmasına işaret etmektedir³³⁰. Ancak mahkeme kusur tespitine yardımcı olması için bilirkişi raporlarından faydalanabilecektir³³¹.

Keza CMK m. 63/1 hükmüne göre; çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz hükmü de çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren durumlarda bilirkişiye başvurulmasına cevaz vermektedir.

Yargıtay'ın bilirkişi heyeti raporu alınmasına dair bir kararında *“Oluşa ve dosya kapsamına göre, sanığın olayda dikkatsiz ve tedbirsiz davranışı yanında işçilerin hiçbir güvenlik önlemi almaksızın denetimsiz çalıştıkları da anlaşılmakla, gerekli tedbirlerle, güvenlik önlemlerini aldırma sorumluluk ve yükümlülüğü bulunan işveren, işyeri sorumlusu ile işçi çavuşuna da kusur izafe edilebilmesi ihtimaline binaen bu durumun sanığın mevcut kusur oranını etkileyeceği nazara alınarak iş güvenliği müfettişlerinden oluşan bir bilirkişi heyetinden rapor alınması gerekliliği..”*³³² şeklinde belirtilmiştir.

Yargıtay, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ölçütlerin araştırılarak hüküm kurulması gerektiği yönündeki bir kararında *“ülkemiz standartlarında maden ocaklarında söz konusu vagon ve işçilerin birlikte taşınmasına elverişli asansör bulundurulmasının zorunlu olup olmadığı ve olay yerinde kullanılan asansörün teknik standartlara uygun olup olmadığı hususunda İstanbul*

327 “Bilirkişilik Kanunu (6754 Sayılı Kanun)” Resmi Gazete, 29898 (24.11.2016).

328 “Bilirkişilik Yönetmeliği” Resmi Gazete, 30143 (03.08.2017)

329 İbrahim AYDINLI, *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 473.

330 Y12CD., 2013/28731, K. 2014/21169, 28.10.2014 UYAP Bilişim Sistemi E.T. 12.12.2022

331 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s. 551; YİĞİT, Taksirli Suçlar, s. 194-195.

332 Y9CD., 21.9.2004 tarih ve 3385/4412 nolu kararı, (www.kazanci.com.tr, 6.10.2018). KAYMAZ/GÖKCAN, s.372.

Teknik Üniversitesi akademik bilirkişi heyetinden rapor alınarak, sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdir edilmesi gerektiği” ifadelerine yer vermiştir³³³.

Bilirkişi raporlarının hukuki nitelendirilmesine ilişkin, Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, bilirkişiye başvurmanın amacının çözümü uzmanlığı, özel ve teknik bilgiyi gerektiren hallerde görüş alınması olduğu, bir sorunun ne zaman uzmanlığı ya da özel veya teknik bir bilgiyi gerektirip gerektirmediğine bilirkişi görevlendirmekle yetkili olan Cumhuriyet savcısı veya hakimın karar vereceği, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bir bilgi ile çözümü mümkün bulunan konularda bilirkişiye başvurulmaması gerektiği vurgulanmıştır³³⁴.

Yargılama aşamasında bilirkişi heyeti oluşturulmasında, yalnızca iş sağlığı ve güvenliği uzmanı ya da iş müfettişlerine başvurulmaması, ayrıca ceza hukuku ilkelerine de hakim, alanında uzman kişilerin de heyete eklenmesi cezai anlamda doğru nitelendirme yapmaya katkı sağlayacaktır³³⁵. Zira dosya kapsamına uygun olmayan raporlar Yargıtay’ın bozma kararlarına konu edilebilecektir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 27.06.2006 günlü ve 2027/3717 sayılı kararında; “...Kendisine ait fabrikasının dış boyama işini götürü olarak, mesleği boyacılık olan ölene veren sanığın eylemi ile olay arasında uygun illiyet bağı bulunmadığı gözetilmeden, oluşa ve dosya kapsamına uygun olmayan bilirkişi raporuna dayanarak yazılı şekilde mahkumiyetine kadar verilmesi...” denilerek illiyet bağının olmaması halinde ceza verilemeyeceğine hükmetmiştir³³⁶.

Benzer bir farklı daire kararında da “... Meydana gelen olayda sanıkların taksirli bir davranışları bulunmadığı halde konunun uzmanı olmayan ve olayı bir iş kazası gibi değerlendirip sanıklara kusur izafe eden bilirkişi raporlarına itibar edilerek sanıkların

333 Y12CD., 2014/3921 E., 2015/2602 K. K.T. 13.02.2015 UYAP Bilişim Sistemi E.T. 12.12.2022

334 “Sahip bulunduğu uzmanlık bilgisiyle mahkemeye bir ispat sorununda yardımcı olup, raporu delil değil, delil değerlendirmesi aracı olan bilirkişiye başvurmanın amacı, ‘çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde görüş alınmasıdır’. Bununla birlikte ceza yargılamasında bilirkişi kendiliğinden bir rol üstlenemeyecektir. Bir sorunun ne zaman uzmanlığı ya da özel veya teknik bir bilgiyi gerektirip gerektirmediğine, bilirkişi görevlendirmekle yetkili olan Cumhuriyet savcısı veya hâkim karar verecektir...hâkim, çözümü ancak özel veya teknik bir bilgi gerektiren hallerde bilirkişi dinleyebilecek veya rapor isteyebilecektir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bir bilgi ile çözümü mümkün bulunan konularda ise bilirkişiye başvurmayacaktır. Kanun koyucunun uzmanlığa, özel veya teknik bir bilgiye ihtiyaç bulunduğunu baştan kabul ettiği akıl hastalığı, parada sahtecilik, moleküler genetik inceleme gibi hususlar dışında hâkimin bilirkişi raporu alması zorunluluğu bulunmamaktadır...”YCGK., E. 2015/12-1149, K. 2016/182, K.T 05.04.2016 UYAP Bilişim istemi,E.T.12.12.2022

335 BAYRAM, s.256.

336 Nuri DÜZGÜN/Şerafettin ELMACI, **5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar**, Adalet Yayınevi,Ankara 2009.s.262.

mahkumiyetlerine karar verilmesi...” alanında uzman kişilerden heyet oluşturulmasının önemine işaret edilmiştir³³⁷.

Bilirkişinin yapacağı inceleme, işin teknik kısmıyla ilgili olmalı, hâkimin yetkisinde olan kusur değerlendirmesini kapsamamalıdır³³⁸. Bilirkişi Kanunu içerisinde ise bilirkişi incelemesinin sınırları kesin ve açık biçimde çizilmiştir. Anılan kanunun 3/2 maddesine göre de bilirkişi, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren konular dışında açıklama yapmamalı, hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunmamalıdır. Bu noktada mahkemelerce bilirkişiye müracaat halinde bilirkişiden istenen teknik ve özel bilginin açıklanması ile incelemenin sınırlarının belirtilmesi gerekmektedir. Öğretide bilirkişi incelemesinin çoğu kez teknik ayrıntıları irdeleyen ve mahkemeye yardımcı olan işlevini aşarak kusur değerlendirmesini de içermesi eleştirilmektedir³³⁹. Söz konusu inceleme hakimın yetkisinde olan kusur tespiti hariç, teknik sınırlar içinde kalmalıdır³⁴⁰.

Netice itibarıyla bilirkişi incelemesi; iş kazasının gerçekleştiği işyerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin neler olduğu ve sonuca olan etkileri³⁴¹, dikkat ve özen yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği³⁴², iş kazasının oluş şekli³⁴³, iş kazasına neden olan etkenler³⁴⁴, çok taraflı iş ilişkilerinde görev ve sorumlulukların belirlenmesi³⁴⁵, kusur paylaşımı gibi hususlar için başvurulabilecek ve iş kazasına ilişkin ulaştığı ve tespitlerden bilimsel veriler çıkarması istenebilecektir³⁴⁶. Öte yandan Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun görüşüne göre somut olaya göre hukukçu bilirkişiye de başvurulabilecektir³⁴⁷.

Kusur durumunun tespitine ilişkin örnek kabilinden Yargıtay 9 CD. bir kararında *“iş kazası niteliğinde bulunan olayda kusur durumunun tespiti açısından iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak bilirkişi kurulundan rapor alınması gerektiğini gözetilmeden tek kişilik bilirkişi raporuna dayanılarak hüküm kurulması”* bozma nedeni olarak kabul edilmiştir³⁴⁸.

337 Y12CD.,E.2012/11803, K.2012/9282, K.T. 05.04.2012, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26.12.2022.

338 Hasan GERÇEKER, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu C. I*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017. s. 293

339 ÖZKAN, Kusur Tespiti, s. 551; YİĞİT, Taksirli Suçlar, s. 197

340 ERDOĞAN, s. 182; GERÇEKER, s. 239; YİĞİT, Taksirli Suçlar, s. 197.

341 YİĞİT, s.194. 393

342 GERÇEKER, s. 293.

343 Y12CD., E.2013/2248, K.2013/23255, K.T.10.09.2013, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.12.12.2022

344 YILDIRIM s. 151-152; YİĞİT, s. Taksirli Suçlar, s. 194.

345 ERDOĞAN, s. 182.

346 Doğan SOYASLAN (9-10 Kasım 2001), “Ceza Hukukunda Bilirkişilik ve Bilirkişi Raporunun Bağlayıcılığı”, Türkiye Barolar Birliği, Bilirkişilik Sempozyumu, Samsun Barosu (Bilirkişilik), s.269

347 YCGK., 5.5.2015, 2014/9-790 E., 2015/146 K., UYAP Bilişim Sistemi, E.T.14.12.2022

348 Y9CD.,2004/1227 E., 2004/1638 K. 26.04.2004 E.T. UYAP Bilişim Sistemi, E.T.13.12.2022

Başka bir kararda ise iş kazalarında kusur durumunu etkileyen bir çok etkenin bulunduğu, bu kapsamda maddi olayın ve kusur durumunun şüpheye bırakmayacak şekilde belirlenmesi için bilirkişi raporu aldırılması ve delillerin etraflıca tartışılması gerektiğine işaret edilmiştir³⁴⁹.

Her ne kadar keşif ihtiyari bir uygulama ise de, somut olaya göre bilirkişi incelemesinin bilirkişilerin de katılımı ile yerinde inceleme yapılmak suretiyle sonuca gidilmesi maddi gerçeğe ulaşmada etkili yoldur³⁵⁰. Öte yandan dosyada alınabilecek bilirkişi raporlarının çelişkili olması halinde çelişkiyi giderecek şekilde yeni heyetten rapor alınması gerekmektedir.

Uygulamada bilirkişi raporlarında kusur değerlendirilmesi ve atıfları yapıldığı bilinmektedir. Ancak kusur belirlemesinin münhasıran hakime ait olduğu hakimın bilirkişi raporları ile bağlı olmadığı unutulmamalıdır. Yargıtay'ın da bilirkişi raporlarının bağlayıcılığı ile ilgili somut uyuşmazlıkta kurduğu hükümde³⁵¹, bilirkişi tarafından münhasıran hakimın yetkisinde bulunan kusurluluk konusunda, herhangi bir değerlendirme yapılmaması gerekmele birlikte bu yöndeki bir değerlendirmenin de hakimi bağlayıcı bir yönünün bulunmadığından, oluşa uygun düşmeyen bilirkişi raporuna itibar edilerek sanıkların mahkumiyetine dair verilen yerel mahkemenin kararının bozulmasına hükmetmiştir. Esasen bilirkişi raporu, hakimi tatmin ettiği oranda bağlayıcılık taşır³⁵².

349 "...Şüpheliye ait Özgür Mobilya işyerinde işçi olan müşteki Cemal Caba'nın çap kesme makinesinde çalışırken sol el işaret parmağını testereye kaptırması neticesinde parmağının kopması ile neticelenen olayda, meydana gelen kazanın iş kazası olduğu, iş kazalarında çalışanlara iş güvenliği eğitimi aldırılıp aldırılmadığı, işverenin gerekli önlemleri alıp almadığı, ilgili mevzuatlarla düzenlenen kuralların uygulanıp uygulanmadığı gibi kusur durumunu etkileyen bir çok etkenin bulunduğu, bu kapsamda maddi olayın ve kusur durumunun şüpheye yer bırakmayacak biçimde belirlenmesi için bilirkişi raporu aldırılması ve delillerin etraflıca araştırılıp ortaya çıkacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerektiği anlaşılmakla..." şeklinde belirtmek suretiyle kusurun her türlü şüpheden uzak şekilde ortaya konulmasına işaret edilmiştir" Y12C.D.,E.2021/9455, K.2022/589 K.T.25.01.2022, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.27.12.2022.

350 Y12CD., E.2020/11253, K.2021/411, K.T. 20.01.2021 tarihli kararında "...kaza yerinde keşif yapıp Adli Tıp Trafik İhtisas Dairesi'nden de şüphelinin olayda kusurlu olup olmadığının kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirlenmesinden sonra karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi isabetsiz görüldüğünden..." şeklindeki vurgu ile keşif önemine işaret edilmiştir.

351 "...CMK'nın 62, 63 ve 67. maddelerinde bilirkişi atanması, bilirkişi raporu ve uzman mütalaası alınmasına ilişkin düzenlemelere yer verilerek çözümü uzmanlığı özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişi görüşüne başvurulacağı ancak, bilirkişi raporlarının mahkemeyi bağlayıcı değil delilleri değerlendirme vasıtalarından biri olduğu, mahkemelerin gerekçelerini açıklamaları suretiyle bilirkişi raporuna itibar edip etmeme hususunda takdir ve değerlendirme hakkını haiz bulunduğu, bilirkişi tarafından münhasıran hakimın yetkisinde bulunan kusurluluk konusunda, herhangi bir değerlendirme yapılmaması gerekmele birlikte bu yöndeki bir değerlendirmenin de hakimi bağlayıcı bir yönünün bulunmadığının belirtilmesine rağmen, oluşa uygun düşmeyen bilirkişi raporuna itibarla sanıkların beraatları yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi; Kanuna aykırıdır..."

352 ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/SIRMA/SAYGILAR/ALAN/TÜTÜNCÜ,, a.g.e., s. 370. Y12CD., E.2013/6256, K.2014/2619, K.T.04.02.2014, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.31.12.2022

Bilirkişi raporunun rolüne dair açıklayıcı bir Yargıtay kararında³⁵³ kusurun ancak hakim tarafından belirlenebileceği, bilirkişi raporlarının mahkemeyi bağlayıcı değil, delilleri değerlendirme vasıtalarından biri olduğu, mahkemelerin gerekçelerini açıklamak suretiyle bilirkişi raporuna itibar edip etmeme hususunda takdir ve değerlendirme hakkına haiz bulunduğu işaret edilmiştir.

Bilirkişi kurumuna paralel olarak uzman mütaalası aracılığıyla kusur tespiti ve tarafların olaydaki etki ve yetkilerine dair değerlendirmelerin mahkemeye sunulması ile maddi gerçeğe yakınlaşmaya çalışılacaktır³⁵⁴.

D. Hüküm ve Bireyselleştirme

1. Hüküm

Kovuşturma aşamasının sonuna gelen mahkemece iddianamede yer alan fiil ve fail hakkında son karar verilir. CMK'da hükmün ne olduğu tanımlanmamıştır³⁵⁵. Uyuşmazlığı sonlandıran son kararın adı hükümdür³⁵⁶. Ancak, HMK m. 294'te tanımlanmıştır. HMK m. 294'e göre, *“Mahkeme, usule veya esasa ilişkin bir nihai kararla davayı sona erdirir. Yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karar, hükümdür”*. Mahkeme iddianamedeki hukuki nitelendirme ile bağlı değildir. Suçun vasfı değişmiş ise ya da ağırlaştırıcı nedenlerin bulunması halinde CMK'nın 226. maddesi gereğince ek savunma hakkı tanınarak sonuca gidilir.

Hüküm verme aşamasında, mahkeme üç aşamalı tespit yaparak karar verir. İlk aşmada, iddianamede suç teşkil ettiği belirtilen fiilin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti ve kanaatine

353 “...Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 05/09/2013 tarihli ve 2012/19402, esas, 2013/19286 karar sayılı ilâmında da belirtildiği üzere taksirle işlenen suçlardan dolayı kusurluluk değerlendirmesi ancak mahkeme hakimî tarafından yapılabileceği, kusurun belirlenmesi normatif bir değerlendirmeyle mümkün olmakla birlikte, konunun teknik bilgiyi gerektirmesi, hakimin hukuk bilgisiyle sorunu çözemeyeceği durumlarda, bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğinde dahi, bilirkişinin inceleme yetkisi kusurlulukla ilgili olmayıp, işin tekniği ve norma aykırı davranışın belirlenmesi ile sınırlı olacağı, bilirkişi raporlarının mahkemeyi bağlayıcı değil, delilleri değerlendirme vasıtalarından biri olduğu, mahkemelerin gerekçelerini açıklamak suretiyle bilirkişi raporlarına itibar edip etmeme hususunda takdir ve değerlendirme hakkına haiz bulunduğu, bilirkişi tarafından münhasıran hakimin yetkisinde bulunan kusurluluk konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmaması gerekmele birlikte, bu yöndeki bir değerlendirmenin de hakimî bağlayıcı bir yönünün bulunmadığı, meydana gelen olay nedeniyle keşif yapılarak bilirkişi raporu aldırılması ve soruşturmanın buna göre sonuçlandırılması gerektiği gözetilmeden...” Y12CD. E.2017/10871, K.2018/1815, K.T. 20.02.2018, Uyak Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022

354 İbrahim DÜLGER, “Ceza Muhakemesi Kanunundaki Bilirkişi İncelemesine İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Yrd. Doç. Dr. İbrahim ONGÜN'e Armağan, C.XI, Sa.1-2, Haziran – Aralık 2007, s.674.

355 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1342.

356 Nevzat TOROSLU/Metin FEYZİOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2021, s. 304.

varılır. İkinci aşamada, bahse konu fiilin işlendiği tespit ve kanaati oluşmuşsa, bu fiilin hukuki nitelendirmesi yapılır. Üçüncü aşamada ise, verilecek ceza türü ve miktarı belirlenir.

Hüküm türleri sonunda ceza uyuşmazlığına konu olay hakkında verilebilecek hüküm türleri CMK m.223'te düzenlenmiştir.

CMK m. 223/1 hükmüne göre, “*Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür*”. Yapılan yargılama sonunda sanığın üzerine atılı bulunan suçu işlemediği, işlediğinin sabit olmadığı, suça ilişkin cezalandırılabilir kusurunun bulunmadığı, üzerine atılı eylemin suç teşkil etmediği veya olayda bir hukuka uygunluk nedeni bulunduğu anlaşılmaması halinde beraat kararı verilecektir (CMK m. 223/2). CMK/2-b'ye göre verilen karar, hukuk ve idari yargılama makamları ile kabahat ve disiplin soruşturma makamlarını bağlamalıdır³⁵⁷. Öğretide Yurtcan'a göre ‘Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması’ durumunda delil yetersizliği değil, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince sanığın söz konusu suçu işlemediği gerekçesiyle beraat kararı verilmelidir. Zira aksi yöndeki düşünce, suçsuzluk karinesiyle de bağdaşmayacaktır³⁵⁸. Öğretide Ünver/Hakeri'ye göre, delil yetersizliğinden beraatına şeklinde karar yerine beraat kararı verilmelidir. Zira delil yetersizliğine dayalı olarak verilecek beraat kararı hem ihsas-ı rey anlamı taşır hem yargılamanın yenilenmesi durumunda olumsuz etki eder hem de suçsuzluk karinesi ile çelişir³⁵⁹. Öğretide Özbek/Doğan/Bacaksız'a göre, eldeki deliller isnat edilen suçun sanık tarafından işlendiği konusunda yeterli değil ise, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince beraat kararı verilmelidir. Sanık hakkında hiçbir delil olmaması halinde, delil yetersizliği gerekçesine dayanmaksızın doğrudan beraat kararı verilmelidir³⁶⁰. Uygulamada genellikle iş kazaları taksirle işlendiğinden, CMK/2-c maddesi gereğince taksirin bulunmaması nedeniyle beraat kararı verilebilmektedir.

Sanığın üzerine atılı suça ilişkin olarak; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, kusurluluğu ortadan kaldıran hataya

357 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1354.

358 YURTCAN, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s.452.

359 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.2029.

360 Veli Özer ÖZBEK/Koray DOĞAN/Pınar BACAKSIZ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı Ankara 2022, s.703.

düşülmesi hallerinde, kusurun bulunmaması dolayısıyla sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir (CMK m. 223/3). Öğretide Centel/Zafer'e göre, CMK m. 223/3'teki durumlarda beraat kararı verilmemesinin sebebi, suçun unsurlarında ve özellikle de manevi unsurlarındaki görüş değişikliğinden kaynaklanmaktadır³⁶¹. İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; etkin pişmanlık, kişisel cezasızlık nedenleri, karşılıklı hakaret, işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı nedeniyle de ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir (CMK m. 223/4). Öğretide Centel/Zafer'e göre, CMK'da cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmemesi halinde nasıl ceza verileceği düzenlenmemiştir. Cezalandırılabilme koşulu, kişisel cezasızlık nedenine benzetilecek olursa, 'ceza verilmesine yer olmadığı kararı' verilecektir³⁶². İddianamede sanığın gerçekleştirdiği ileri sürülen fiil nedeniyle, aynı kişi hakkında önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava bulunması durumunda ise davanın reddine karar verilir (CMK m. 223/7). Hükümde geçen fiil kelimesi, olay şeklinde anlaşılmalıdır³⁶³. Öğretide Soyaslan'a göre, aynı konuda aynı kişi hakkında dava açılmışsa, davanın reddi değil, düşme kararı verilmelidir. Çünkü, kabul edilen dava reddedilemeyeceğinden düşürülmelidir³⁶⁴.

TCK'de öngörülen davanın düşme nedenlerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma koşulunun gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması durumunda, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturma veya kovuşturmanın yapılması koşula bağlı tutulmuş olup, koşulun henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa, gerçekleşmesini beklemek üzere durma kararı verilir (CMK m. 223/8). Davanın düşmesine örnek olarak, sanığın ölmesi, şikayetin geri alınması, davanın zamanaşımına uğraması, genel af, ön ödeme ve uzlaşma verilebilir. Durma kararı bir hüküm veya son karar değildir. Çünkü, uyuşmazlığı esastan çözmemektedir³⁶⁵. Kovuşturma evresinde, suçun hukuki niteliğinin değişmesi ile uzlaşma kapsamına girmesi halinde, uzlaşma süreci olumsuz sonuçlanıncaya kadar durma kararı verilebilecektir³⁶⁶.

Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı şeklinde karar verilemez (CMK m. 223/9). Adli yargı dışındaki bir yargı merciine ilişkin görevsizlik kararı da kanun yolu bakımından hüküm sayılacaktır (CMK m. 223/10).

361 CENTEL/ZAFER, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.805.

362 CENTEL/ZAFER, a.g.e., s.806.

363 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.2038.

364 Doğan SOYASLAN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yetkin, Ankara 2020, s.436-437.

365 SOYASLAN, a.g.e., s.436., s., YENİSEY/NUHOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.812.

366 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1372.

Mahkeme tarafından yargılama sonunda verilen hükmün mutlaka gerekçeli olması gerekir (CMK m. 34/1, 230). Gerekçe, soyut ve genel ifadeler içermemelidir. Somut, denetlenebilir, olayı aydınlatan ve olayla birebir ilişkilendirilmiş delillere dayanmalıdır³⁶⁷. Nitekim Yargıtay bir iş kazası uyuşmazlığında anılan zorunluluğu şöyle ifade etmiştir:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/1, Anayasanın 141/3, 5271 sayılı CMK'nın 34/1, 230/1-c, 5320 sayılı Kanun'un 8/1. maddesi uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 Sayılı CMUK'un 308/7. maddeleri uyarınca mahkeme kararlarının, sanıkları, mağdurları, Cumhuriyet savcısını ve de herkesi ikna edecek ve Yargıtay denetimine olanak verecek biçimde olması, Yargıtay'ın gerekçelerde tutarlılık denetimini yapması ve bu açıdan gerekçelerde disiplin işlemini yerine getirmesi için kararın dayandığı tüm verilerin, bu veriler konusunda mahkemece ulaşılan sonuçların iddia, savunma ve tanık anlatımlarına ilişkin değerlendirmelerin açık olarak gerekçeye yansıtılması, bu suretle dava konusu eylemin oluşup oluşmadığı, oluşmuş ise suç olarak tanımlanıp tanımlanmayacağı konusundaki mahkeme kabulünün, duraksamaya yol açmayacak biçimde kararda gösterilmesi gerekirken, bu ilkelere uyulmadan, gerekçeden yoksun karar verilmesi, ... Kanuna aykırı[dır]...³⁶⁸.

2. Cezanın Belirlenmesi

CMK 'nın 223/5 maddesine göre sanığın kendisine yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, hakkında mahkûmiyet kararı verilecektir. İş kazası uyuşmazlığında, mahkemece meydana gelen kazaya kusurlu eylemiyle sebebiyet verdiği sabit görüldüğü takdirde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilecektir. Mahkûmiyet kararıyla birlikte, kanunda soyut olarak belirlenmiş olan cezanın somutlaştırılması ve bireyselleştirilmesi söz konusu olmaktadır³⁶⁹.

a. Temel Cezanın Belirlenmesi

Suçun sübut bulduğu ve mahkumiyet kararı verilmesi gereken durumda ilk işlem temel cezanın belirlenmesidir³⁷⁰.

TCK'nın 61. maddesine göre; “*Suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı, failin güttüğü amaç ve*

367 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1349.

368 Y12CD., E. 2015/9786, K. 2016/6131, K.T.12.04.2016 UYAP Bilişim Sistemi, E.T.12.12.2022.

369 M.Emin ARTUK/Ahmet GÖKÇEN/M.Emin ALŞAHİN/Kerim ÇAKIR, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 875; Erdoğan, *İşveren Cezai Sorumluluğu*, s. 183.

370 Gökhan TANYERİ, “Temel Cezanın Belirlenmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 74, S. 3 (2016), s.130.

saik” ölçütleri dikkate alınacaktır. Yine taksirli suçlar için ayrıca TCK m. 22/4-5’te yer alan failin cezasının kendi kusuruna göre belirleneceği hükmü de önem taşımaktadır.

İş kazasının birden fazla kişinin eylemi neticesinde ortaya çıkan taksirli suç nedeniyle diğer faillerden bağımsız olarak her failin kusuru belirlenmesi gerektiğine ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında; “dosya kapsamından, alt işveren ABN Mühendislik İnşaat Taahhüt Tic. Ltd. Şti. ortağı sanık M. B'nin, sözleşmeyle üstlendiği işleri yapmak amacıyla sanık H.Ü'nün sahibi ve yetkilisi bulunduğu K. İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti.den aralarındaki şifai anlaşmayla ekskavatör kiraladığı, kiralanan iş makinasının faaliyetlerini taşeron şirketin çalışma sahasında gerçekleştirdiği, işçilerden sorumlu sanık M. B.'nin, ekskavatör operatörü üzerinde de denetim ve gözetim yetkisine sahip olduğu, sanık H. Ü'nün kaza mahallinde bulunmadığı, iş makinesinin taşeron şirket emrinde çalıştığı süre içerisinde müdahale, denetim ve kontrolünün söz konusu olmadığı, bu itibarla yüklenen suç açısından kusurnun bulunmadığı anlaşıldığından beraati yerine, yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi, ...kanuna aykırı(dır)... ”³⁷¹

Yargıtay 12 CD. konu ile ilgili başka bir kararında³⁷² ise ölenin tam kusurlu olması sebebiyle kazaya işveren veya işveren vekilinin sorumlu tutulamayacağına karar vermiştir.

Öğretide, iş kazası uyuşmazlıklarında, TCK m. 61’de belirtilen meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, kast veya taksire dayalı kusurun ağırlığı, failin güttüğü amaç ve saik ölçütlerinin uygulanabilir olduğu ifade edilmektedir³⁷³. Yargıtay kararlarında ise, taksirli suçlar bakımından failin güttüğü amaç ve saik ölçütünün uygulanamayacağı “...taksirli suçlar açısından temel cezanın belirlenmesinde TCK’nın 61/1. maddesinin (g) bendinde yer alan

371 Y12CD.,E.2014/4525, K.2014/8709, K.T.17.12.2015, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.25.07.2023.

372 “sanık M. 'nin savunmasında “Ben Ö. Elektrik şirketinin yetkilisi olarak görev yapıyordum. Olay günü olay yerinde değildim. Ardahan'ın arıza bakım işlerine de biz bakıyorduk. Olay günü Ardahan ilinde çalışırken şirketimizde çalışan sorumlu mühendis E. Ç. telefonla arayarak işçilerden H. Ç. 'nin bir arızanın giderilmesi için arıza bildirilen mevkiye gittiklerini, burada H. Ç. 'nin direğe lambayı değiştirmeye çıkarken direktten düşmesi sonucu öldüğünü” söyledi şeklindeki savunması, Sanık E. 'nin “Ben Y. Elektrik A.Ş'ye bağlı Ö. Elektrik Sanayi ticaret Ltd. Tic. şirketinde koordinatör mühendisi olarak yaklaşık 5 aydır çalışmaktayım, Y. Elektrige bağlı Ö. Elektrik gibi tahminim 4-5 tane daha taşeron firma bulunmaktadır, bizler kendi aramızda görev ayrımı yaparız ve ona göre Y. 'den almış olduğumuz işleri ifa ederiz, benim sorumlusu olduğum Ö. Elektrik firması Amasya Merkez, Göynücek ve Taşova ilçelerinin elektrik arıza işlemlerine bakmaktadır, iş güvenliğine ilişkin tüm önlemleri ben almaktayım, buna ilişkin bütün evrakları da işçilere ben imzalatarak gereğini yapmaktayım” şeklindeki savunması, yine Y. Müdürlüğünde arıza ekip şefi olarak çalışan tanık Y. D 'nin “M. D. 'yi patronum olmasından dolayı bir defa gördüm. E. Ç. ise M. D. 'nin vekilidir. İşleri o yürütür.” şeklindeki beyanı dikkate alındığında, sanık M. D. 'nin şirket yetkilisi olarak iş güvenliğini sağlama hususunda mühendis olan diğer sanık E.Ç'yi görevlendirdiği, ayrıca dosya kapsamından, ölenin iş güvenliği eğitiminin aldırılmış olduğu ve iş güvenliğine ait malzemelerin verilmiş olduğunun anlaşıldığı, buna rağmen ölenin kendisine verilen emniyet kemerini takmakta ihmal göstermesi sebebiyle ölümüne kendi kusuru ile sebep olduğu gözetilmeden, sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi, ...kanuna aykırı(dır)... ” Y12CD., E.2015/143, K.2015/19347, K.T.17.12.2015, UYAP Bilişim Sistemi (çevrimiçi), E.T.25.07.2023

373 ERDOĞAN, İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 183-184.

"failin güttüğü amaç ve saik" gerekçelerine dayanılamayacağının gözetilmemesi... şeklinde" ifade edilmektedir³⁷⁴.

Yargıtay kararlarında, iş kazası biçiminde ortaya çıkan taksirli suçların temel ceza belirlenmesinde, failin kusurunun ağırlığına en belirgin ölçüt olarak yer verildiği dikkat çekmektedir. Nitekim Yargıtay'ın, kazanın oluşumunda asli kusurlu olduğu belirlenen sanığa suçun kanuni tanımında yer verilen cezanın alt sınırından belli ölçüde uzaklaşarak cezalandırma yapılması gerektiğine ilişkin çok sayıda kararı bulunmaktadır³⁷⁵. Buna karşılık failin tali kusurlu olduğunun tespiti halinde temel cezanın alt sınırdan uygulanması gerekecektir³⁷⁶. Yargıtay'ın söz konusu kararlarında, temel cezanın belirlenmesinde kusurun ağırlığının yanı sıra, suçun işleniş biçimi, meydana gelen zarar, suçun işlendiği yer ve zaman ölçütlerinden de yararlanılabileceği ifade edilmiştir³⁷⁷. Tabi ki taksirli suç biçiminde ortaya çıkan iş kazası uyuşmazlıkları için verilen hükümde kastın ağırlığı, temel ceza tayininde ölçü alınamayacaktır³⁷⁸.

b. Cezada Artırım Nedeni

Temel Cezanın belirlenmesinden sonra, TCK'ın 61/2 maddesine göre, temel ceza üzerinden olası kast ya da bilinçli taksir nedeniyle artırım yapılır. TCK'ın 89/2-3 maddelerindeki hallerin vuku bulması halinde 89/1 maddesine göre belirlenecek temel cezadan artırım yapılmalıdır. Birden fazla neticenin meydana gelmesi halinde temel cezada asgari haddten uzaklaşılması gerektiği gibi, farklı fıkralarda en ağır netice için farklı cezalar öngörülmüş ise öngörülen ağır ceza dikkate alınmalıdır³⁷⁹.

Yargıtay da bir kararında; *"Gerek soruşturma gerekse de kovuşturma aşamasında aldırılan bilirkişi raporlarında, sanık Erdal Çevik'in iş kazasının oluşumunda, asli kusurlu olduğunun bildirildiği ve mahkemece eylemin bu şekilde kabul edildiği halde, sanığa temel cezasının alt sınırın üzerinde belirlenmesi gerekirken asgari haddten ceza tayini"*³⁸⁰ hususunu eleştiri konusu yapılmış, fakat aleyhe bozma yasağı nedeniyle bozma nedeni yapılmamıştır.

374 Y12CD., E. 2013/19596, K. 2014/13633, 03.06.2014 E.T. 12.12.2022, aynı yönde K.T.16.01.2019, E.2017/5239,K.2019/732.

375 Y12CD., E. 2015/9904, K. 2016/5679, K.T. 05.04.2016, E.2023/6782 K. 2024/711, 21.02.2024 UYAP Bilişim Sistemi E.T.21.03.2024

376 Y12CD., E. 2012/22742, K. 2013/13046, 09.05.2013 UYAP Bilişim Sistemi E.T.12.12.2022

377 Y12CD., E. 2014/19673, K. 2015/11956, 25.06.2015; E. 2015/14958, K. 2017/203, 11.01.2017 UYAP Bilişim Sistemi E.T.13.12.2022.

378 Y12CD., E. 2013/23495, K. 2014/23292, 19.11.2014 UYAP Bilişim Sistemi E.T.12.12.2022.

379 Y12CD., E. 2012/10707, K. 2013/4199, K.T. 25.02.2013 UYAP Bilişim Sistemi, E.T.12.12.2022

380 Y12CD., E. 2012/2446, K. 2012/21530, T. 11/10/2012,aktaran; KAYA, İşverenin Cezai Sorumluluğu,s.354.

Temel cezanın teşditli belirlenmesine ilişkin Yargıtay kararında “...1) Taksirli suçlar açısından temel cezanın belirlenmesinde TCK'nın 61/1. ve 22/4. madde ve fıkralarında yer alan ölçütlerden olan failin kusuru, meydana gelen zararın ağırlığı, suçun işleniş biçimi ile suçun işlendiği yer ve zaman nazara alınmak suretiyle aynı Kanunun 3/1. maddesi uyarınca işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olacak şekilde maddede öngörülen alt ve üst sınırlar arasında hakkaniyete uygun bir cezaya hükmolunması gerekirken, asli kusurlu olarak meydana getirdiği iş kazası sonucu bir kişinin ölmesine sebebiyet veren sanık hakkında, adalet ve hakkaniyet kuralları uyarınca cezada orantılılık ilkesi gözetilerek alt sınırdan daha fazla uzaklaşmak suretiyle ceza tayini gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurularak sanık hakkında eksik cezaya hükmolunması....” şeklinde teme cezanın artırımı ve orantılı olarak adaletli ve hakkaniyetli olması gerektiğine işaret edilmiştir³⁸¹.

c. Cezada İndirim Nedeni

Ceza davasını sona erdiren hüküm oluşturulurken suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirim yapılır (TCK m. 61/4). Daha sonra, belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi nedenlere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir (TCK m. 61/5).

İş kazaları bakımından uygulanabilecek en tipik indirim nedeninin olası kast olduğu söylenebilir. Zira olası kast, kanunda bir indirim nedeni olarak düzenlenmiştir. Somut olayda olası kastın varlığının kabulü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir (TCK m. 21/2). Cezada olası kast indirimi yapılmadan önce ise, iş kazası biçiminde ortaya çıkan öldürme veya yaralama eylemlerinin kasten işlendiği hallerin kanundaki karşılığı olan ceza miktarı uygulanacaktır.

Cezada indirim nedenlerinden birisi olan haksız tahriki düzenleyen TCK m. 29'a göre, “*Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek*

381 Y12CD.,E.2019/6427,K.2020/5527, K.T.02.11.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.27.12.2022.

*cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” Kasten öldürme ve yaralama suçlarında söz konusu hükmün uygulanması mümkündür. Çalışanın kendisine hakaret etmesine kızarak ona koruyucu donanım vermeyen ve iş kazasının meydana geleceğini öngören ve sonucu kabul eden işveren, ölüm veya yaralama biçiminde ortaya çıkan iş kazasından olası kastı nedeniyle sorumlu olabilecektir³⁸². Ancak **Yargıtay 1. Ceza Dairesi’ne göre**, “ *maktûlden kaynaklanan ve haksız tahrik oluşturan bir fiil bulunmadığı gibi olası kastla işlenen suçlarda tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı gözetilmelidir.*” Söz konusu kararda isabetli olarak ilk haksız harekete karşı işlenen ve aynı zamanda suç teşkil eden hareketin olası kast olması halinde, haksız tahrik hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Gerçekten de haksız tahrik hükümleri ancak, karşı hareketin doğrudan kastla işlenebildiği durumlarda uygulanabilmelidir³⁸³.*

İş kazasına sebebiyet veren işveren veya vekilinin cezasının akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik gibi kusur yeteneğini etkileyen nedenlerle (TCK m. 32 ve 33 hükümleri gereğince) indirilebilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması kuramsal olarak mümkündür. Bununla birlikte, anılan durumdaki bir kişinin işveren veya vekili sıfatıyla bir işyerinde görevli ve yetkili yönetici konumunda olması, uygulamada pek rastlanabilecek türden bir durum değildir. Öte yandan kişinin kusur yeteneğinin bulunmadığı veya azaldığı hallerde, somut işveren niteliği taşıdığından söz edilemeyecek, meydana gelen iş kazası nedeniyle kendisine kusur yüklenemeyen işveren veya vekilinin iş kazasından cezai sorumluluğu da söz konusu olamayacaktır³⁸⁴.

TCK m. 22/6 hükmüne göre, “*Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir.*” Bu hükme göre, iki koşulun da varlığı halinde basit taksirle işlenen suçlarda, diğer koşullar da gerçekleşmişse fail hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilecek, bilinçli taksir halinde ise, hükmedilen cezadan indirim yapılacaktır³⁸⁵. Öğretide, aile kavramı en geniş anlamıyla kabul edilerek, eş ve çocukların yanı sıra aynı çatı altında kan veya sözleşme bağı ile oturan kişilerin (kayınbaba, kayınvalide, bahçıvan, hizmetçi vb.) de madde kapsamında kabul edilmesi, hâkime somut olayın koşulları

382 ERDOĞAN, İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 178.

383 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.847.

384 AVCI, a.g.e.,s.234.

385 ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku*, s. 469-470.

çerçevesinde değerlendirme yapma yetkisi tanınması gerektiği ileri sürülmektedir³⁸⁶. Ayrıca maddede münhasıran ifadesi kullanıldığı için taksirle öldürme suçunda meydana gelen neticenin başkalarına da zarar vermesi durumunda bahsedilen şahsi cezasızlık nedeni uygulama alanı bulamayacaktır³⁸⁷.

Yargıtay'ın iş kazası uyuşmazlıklarında TCK m. 22/6 hükmünün uygulanabileceğine dair kararları bulunmaktadır³⁸⁸.

TCK'nın 62. maddesindeki takdiri indirim düzenlemesi de uygulama alanı bulacaktır³⁸⁹.

3. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Teşebbüs, kanunda suç teşkil eden bir hareketin icra hareketlerine başladıktan sonra, dış engeller nedeniyle, sırf hareket suçlarında hareketin tamamlanamamasını, neticeli suçlarda ise, ya hareketin tamamlanamaması ya da hareket tamamlanmakla birlikte kanunda yasak olarak belirtilen neticenin gerçekleşmemesini ifade eder³⁹⁰.

Olası kastla işlenen suçlarda teşebbüsün mümkün olup olmayacağı konusu tartışmalı olmakla birlikte, failin tehlikelilik kastının yeterli olduğu, yani teşebbüs aşamasında kalan hareket ile kamu düzeni bakımından ne kadar tehlikeli olduğunun gösterilmesi halinde, olası kastta teşebbüs mümkün olabilecektir³⁹¹.

Taksirli suçlarda teşebbüs mümkün değildir³⁹². Zira, teşebbüs iradesine sahip failin neticeyi bilmesi ve istemesi gerekir. Halbuki taksirli suçlarda netice öngörülememekte veya öngörülse bile istenilmemektedir.

386 GERÇEKER, s.300.

387 Ahmet GÖKCEN, "Taksirle Ölüme Sebebiyet Verme (m.85), *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.4,S.7,Haziran 2018,s.21-66.

388 Y12CD., E. 2012/32707, K. 2013/19664, K.T. 11.09.2013 UYAP Bilişim Sistemi, 14.12.2022, aynı yönde, Levent AKIN, *İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları*, Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Tebliğleri Kitabı, 2008, s. 67.; Levent,AKIN, İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenin Cezai Sorumluluğu, *TİSK Akademi*, Cilt 3, Sayı 5, 2008/I. s. 216.

389 TANERİ, Temel Cezanın Belirlenmesi, s. 153-154.

390 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.881.

391 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.888.

392 HAKERİ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,s.262.

b. İştirak

Suçta iştirak TCK m. 37-41 hükümleri ile düzenlenmiştir. Suç işleyen faillerin, aynı suçu işleme konusunda iradi bir birliktelikleri olması halinde iştirak söz konusu olacaktır³⁹³.

İştirakin hukuki esası, kanunda suç olarak tarif edilmiş bir fiili bizzat işlemekle birlikte o fiilin işlenmesine illi katkı sağlayan kişi ve kişilerin cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığı, bulunmakta ise nasıl ve neye göre tespit edileceğidir³⁹⁴. İştirakte asıl olan suç teşkil eden haksızlığı işleyen kişi veya kişilerden başka kişiler de cezai sorumluluk kapsamına girmektedir. Bunun nedeni suç teşkil eden haksızlığı işleyen kişi veya kişilere diğer kişilerin iradi ve fiili katkı sağlamalarıdır³⁹⁵.

Taksirle işlenen suçlarda iştirak söz konusu olamaz³⁹⁶. İş kazası uyuşmazlıklarının daha çok taksirli suçlardan kaynaklandığı dikkate alındığında, iştirak hükümleri iş kazaları bakımından uygulama alanı bulamayacaktır. Yargıtay'ın iş kazası uyuşmazlıklarına ilişkin kararlarında da, taksirli suçlarda iştirakin mümkün olmadığı ifade edilmektedir³⁹⁷.

TCK m. 22/5 hükmü gereği, her bir fail zararlı neticeye nedensellik bağı ile bağlanabilen kusurlu eyleminden dolayı cezalandırılacaktır³⁹⁸.

c. İçtima

Suçların içtimaı, bir kişinin gerek tek gerekse birden çok hareket ile birden çok suç işlemesi halinde, her bir suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılmak yerine birden çok suçun farklı hukuki gerekçelerle sanki tek suç işlenmiş gibi suçlar toplanarak faili tek suçtan sorumlu tutmak anlamına gelir³⁹⁹. Suçların içtimasında birden çok suç tek failde birleşmekte, iştirakte ise, birden çok fail tek suçta birleşmektedir⁴⁰⁰.

393 GERÇEKER, Türk Ceza Kanunu, s. 445.

394 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.592.

395 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.942.

396 ÖZGENÇ, a.g.e., s.623., HAKERİ, *Ceza Genel Hükümler*, s.262.

397 "...Taksirli suçlarda iştirak hükümlerinin uygulanma imkanının bulunmadığı hususu dikkate alınarak, yargılama giderlerinin her bir sanığa sebebiyet verdikleri tutar kadar ayrı ayrı yükletilmesine karar verilmesi gerekirken, yargılama giderlerinin sanıklardan eşit olarak tahsiline karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuş olup ..." Y12CD., E. 2021/5916, K. 2023/1232 K.T. 12.04.2023. Benzer yönde bkz. Y12CD., E. 2015/15992, K. 2017/645, 01.02.2017 UYAP Bilişim Sistemi, E.T 26.07.2023

398 ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.761, CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, s. 491.

399 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1028.

400 HAKERİ, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.378.

TCK'nın 43/1.fikrasına göre; 'Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir.' Ancak cezada artırım yapılmalıdır. Madde hükmünden de anlaşıldığı üzere failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında hareket etmesi gerekmekte olup, taksirle işlenen iş kazalarında zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı söz konusu olmayacaktır. TCK' nın 85/2. ve 89/4. maddelerinde özel içtima halleri düzenlenmiştir.

4. Yaptırım

Yaptırım (müeyyide), geniş anlamda bir borcun yerine getirilmemesinin uygulanmasını haklı kaldığı, onarıcı nitelikte de olsa bütün tedbirleri kapsayan hukuki bir terimdir⁴⁰¹.

TCK'de suç karşılığı olarak uygulanabilecek yaptırımlar, ceza ve güvenlik tedbirleri olarak belirlenmiştir. Ceza türleri kanunda, hapis ve adli para cezası olarak düzenlenmiştir (TCK m. 45)⁴⁰².

a. Güvenlik Tedbiri

Tüzel kişiler bakımından uygulama alanı bulan güvenlik tedbiri TCK'nın 60. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre tüzel kişiler için izin iptali ve müsadere tedbirleri uygulanabileceği belirtilmekle birlikte, özel kısımda bu hususta açık düzenleme olması gerekmektedir. İş kazaları neticesinde meydana gelen kasten (olası) öldürme, kasten(olası) yaralama, taksirle öldürme, taksirle yaralama suçlarını düzenleyen TCK'da yer alan maddelerde tüzel kişilere yönelik açık güvenlik tedbiri düzenlemesi bulunmamaktadır. Bu nedenle, iş kazalarından doğan cezai sorumluluk durumunda, tüzel kişi işveren aleyhine güvenlik tedbirine hükmedilmesi de söz konusu olamayacaktır⁴⁰³.

b. Ceza Türleri ve Seçenek Yaptırımlar

Ceza kelimesinin Türkçe karşılığı 'karşılık'tır. Ceza hem iyi hem de kötü anlamda kullanılabilmektedir⁴⁰⁴.Yaptırım ise, ceza kelimesinden daha geniş anlam taşımaktadır. Çünkü yaptırım güvenlik tedbirlerini de içine almaktadır⁴⁰⁵.

401 Erdal YERDELEN, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfaz Hukuku*, Adalet, Ankara 2022, s.39.

402 AVCI, s.237.

403 ERDOĞAN, İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 86.

404 ARTUK/GÖKCAN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.731.

405 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, s.787.

Ceza, hapis ve adli para cezası olarak ayrılmaktadır. Hapis cezaları da kendi içinde ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve süreli hapis cezası olarak üçe ayrılmaktadır. İş kazaları sonucunda hapis cezaları ile karşılaşılması mümkündür. Kasten öldürme suçlarında ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezaları, taksirle öldürme, yaralama ve kasten yaralama suçlarında ise süreli hapis cezaları uygulanabilecektir. Bazı hallerde örneğin, TCK 89/1. maddesine göre taksirle yaralama suçunda olduğu gibi adli para cezası veya hapis cezası şeklinde seçenekli yaptırım söz konusudur. Gerekçesi açıklanmak suretiyle hakim tarafından iki yaptırım arasında tercih hakkı kullanılabilir.

Adli para cezası ise TCK'nın 52. maddesine göre 20-100 TL arasında, 5 günden az olmayan ve 730 günü de geçmeyecek şekilde tam gün sayısı üzerinden belirlenen yaptırım türüdür⁴⁰⁶. TCK'nın 89. maddesindeki yaralama suçunda adli para cezası uygulama alanı bulacaktır.

TCK'nın 50. maddesinde, çağdaş ceza hukukuna uygun şekilde, cezanın bireyselleştirilmesi için seçenek yaptırım ve tedbirler uygulanması benimsenmiştir⁴⁰⁷. Nitekim TCK'de de kasıtlı veya taksirli suçlar nedeniyle verilen kısa (bir yıl veya daha az) süreli hapis cezalarının seçenek yaptırım ve tedbirlere, taksirli suçlar nedeniyle (bilinçli taksir hali hariç) verilen bir yıldan uzun süreli hapis cezalarının ise adli para cezasına çevrilebilmesine imkân tanınmaktadır.

Hâkim, hapis cezasının seçenek yaptırım ve tedbirlere çevrilmesi hususunda, kural olarak takdir yetkisine sahiptir⁴⁰⁸. Bununla beraber m. 50/2-3-4 hükümlerinde belirtildiği üzere, hâkimin sözü edilen yetkisine bazı sınırlamalar getirilmiştir. Öncelikle hâkim, hapis cezasını seçenek yaptırım ve tedbire çevirmede yalnızca kanunda yazılan nedenlere dayanabilecektir. Ayrıca anılan takdir yetkisinin, seçenek yaptırım ve tedbire çevirme engeli veya zorunluluğu şeklinde de sınırlandırıldığı görülmektedir⁴⁰⁹. Hakim takdir yetkisini kullanırken denetime açık ve dosya kapsamına uygun hareket etmelidir. Bu yöndeki Yargıtay 12 CD. kararında, “...TCK'nın 50. maddesinin sanıklar hakkında uygulanıp uygulanmamasına karar verilirken, sanıkların kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, suçun işlenmesindeki özellikler, dosyaya yansıyan bilgi ve kanıtlar isabetle değerlendirilip, denetime olanak verecek ve somut gerekçeler de gösterilmek suretiyle takdir hakkının kullanılması gerektiği, dosya içeriğine göre; sabıkası olmayan ve lehe hüküm talebinde bulunan sanıklar hakkında yetersiz gerekçe ile TCK'nın 50. maddesinin

406 12.03.2024 tarih ve 32487 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 7499 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmek üzere bu maddede değişiklik yapılmıştır. (“En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası” ibaresi “En az yüz ve en fazla beşyüz Türk Lirası” şeklinde değiştirilmiştir.)

407 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 834.

408 ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku*, s. 880-884.

409 ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, a.g.e., s. 880-884.

uygulanmamasına karar verilmesi...” gerekçenin somut ve denetime açık olması gerektiğine işaret edilmiştir⁴¹⁰.

TCK’nın 50/2 madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde hapis cezasının seçilerek hükme konu edilmesinden sonra, cezanın adli para cezasına çevrilmesi mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla iş kazası biçiminde taksirle bir kişinin yaralanması halinde, m. 89/1’de belirtilen seçeneklerden hapis cezası tercih edildikten sonra, verilen ceza ancak (adli para cezası dışındaki) seçenek tedbirlere çevrilebilecektir.

TCK 50/4 madde hükmü incelendiğinde, iş kazasına sebebiyet veren hareketin bilinçli taksirle gerçekleştirilmesinin, seçenek yaptırımlar açısından da önemli olduğu görülmektedir. Zira bilinçsiz taksirle işlenen suçlar için verilen uzun süreli hapis cezalarının seçenek yaptırım olarak adli para cezasına çevrilebilmesi mümkün iken, bilinçli taksirle hareket ettiği belirlenen fail sözü edilen imkândan yararlanamayacaktır. Bilinçli taksir halinde, ancak kısa süreli hapis cezaları seçenek yaptırıma çevrilebilecektir.

Yargıtay’ın; kazanın oluşumunda tali kusurlu olan, sabıkası bulunmayan, suçtan zarar görenin hakkındaki şikâyetini geri aldığı, suçtan doğan zararı gidermeye çalışan, sosyal ve ekonomik durumu adli para cezasını etkisiz kılacak derecede gelişkin olmayan, dosyaya yansıyan herhangi bir olumsuz tutum ve davranışı bulunmayan, cezasında takdiri indirim uygulanan sanıklar yönünden verilen hapis cezalarının adli para cezasına çevrilmesi gerektiği görüşünde olduğu söylenebilir. Belirtilen ölçütlerin tamamının bir arada bulunması koşul olmamakla birlikte, önemli bir bölümünün birlikte değerlendirildiği anlaşılmaktadır⁴¹¹.

TCK’nın 50. maddesindeki adli para cezası dışındaki tedbirlere çevrilmesi de imkan dahilindedir. Taksirle işlenen suçlarda TCK 53/6 madde hükmü uygulama alanı bulabilecektir.

TCK m.50/1’in koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti zorunludur⁴¹². Esasen uygulamada talep bulunsa da bulunmasa da seçenek yaptırımlar mahkemelerce değerlendirmeye alınmaktadır. Zira Yargıtay da talep olup olmadığına bakılmaksızın bu konuda değerlendirme yapılması gerektiğine işaret etmektedir⁴¹³.

410 Y12CD.E.2018/6770, K.2020/5045, K.T.12.10.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

411 AVCI,s.245.

412 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, s.803.

413 Y12CD., E. 2014/166, K. 2014/23862, K.T.26.11.2014 UYAP Bilişim Sistemi, 12. Ceza Dairesi, E. 2016/2891, K. 2017/7331, K.T. 11.10.2017 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 14.12.2022

c. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Kalma

TCK'nın 53. maddesindeki düzenleme gereği kasten işlenen suçtan dolayı alınan hapis cezasının kanuni sonucu olarak birtakım hakların kullanılması yasaklanmaktadır. Anılan madde kasten yaralama ve öldürme suçları bakımından uygulama alanı bulabilecektir. Tezimizin konusu iş kazaları ekseriyetle taksirle işlendiğinden, TCK'nın 53/6. maddesinden bahsetmek gerekecektir.

Söz konusu madde hükmünde “*Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir. Yasaklama ve geri alma hükmünün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer ve süre, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar.*” şeklinde belirtilmiştir. Taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçlarını oluşturan iş kazaları bakımından, sözü edilen kanun hükmünün meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ilişkin kısmı uygulanabilecektir. Sürücü belgelerinin geri alınması ise esas itibarıyla trafik kazaları ile ilgilidir. Konuya dair Yargıtay kararında, “...*Sanığın eyleminin iş kazası olmasına rağmen TCK'nın 53/6. maddesi uyarınca sürücü belgesinin 3 ay süreyle geri alınmasına karar verilmesi...*” şeklinde açıklama ile kanuna aykırılığa işaret edilmiştir⁴¹⁴.

TCK'nın 53/6. madde hükmünün uygulanabilmesi için ilk olarak suçun bir meslek veya sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık şeklinde işlenmesi, bir başka ifadeyle, işlenen suçla icra edilen meslek veya sanat arasında bir ilişkinin olması gerekir⁴¹⁵. Yargıtay ise bir mesleğin icrasının yasaklanabilmesi için ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmesi koşulunu aramaktadır. Nitekim Yargıtay taksirli iş kazası uyuşmazlıklarında, proje müdürü inşaat mühendisi⁴¹⁶, şantiye şefi ve iş güvenliği sorumlusu inşaat mühendisleri⁴¹⁷, şirket ortağı ve müdürü işveren⁴¹⁸ hakkında verilen yasaklama kararlarının, sözü edilen meslek ve işlerin ruhsatnameye bağlı olarak icra edilmemelerini gerekçe göstererek bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay kararlarında, ruhsatname koşulunu karşılayan mesleklerden yasaklama kararı verilebilmesi için ise, söz konusu mesleğin yargılamaya konu olan işle ilgili olması gerektiği,

414 Y12CD. E. 2017/11131, K. 2019/7702, K.T.25.06.2019, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

415 GERÇEKER, s. 582.

416 Y12CD., E. 2015/10953, K. 2016/9391, K.T.02.06.2016, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 15.12.2022.

417 Y12CD., E. 2016/1907, K. 2017/6162, K.T.12.09.2017, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 15.12.2022.

418 Y12CD., E. 2015/12053, K. 2016/10064, K.T.14.06.2016, UYAP Bilişim Sistemi E.T. 15.12.2022.

fiilen icra edilen iş dışında genel nitelikli yasaklama kararları verilmesinin isabetli olmayacağı ifade edilmektedir⁴¹⁹.

Yargıtay 12 CD. yapı müteahhitleri ile ilgili kararında da“... *müteahhit çalışmasının ruhsatnameye bağlı olarak yürütülen bir meslek olmadığı nazara alınmadan çalışma hürriyetini kısıtlayacak şekilde müteahhitlik mesleğini icrasında bulunmaktan 1 yıl süre ile yasaklanmasına karar verilmesi...*“ çalışmanın ruhsatnameye bağlı olarak yapılmadığına vurgu yapılarak, TCK’nın 53/6 maddesinin uygulanamayacağını belirtmiştir⁴²⁰.

Ruhsatname koşuluna ilişkin Yargıtay kararında⁴²¹ bir mesleğin icrasının yasaklanabilmesi için ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmesi gerektiği ve ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmeyen işlerde meslek ve sanatın icra etmekten yasaklanmasının kişilerin çalışma hürriyetini kısıtlaması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir.

TCK’nın 53/6 madde hükmünün uygulanabilmesi için gerekli diğer koşul, kişinin taksirli suç nedeniyle mahkûmiyetine karar verilmesidir. Mahkûmiyet hükmü, hapis cezası veya adli para cezası şeklinde olabilir. Taksirin basit veya bilinçli taksir şeklinde olmasının bir önemi yoktur, her iki durumda da madde fıkrası uygulanabilecektir⁴²².

TCK m. 53/6’daki ‘*karar verilebilir*’ ifadesi dikkate alındığında yasal koşulların oluşması halinde TCK m. 53/6 hükmünün uygulanıp uygulanmaması hâkimin takdirindedir⁴²³. Ancak Anayasa m. 141 gereğince mahkemenin söz konusu hükmü uygulaması ya da uygulamaması gerekçelendirilmelidir.

419 Y12CD., E. 2013/17349, K. 2014/8092, K.T.02.04.2014 UYAP Bilişim sistemi E.T. 15.12.2022.

420 Y12CD., E. 2020/3470, K. 2022/337, K.T.18.01.2022 UYAP Bilişim sistemi E.T. 26.07.2022.

421 “TCK’nın 53/6.maddesinde belirli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde üç aydan üç yıla kadar bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınabileceğine karar verilebileceğinin düzenlendiği, somut olayda, anılan maddede sayılan olgulardan trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenmiş bir taksirli suçun olmadığı, değinilen madde gereğince sanık hakkında yalnızca belli bir meslek veya sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla yaptığı mesleğin veya sanatın icrasının yasaklanması hususunun gündeme gelebileceği, dairemizin yerleşik içtihatları uyarınca da bir mesleğin icrasının yasaklanabilmesi için ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmesi gerektiği ve ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmeyen işlerde meslek ve sanatının icra etmekten yasaklanmasının kişilerin çalışma hürriyetini kısıtlaması sonucunu doğuracağından hukuka uygun olmadığı...” Y12CD., 2022/1631 E.,2022/5369 K. K.T.06.09.2022 E.T. Uyp Bilişim Sistemi, 26.12.2022.

422 GERÇEKER,s. 582.

423 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, s. 862.

5. Hükümün Farklı Görünüm Şekilleri

a. Erteleme

Kişinin işlediği suçtan dolayı ceza yaptırımı ile karşılaşması kuraldır. Ancak bazı hallerde ceza politikasının gereği olarak, mahkûm olunan cezanın infazından belirli koşullarla vazgeçilebilmesi mümkündür. Kişinin belli bir denetim süresi içinde iyi hal göstererek kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getirmesi ve yeniden suç işlememesi durumunda, mahkûm olduğu hapis cezası infaz kurumunda çektirilmiş sayılabilmektedir⁴²⁴. Bu anlamda erteleme, cezanın failin kişiliğine uydurulması ve bireyselleştirilmesinin en önemli araçlarından birisidir⁴²⁵.

Esasen cezanın bireyselleştirilmesinde birbirine üstünlüğü olmayan iki kurum erteleme ve seçenek yaptırımlara çevirmedi.

TCK'nın 51. maddesine göre, yalnızca hapis cezaları için öngörülen erteleme kurumu iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezaları için mümkündür. Belirtilen sürenin üst sınırı, eylemi işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla yeniden suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir. Erteleme bazı koşullara bağlı tutulabilir. Erteleme konusunda hakim taktir yetkisi bulunmaktadır⁴²⁶.

Erteleme kararı failin talebine bağlı değildir. Hakim yasal koşulları var ise kurumu uygulamaya sokacaktır. Pek tabi ki failin istemi olması halinde konu ile ilgili karar verilmesi gerekecektir⁴²⁷.

İş kazalarından kaynaklanan ceza davaları bakımından sanıklara verilen ve kanunda öngörülen süreleri aşmayan hapis cezalarının ertelenebilmesi mümkündür⁴²⁸. Yargıtay, ölümlü ve yaralamalı iş kazası uyuşmazlıklarında, taksirle öldürme ve yaralama suçları nedeniyle verilen hapis cezalarının ertelenebileceğini kabul etmektedir⁴²⁹.

424 İzzet ÖZGENÇ, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*, Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, Ankara 2006.s. 643.

425 ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku Genel Hukuku Genel Hükümler*, s. 921; ÖZGENÇ, *Türk Ceza Kanunu*, s. 644.

426 Nevzat TOROSLU/Haluk TOROSLU, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.s. 453.

427 TOROSLU/TOROSLU, a.g.e..s. 453-454.

428 AKIN, İş Kazası, s.13.

429 Y12CD., E. 2012/10707, K. 2013/4199, K.T. 25.02.2013, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 16.12.2022.

TCK'nın 51.maddesine göre⁴³⁰ erteleme kararı ile hükümlü hakkında denetim süresi belirlenir ve bu sürede kişi için bazı yükümlülüklerin belirlenebileceği öngörülmüştür. Öğretide, TCK'nın 51. maddesinde yer verilen ve sınırlı olarak sayılan yükümlülüklerin (eğitim programına devam etme, ücretli çalışma, on sekiz yaşından küçükler için eğitim kurumuna devam etme) içerikleri itibarıyla, görevlendirilecek uzman raporlarının da bağlayıcılığı bulunmaması nedeniyle, iş kazası suçunun hükümlüsü işveren ve vekilleri açısından bir yarar sağlamayacağı haklı olarak ileri sürülmüştür⁴³¹.

b. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

HAGB kurumu CMK' nın 231/5-14 maddeleri arasında düzenlenmiştir ve devletle ceza ilişkisi arasındaki bağı sona erdiren bir müessesedir⁴³². Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasının hukuki niteliği, sanık hakkında koşula bağlı cezanın infazını önleyici şahsi nedendir. HAGB kurumu, sanık lehine getirilen diğer kurumlardan uygulama zamanı olarak önceliğe sahiptir. Bu nedenle, sanık hakkında mahkumiyet kararı sonrası uygulanan erteleme veya kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlardan önce hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulama koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalıdır⁴³³.

HAGB kararında suç teşkil eden fiil tespit edilmektedir. Fiile ilişkin tespit hüküm olarak ilan edilmemektedir. Bu nedenle, hüküm değeri taşımamaktadır⁴³⁴. CMK m. 231/5'teki 'kurulan hükümün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder' şeklindeki ifade ceza ve idare hukuku anlamında sonuç doğurmaması şeklinde anlaşılmalıdır. Özel hukuk bakımından sonuç doğurabilir⁴³⁵.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasının koşulları nesnel ve öznel koşullar olarak ifade edilebilir. Nesnel (objektif) koşullar, suçun cezası açısından, sanık ve suç ile meydana gelen zarar açısından irdelenebilir. Suçun cezası açısından, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli

430 TCK m. 51'e göre; "... cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Denetim süresi içinde; hükümlünün yerine getirmesi için yükümlülükler belirlenebilir. Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir. Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hakim uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır."

431 ERDOĞAN, İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 198.

432 YCGK, E. 2008/2-149, K. 2008/163, K.T.03.06.2008, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.20.12.2022.

433 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1375.

434 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1375.

435 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1377.

para cezası olmalıdır. İki yıl ve daha az süreli hapis cezası somut cezadır. Adli para cezasının miktarı belirtilmemiştir. Bu nedenle sınır aranmaksızın bütün adli para cezalarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecektir. Sanık açısından ise, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması gerekir. Sanığın daha önce taksirli bir suçtan mahkum olması, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesine engel oluşturmayacaktır. Suç ile meydana gelen zarar açısından, ‘suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir’⁴³⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre, zararın hiç karşılanmaması veya kısmen karşılanması hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engeldir⁴³⁷. Zarardan anlaşılması gereken, basit bir araştırma ile belirlenecek olan maddi zarardır. Manevi zarar bu kapsamda değildir⁴³⁸.

Öznel (sübjektif) koşullar açısından ise, CMK’nın 231/6-b’de ve 231/b-son ‘da düzenlenen hükümler göz önüne alınmalıdır. Buna göre, mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları dikkate alınıp yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varması ve sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesi gerekmektedir⁴³⁹.

CMK m. 231/5-ikinci cümlede ‘*uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır*’ ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade ile uzlaşma kapsamında olan suçlar açısından HAGB’nin uygulanamayacağı kabul edilmiş olunmaktadır. Buna göre uzlaşmaya tabi suçta, uzlaşma sağlanmış ise, mahkeme veya hakim, düşme kararı verecektir⁴⁴⁰.

Karar ile birlikte denetim ve tedbir süresi öngörülmüştür. Denetim süresi zorunludur. Kanun koyucu, sanık için bazı yükümlülükler getirmiştir. Sanık 5 yıl süre ile bu yükümlülüklere uymak zorundadır. Denetim süresi içerisinde yeni suç işlenmemesi ve yükümlülüklere uygun davranılması halinde düşme kararı verilecektir. ‘ve’ bağlacı gereği her iki hususun birlikte sağlanmış olması gerekmektedir. 5 yıllık denetim süresi iyi halli geçirilip düşme kararı verildikten sonra işlenen yeni ve başka bir suçta HAGB kararı verilebilir. Zira, daha önce verilmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmayacaktır. Yeni suç işlenmesi ve yükümlülüklere aykırı davranılması halinde verilen hükmün açıklaması gerekecektir.

436 ÖZEN *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1380-1386.

437 YCGK. 3/244-36, K.T. 23.02.2010, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.16.08.2023.

438 ÜNVER/HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.2111.

439 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 1389-1392.

440 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1388.

CMK m. 231/8-ikinci cümleye göre, *‘Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez’*. Denetim süresi için taksirli bir suç veya suçlar işlendiği takdirde, bu taksirli suç veya suçlar için HAGB kararı verilebilir.

HAGB kararı verilmiş hükümde erteleme ya da kısa süreli hapis cezaları için öngörülen seçenek yaptırımlara karar verilemeyecektir. Keza Yargıtay Ceza Genel Kurulu da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının niteliğini açıkladığı bir kararında, mahkemenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını diğer bireyselleştirme hükümlerinden önce ve re’sen değerlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴⁴¹. Daha önce uygulanmasına başlanmış bir kurum varken daha sonra uygulanabilecek bir kurumun aynı anda uygulanması zaten mümkün değildir⁴⁴².

CMK m. 231/8’e göre, *‘Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur’*.

Anayasa Mahkemesi’nce 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, karar verilmiştir⁴⁴³.

CMK m. 231/12’ye göre, *‘272 nci maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 286 ncı madde hükümleri uygulanır. 272 nci maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebilir. İstinaf ve temyiz yolunda karar ve hüküm, usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden incelenir’*. 7499 sayılı Kanun⁴⁴⁴ ile HAGB kararlarına karşı itiraz kanun yolu yerine istinaf yoluna başvuru düzenlemesi getirilmiştir. Söz konusu düzenleme 01.06.2024 tarihinden itibaren uygulamaya başlayacaktır.

Yasal koşulların bulunması halinde iş kazalarında hapis veya adli para cezasına ilişkin olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi mümkündür⁴⁴⁵. Mahkemenin talep olmaması halinde de HAGB koşullarını re’sen değerlendirmesi gerekmektedir.

441 YCGK., E. 2008/2-149, K. 2008/163, 03.06.2008, UYAP Bilişim Sistemi E.T.20.12.2022.

442 ÖZEN, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.1401.

443 Anayasa Mahkemesi E. 2021/121, K. 2022/88, K.T. 20.07.2022.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> E.T. 02.04.2024

444 7499 sayılı Kanun, Resmi Gazete, 32487 (12.03.2024)

445 ERDOĞAN, İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 193.

İş kazası yargılaması sonunda, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanık işveren veya vekiline CMK m. 231/8 hükmü kapsamında iş sağlığı ve güvenliği önlemleriyle ilgili denetimli serbestlik tedbirleri yüklenebilecektir⁴⁴⁶. Yükümlülükler aykırılık halinde hükmün açıklanacağına ilişkin kanun hükmü ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun erteleme kurumuna göre sahip olduğu uygulama önceliği dikkate alındığında, belirtilen tedbirlerin iş sağlığı ve güvenliği uygulaması bakımından etkili bir mücadele yöntemi olabileceği söylenebilir⁴⁴⁷.

6. Diğer İlgili Kurumlar

a. Tekerrür

Tekerrür, sözcük anlamı olarak birden çok tekrarlanma anlamına gelir⁴⁴⁸. Ceza hukukunda ise, bir suçtan dolayı mahkum olan kişinin bu mahkumiyet kararının kesinleşmesinden sonra tekrar suç işlemesini ifade etmektedir⁴⁴⁹.

İlk defa işlenen suç ile birkaç defa işlenen suç, kanunu ihlal, haksızlık ve kusurluluk bakımından eş değerdedir⁴⁵⁰.

Tekerrürün hukuki niteliği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Özgenç'e göre, TCK'da tekerrür, kişinin diğer suçlulara nazaran toplum açısından daha fazla tehlikeli olduğunu ortaya koymaktadır⁴⁵¹. Öztürk/Erдем'e göre, tekerrür TCK'da güvenlik tedbirleri içinde düzenlenmiştir. Ancak TCK m. 7/3'e göre cezanın infaz şeklini değiştiren bir kurum olarak düzenlenmiştir⁴⁵². Yargıtay Ceza Genel Kurulu, bir kararında, tekerrürü güvenlik tedbiri olarak kabul etmiştir⁴⁵³. Tekerrür, infaz rejimi ise güvenlik tedbiridir. Zira ıslah niteliği vardır. Esasen madde gerekçesinde de tekerrürün infaz rejimi olduğunu ifade edilmiştir⁴⁵⁴.

446 ERDOĞAN İşveren Cezai Sorumluluğu, s. 196.

447 AVCI, s.259

448 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 1254.

449 ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, *Ceza Genel Hükümler*, s.1254.

450 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Genel Hükümler*, s.994

451 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Genel Hükümler*, s.994.

452 Bahri ÖZTÜRK/Mustafa Ruhan ERDEM, *Uygulamalı Ceza Hukuku Ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, (21. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara Ekim 2021 s.587.

453 "Sanık hakkında kesin nitelikteki adli para cezasının yanında güvenlik tedbiri niteliğindeki mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmasına da karar verilmesi..."YCGK, 113-120, K.T. 11.03.2014, E.T. 16.08.2023, *Uyap Bilişim Sistemi*.

454 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1256.

Suç işlemede tekerrür, kişinin toplum için arz ettiği tehlikelilik halinin diğer suçlulara göre daha çok olmasına dayanır⁴⁵⁵. Tekerrür TCK'nın 58. maddesinde düzenlenmiştir. Tekerrüre ilişkin hükümlerin uygulanma koşulları; daha önce bir suç işlenmiş ve bu suçtan dolayı veriler mahkumiyet kararı kesinleşmiş olmalı ve yeni bir suçun işlenmesi olmasıdır. Burada belirtilen mahkumiyet kelimesi, cezai bir mahkumiyeti ifade eder. Cezai mahkumiyet hapis veya adli para cezası olabilir. Yani güvenlik tedbiri disiplin cezası, idari para cezası tekerrüre esas olmaz⁴⁵⁶.

İlk işlenen suça ilişkin karar kesinleşmeden ikinci bir suç işlenirse, tekerrür hükümleri uygulanmaz. İlk suç kasten veya taksirle işlenebilir. Yeter ki, sonraki işlenen suç ile ilk suç arasında kast veya taksir bağlamında aynılık olsun (TCK m. 58/4). Daha önce verilen HAGB kararı var ise tekerrür uygulanmaz⁴⁵⁷.

Tekerrür hükümleri kasten ve taksirle işlenen suçların kendi aralarında uygulanabilmektedir. TCK m. 58/4'teki düzenlemede taksirli suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanabileceği sonucu çıkmakla birlikte, olması gereken açısından taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmamalıdır. Çünkü taksirli suçlarda suç işleyen kişi, sürekli suç işleme düşüncesine sahip değildir⁴⁵⁸.

Tekerrür yasakları TCK m.58/4 ve 5'te düzenlenmiştir. Buna göre yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümlerin tekerrüre esas olmayacağı, fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlardan dolayı tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır.

Tekerrürün iki önemli sonucu vardır. Bunlardan ilki, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezasının öngörülmesi halinde, ancak hapis cezasına hükmedilebilmesidir (TCK m. 58/3). Öğretide Öztürk/Erdem'e göre, zorunlu olarak seçilen hapis cezası, TCK m. 50'deki seçenek yaptırımlara çevrilememelidir⁴⁵⁹. Bize göre, TCK m. 50 bakımından seçenek cezada TCK m. 58/3 gereği zorunlu olarak hapis cezasına çevrilme olmuş ise, artık, adli para cezasına hükmedilmemeli, fakat, diğer seçenek tedbirlere hükmedilmelidir⁴⁶⁰. Tekerrürün diğer bir sonucu ise, hükmolunan ikinci cezanın, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesi ve mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli

455 ÖZGENÇ, Türk Ceza Kanunu, s. 699.

456 ÖZTÜRK/ERDEM, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s.590.

457 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 1262.

458 ÖZEN, a.g.e.,s.1264.

459 ÖZTÜRK/ERDEM, a.g.e.s.593.

460 ÖZEN, a.g.e.,s.1263.

serbestlik tedbiri uygulanmasıdır (TCK m. 58/6). Denetimli serbestlik ile, kişinin topluma uyum sağlaması hedeflenmektedir⁴⁶¹.

Daha çok taksirli suç biçiminde işlenen iş kazaları, ancak söz konusu eyleme ilişkin mahkûmiyet hükmü kesinleştikten belli bir süre sonra işlenen taksirli suç için tekerrüre esas teşkil edebilecektir. Aynı iş kazasından geriye doğru belli bir süre içinde, işlenen başka bir taksirli suç nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmiş olması halinde ise, bu defa iş kazası uyuşmazlığında tekerrür hükümleri uygulanabilecektir. İş kazasının taksirle bir kişiyi yaralama suçunu oluşturması ve sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi halinde ise, TCK m. 58/3 hükmü gereği TCK m. 89/1 hükmündeki seçimlik cezalardan ancak hapis cezasına hükmedilebilecek, adli para cezası uygulanamayacaktır⁴⁶².

b. Zamanaşımı

Zamanaşımı hukukta, genel anlamda, belirli bir sürenin geçmesi durumunda bir hakkın sona ermesi, bir daha istenememesi, talep edilememesi, ceza hukuku anlamında ise devletin cezalandırma hakkını ortadan kaldıran bir durum olarak ifade edilebilir⁴⁶³.

Ceza hukukunda zamanaşımı re'sen dikkate alınır. Türk hukuk öğretisinde hakim görüşe göre, dava zamanaşımı maddi ceza hukuku kurumudur. Bu görüşe göre dava zamanaşımı devletin ceza verme hakkından vazgeçmesidir⁴⁶⁴.

Ceza hukukunda zamanaşımı; 1) Dava zamanaşımı ve 2) Ceza zamanaşımı şeklinde ikiye ayrılır. Bu ayrım TCK'da şu şekilde benimsenmiştir. TCK m. 66 ve 67'de dava zamanaşımı, TCK m. 68,69,70,71,72 'de ceza zamanaşımı düzenlenmiştir.

1) Dava Zamanaşımı

Suçun işlendiği tarihten itibaren kanunda belirtilen sürelerin geçmesi halinde kişi hakkında kovuşturma işlemlerine engel olan durum, dava zamanaşımını ifade eder⁴⁶⁵.

TCK m 66/7 'ye göre ' *Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz*'. Öğretide Artuk/Gökçen/Yenidünya

461 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1332., aynı yönde, ÖZGENÇ, *Türk Ceza Genel Hükümler*, s.998.

462 AVCI, s.261.

463 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1023 vd.

464 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, a.g.e., s.1023 vd.

465 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Genel Hükümler*, s.1059.

tarafından, zamanaşımına uğrama hususunda suçun yurt içi ve yurt dışında işlenmesinin ölçü alınması eleştirilmiştir⁴⁶⁶.

TCK m.66'da dava zamanaşımı için öngörülen sürelerin belirlenmesinde soyut ceza dikkate alınmıştır⁴⁶⁷. Yani yargılama konu suç için kanunda belirtilen cezanın üst sınırı esas alınmaktadır⁴⁶⁸.

TCK m. 66/4'te '...seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır ' hükmüne yer verilmiştir.

TCK m. 67/1'de dava zamanaşımını durduran sebepler tek tek belirtilmiştir. Buna göre, 'izin, karar, bekletici meselenin çözümü ve kaçak kararı verilmesi' hali dava zamanaşımını durdurur.

TCK m. 67/2'de dava zamanaşımını kesen sebepler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre 'Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması ve sorguya çekilmesi, şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkumiyet kararı verilmesi' dava zamanaşımını keser.

TCK m.67/2-a'nın üzerinde durmak gerekirse, söz konusu maddede ' *şüpheli veya sanıklardan biri..*' ifadesine yer verilmiştir. İş kazalarında yaygın karşılaşılan taksirle suçun işlenmesi halinde, şüpheli sayısının fazla olduğu durumda acaba şüphelilerden birinin savcılıkta ifadesinin alınması, diğer şüpheliler için dava zamanaşımını durdurur mu? Kanunun lafzına bakıldığında, kasten ya da taksirle işleme noktasında bir ayırım yapılmamıştır. Amaçsal yorum dikkate alınır ise, sadece kasten işlenen suçlar bakımından uygulama söz konusu olabilecektir. Bize göre TCK m 67/2 'deki hüküm taksirle işlenen ve şüpheli veya sanık çokluğu olduğu durumlarda uygulanmamalıdır. Her ne kadar uygulamada lafza göre yorum dikkate alınmakta ise de, amaçsal yorum esas alınmalıdır.

Dava zamanaşımının kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Birden fazla nedenle dava zamanaşımı kesilir ise, son kesme nedenin gerçekleştiği tarih dikkate alınır. Kesilme halinde zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.(TCK m.67/3-4)

466 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1013 vd.

467 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1334.

468 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, a.g.e.,s.994.

Dava zamanaşımı soruşturma aşamasında dolarsa, Cumhuriyet savcısı KYOK kararı verir. Kovuşturma aşamasında dolarsa mahkeme veya hakim düşme kararı verir.

Öğretide Öztürk/Erdem'e göre, dava zamanaşımına uğrarsa, muhakemeye son verilir. Bu durumda, beraat kararı verilecek hal nedeniyle düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmemelidir⁴⁶⁹.

2) Ceza Zamanaşımı

Ceza zamanaşımı, devletin cezayı infaz yetkisini ortadan kaldıran bir kurumdur. Ceza zamanaşımında öngörülen süreler TCK m 68/1 de düzenlenmiştir.

TCK m. 68'de belirtilen ceza zamanaşımı süreleri sadece infaza başlama süresidir⁴⁷⁰. Uygulamada Yetgin'e göre, ceza zamanaşımı iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. 1) Kişi hakkında kesinleşmiş bir hüküm verildikten sonra kanunda öngörülen süreler içinde hükmün infazına başlanmaması durumunda ceza zamanaşımına uğrar. 2) Kişi hakkında kesinleşmiş bir hüküm verildikten sonra kanunda öngörülen süreler içinde hükmün infazına başlanmış olmakla birlikte, infazın herhangi bir nedenle kesintiye uğraması ile bu kesintiye uğradıktan sonra kanunda belirtilen hükmün infazının gerçekleştirilememesi durumunda ceza zamanaşımına uğrar⁴⁷¹.

Ceza zamanaşımı sürelerinin dava zamanaşımı sürelerine nazaran daha uzun öngörüldüğü, ceza zamanaşımında da dava zamanaşımındaki gibi sürenin belirlenmesinde fiil ve ağırlığının esas alındığı görülmektedir⁴⁷².

Ceza zamanaşımında somut ceza esas alınır. TCK m. 69/5'e göre ceza zamanaşımı süresi, hükmün kesinleştiği ya da infazın herhangi bir surette kesintiye uğradığı günden itibaren başlar.

Ceza zamanaşımının durması, TCK'da düzenlenmemiştir. Ceza Muhakemesi Kanunun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 15. maddesinde zamanaşımının durması ile ilgili olarak, *'birden fazla mahkumiyeti olan kişi bu mahkumiyetlerden birine ilişkin cezayı infaz kurumunda çektiği müddetçe, diğer cezaları açısından ceza zamanaşımının işlemeyeceği, yine cezanın infazının ertelenmesi veya durdurulması halinde, bu cezaya ilişkin zamanaşımının işlemeyeceği'* şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Ayrıca Anayasa m.83/3'te 'üyelik süresince zamanaşımı işlemez' hükmüne yer verilmiş ve belirtilen ifade öğretide tartışma

469 ÖZTÜRK/ERDEM, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.618.

470 ÖZEN, *Ceza Genel Hükümler*, s.1362.

471 Feridun YETGİN, *İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s.1118.

472 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.1364.

konusu olmuştur. Artuk/Gökcen/Yenidünya'ya göre, bu ifade dava ve ceza zamanaşımı ile ilgilidir⁴⁷³.

Ceza zamanaşımının kesilmesi, TCK m. 71'te düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, '*mahkumiyet hükmünün infazı için tebligat yapılması, mahkumiyet hükmünün infazı için hükümlünün yakalanması, üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlenmesi*' ceza zamanaşımını kesen sebeplerdir. Ceza zamanaşımı kesildiğinde kesilme nedeni gerçekleştiği an, bu ana kadar geçen süreler hiç işlememiş gibi olur. Kesilme anından itibaren yeni süre tam olarak yeniden başlar⁴⁷⁴.

Ceza zamanaşımının sonuçlarına bakacak olur isek, güvenlik tedbirleri bir ceza olmadığı gibi zamanaşımı söz konusu değildir⁴⁷⁵. Ceza zamanaşımı özel hukuk ve disiplin hukukunu etkilemez⁴⁷⁶.

Cezanın infazı zamanaşımına uğrar ise, kesinleşmiş hüküm varlığını devam ettirdiğinden, TCK m.51'deki ertelenmesi söz konusu olamayacak, TCK m 58'e göre tekerrür hükümleri uygulanabilecek ve CMK m 231/5 ve devamındaki düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyecektir⁴⁷⁷.

c. Şikayetten Vazgeçme/Feragat ve Şikayetin Geri Alınması

Şikayetin geri alınması ile feragat birbirinden farklı kavramlardır. Şikayetin geri alınması şikayet hakkı kullanıldıktan sonra, hüküm kesinleşinceye kadar bu hakkın geri alınmasıdır. Şikayetten vazgeçme ise şikayet hakkı doğduktan sonra bu hakkın kullanılmayacağının bildirilmesidir⁴⁷⁸. TCK'nın 73. maddesinde sadece vazgeçme kelimesine yer verildiği, vazgeçme kelimesinin şikayet hakkını kullanmama ile kullanılan şikayeti geri alma durumlarını kapsayacak şekilde kullanıldığı söylenebilir. Hukukta yerleşmiş bir kavram olan feragat, şikayet hakkını kullanmama şeklinde gerçekleşen vazgeçmeyi ifade eder⁴⁷⁹.

Şikayetin sahibi mağdur veya suçtan zarar görenin özgür iradesiyle şikayetinden vazgeçmesi halinde kamu davasına devam edilemeyecektir. İş kazası şeklinde işlenen suçlarda taksirle yaralama suçuna dair şikayetten vazgeçilmesi ile kamu davasının düşürülmesine karar

473 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1034.

474 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, a.g.e., s.1034.

475 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.1368.

476 Veli ÖZER/Koray DOĞAN/Pınar BACAŞIZ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2022,s.451.

477 YETGİN, *İnfaz Hukuku*,s.1023.

478 YENİSEY/NUHOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.611.

479 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.81.

verilecektir⁴⁸⁰. Şikayetten vazgeçme herhangi bir şekle tabi değildir. Yazılı ya da sözlü olabilir⁴⁸¹.

Vazgeçmenin önemine ilişkin Yargıtay kararında, “... taksirle yaralama suçu, TCK'nın 89. maddesinde hükme bağlanmış olup aynı maddenin 5. fıkrası gereğince, 1. fıkrası kapsamı dışında bulunan bilinçli taksir hali hariç takibinin şikayete tabi olduğu, bilinçli taksir koşullarının oluşmadığı olayda; müştekinin “şikayetçi değilim” demek suretiyle şikayet hakkını kullanmadığı bu suretle şikayet hakkından vazgeçtiği, vazgeçen müştekinin “şikayet hakkını kullanmaktan vazgeçmeden” dönüp yeniden şikayetçi olamayacağından...” şeklinde belirtmiştir⁴⁸².

Vazgeçmeden vazgeçme olmayacağına yönelik Yargıtay kararında “...şikayetten vazgeçmeden vazgeçme olmayacağından 23/06/2015 tarihli duruşmada verilen katılma kararı hükümsüz olmakla, taksirle yaralama suçundan açılan davanın TCK'nın 73/4 ve CMK'nın 223/8. maddesi gereğince düşmesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...” açıkça vazgeçmeden vazgeçme olmayacağı vurgulanmıştır⁴⁸³.

d. Uzlaştırma

Ceza muhakemesi hukukunda seçenек bir çözüm yolu olarak düzenlenen uzlaşma, uzlaştırma süreci sonunda taraflar arasında varılan bir anlaşmayı ifade etmektedir⁴⁸⁴. Uzlaştırma ise, mevzuatta sayılan suçlara ilişkin olarak, bağımsız ve tarafsız bir uzlaştırmacının gözetimi altında, mağdur veya suçtan zarar gören ile şüpheli veya sanığın özgür iradeleriyle anlaşılmalari sürecidir⁴⁸⁵. CMK’da düzenlenen uzlaşma da yargılamaya son veren hukuki kurumdur.

Uzlaştırma CMK m. 253’te düzenlenmiştir. Uzlaştırmada ana kural, uzlaşmanın takibi şikayete bağlı suçlarda mümkün olmasıdır. Bu ana kurala istisna olarak şikayete tabi olan cinsel saldırı suçları ve ısrarlı takip suçu (madde 123/A) getirilmiştir. Takibi re’sen yapılan suçlarda ise uzlaşma mümkün değildir. Takibi re’sen yapılan suçlar bakımından da, CMK m253’te sınırlı

480 Suçun bilinçli taksirle işlenmesi ve ağırlaşmış yaralama meydana gelmesi halinde suçun takibi şikâyete bağlı olmadığından şikâyetten vazgeçme de söz konusu olamayacaktır.

481 Bahri ÖZTÜRK/Durmuş TEZCAN/Mustafa Ruhan ERDEM/Özge SİRMA/Yasemin F.SAYGILAR/Esra ALAN, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara 2022, s. 46-48.

482 Y12CD., E.2018/3423, K.2018/11273, K.T.27.11.2018, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

483 Y12CD. E.2017/8769, K.2019/4478, K.T.03.04.2019, UYAP Bilişim Sistemi, E.T.26.12.2022.

484 Erdal YERDELEN, “*Uzlaştırmaların Esasları ve Benzer Kurumlardan Farkları*”, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı**, ed. Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni, Merve Özcan, Deniz Ofset & Matbaacılık, Ankara 2018, s. 21.

485 YERDELEN, a.g.e.,s.22.

sayıda belirtilen suçlar ile özel kanunlarda açıkça uzlaşmanın kabul edildiği suçlar için istisnalar getirilmiştir. Uzlaşmada, uzmanlık alanı dikkate alınmalıdır. Yani uzlaştırmacı uzlaşma kapsamında olan suçlarda mesleki ve kişisel tecrübeye sahip olmalıdır. Tarafların uzlaşma yoluna başvurmadan önce kendi aralarındaki iradelerine dayalı uzlaşmaları kabul edilmelidir. Uzlaşma bir sistem olarak kayda alınmalıdır⁴⁸⁶.

Şüphelinin gerek uzlaşma teklifini kabul etmediği gerekse uzlaşma görüşmelerinin olumsuz sonuçlanması ile uzlaşmanın sağlamadığı durumlarda şikayet geri alınabilir. Tazminat davası açılmayabilir.⁴⁸⁷

Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması durumunda uzlaşma hükümleri uygulanmaz (TCK m. 253/3). Onarıcı adalet anlayışı kapsamında uzlaştırma kapsamında olan suç ile olmayan suç birlikte işlendiğinde suçlar ayrılmalıdır. Uzlaştırma kapsamına giren suç için uzlaştırma yolu açılmalıdır⁴⁸⁸.

Soruşturma konusu suç uzlaşmaya tabi olmakla birlikte kamu davası açılması için yeterli şüpheyi ulaşılamamış ise kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecek, uzlaşma yoluna gidilmeyecektir⁴⁸⁹.

Mağdurun birden fazla olması halinde, uzlaşma yoluna gidilebilmesi için bütün mağdurların uzlaşmayı kabul etmesi gerekir. (CMK m. 253/7)

CMK m. 253/12'ye göre, *'Uzlaştırmacı, dosya içerisindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Bu süre uzlaştırma bürosu tarafından her defasında yirmi günü geçmemek üzere en fazla iki kez daha uzatılabilir.'*

Uzlaştırma görüşmeleri, soruşturma işlemlerinin bir parçası olduğundan müzakereler gizli yürütülür.(CMK m.253/13)

Bir suçun hem uzlaştırma hem de ön ödeme kapsamına girdiği durumlarda öncelikle uzlaştırma kurumu uygulanmalıdır. Çünkü uzlaşmanın gerçekleşmesi, hem şüpheli hem de uzlaştırma

486 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 118-119.

487 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuk*, s.119.

488 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.122.

489 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.122.

kurumu için öngörülen gerekçeler itibariyle şüpheli, mağdur ve adliyelerin iş yükünü hafifletme noktasında daha lehe sonuca götürecektir⁴⁹⁰.

Uzlaşma teklifi reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler. (CMK m.253/16)

Uzlaşma ile kararlaştırılan edimin yerine getirilmesi ile soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında davanın düşmesine karar verilir. Şayet edimin ifa edilmesi takside bağlanmış ise soruşturma aşamasında erteleme, kovuşturma aşamasında HAGB kararı verilebilecektir. CMK m. 254/2 ‘nin HAGB açısından özel ve istisnai bir hüküm olduğu, uzlaşma kapsamında olan suçun cezası HAGB kapsamında olsa bile sanık uzlaşma ile kendisine sağlanan yükümlülüğü yerine getirmemiş (taksitlerden bir kısmını ödememesi durumunda) ise, ikinci bir imkan olan HAGB koşulları gerçekleşmesine rağmen hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyecektir⁴⁹¹.

Kovuşturma aşamasında, kişi hakkında beraat, ceza verilmesine yer olmadığı veya düşme kararı verilebilecek hallerde, uzlaşma yoluna başvurulmamalıdır⁴⁹².

Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre, uzlaşma kurumu hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna göre önceliklidir⁴⁹³.

İş kazası biçiminde işlenen taksirle yaralama (TCK m. 89) suçları bakımından uzlaşma yoluna gidilmesi mümkündür. Yargıtay da yaralamalı iş kazası uyuşmazlıklarında uzlaşma hükmünün uygulanabileceğine karar vermiştir⁴⁹⁴.

490 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.119.

491 ÖZEN, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.134.

492 ÖZEN, a.g.e.,s.135

493 YCGK., 2/461-168 E.K. K.T.24.04.2012, UYAP Bilişim Sistemi E.T.17.08.2023.

494 Y12CD.,E. 2012/15963, K. 2013/8290, K.T. 02.04.2013,UYAP Bilişim Sistemi E.T.30.12.2022.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞ KAZALARINDA KARŞILAŞILAN SUÇ TÜRLERİ

I. Genel Olarak

Tezimizin bu bölümünde iş kazalarında karşılaşılabilecek suç türlerine yer verilecektir. İnceleme yapılırken uygulama sıklığı itibariyle taksirle öldürme ve yaralama suçları daha ayrıntılı ele alınacaktır.

A. Öldürme Suçları

1. Kasten Öldürme

TCK' nın 81. maddesine göre “*Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır*”. Suçun manevi unsuru kasttır. Kast, doğrudan kast ve olası kast olmak üzere ikiye ayrılır.

a. Kast/Doğrudan/Genel

Doğrudan kast TCK'nın 21/1. maddesinde düzenlenmiştir. Yukarıda izah edildiği üzere kaza aniden ve istem olmaksızın gerçekleşen bir hadise olduğu için, failin bilerek ve isteyerek gerçekleştirdiği neticeden dolayı artık kasten sorumluluğu gündeme gelecektir. Çünkü fail doğrudan kastı ile daha önce belirlediği kanunda yasaklanmış neticeyi gerçekleştirmiştir. Bu durumda artık TCK'nın 81. maddesine göre cezalandırılması gerekir⁴⁹⁵.

b. Olası Kast

TCK'nın 21/2 maddesinde düzenlenmiştir. Yargıtay yukarıda bahsedilen, maden kazası ile ilgili verdiği en son kararında, işvereni meydana gelen ölüm neticesi bakımından olası kast ile insan öldürme suçundan sorumlu tutmuştur.⁴⁹⁶

495 ÖZEN,Cezai Sorumluluk,s.235.

496 Y12CD., E: 2012/21104, K: 2013/25712.(ÖZEN,Cezai Sorumluluk, s.235.)

2. İhmali Hareket ile Kasten Adam Öldürme

TCK' nın 83. maddesindeki düzenlemeye göre; *“(1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir. (2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin; a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması, b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması, Gerekir. (3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir”*

Her ne kadar öğretide Akın'a ⁴⁹⁷ göre TCK'nın 83. maddesindeki düzenlemenin kasten adam öldürme suçuna özgü olduğu ve işverenin kanundan ve sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerini ihmali nedeniyle uygulamayacağı ileri sürülmüş ise de, Özen'e göre ⁴⁹⁸ iş kazaları olası kast ile işlenebilir. Kast ise olası kastı içerisinde barındırmaktadır. TCK'nın 83. maddesindeki suçun olası kast ile işlenmesi mümkün olduğuna göre iş kazalarında TCK'nın 83. maddesi uygulama alanı bulabilecektir. Gerçekten de iş kazalarında gerek kanundan (TBK ve İSGK) gerekse sözleşmeden kaynaklanan dikkat ve özen yükümlülüğünün neticenin kabullenmesi şeklinde meydana geldiğinde olası kastın varlığı gündeme gelecek ve ihmal suretiyle icrai hareket dolayısıyla TCK' nın 83. maddesinden sorumluluk doğacaktır.

Yukarıda alıntı yapılan Yargıtay 12 CD. 2012 yılında verdiği maden kazası ile ilgili olayda işvereni yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı meydana gelen kazada, ölüm neticeleri bakımından olası kastından sorumlu tutmuştur.

3. Taksirle İnsan Öldürme Suçu

TCK'nın 85. maddesinde düzenlenmiştir. Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak başkasının ölümüne sebep olmak, taksirle ölüme sebebiyet verme suçunu oluşturur⁴⁹⁹. Taksirle

497 AKIN, İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları s. 71.

498 ÖZEN, Cezai Sorumluluk, s.236.

499 Doğan SOYASLAN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 118.

öldürme suçu, kasten öldürme suçuna göre daha az ceza yaptırımını ile karşı karşıya bırakmaktadır⁵⁰⁰. Taksirle öldürme suçu re'sen soruşturulur.

Taksirle insan öldürme suçu, kasten öldürme suçundan manevi unsur bakımından farklılık göstermektedir⁵⁰¹. Taksirle öldürme suçunda kişi, kendisinden beklenen objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne uymayarak ölüm neticesine sebebiyet vermiştir⁵⁰².

4. Suçla Korunan Hukuki Değer

Yaşam hakkı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, AIHS ve Anayasa'da güvence altına alınmıştır. Taksirle öldürme suçunda suçta korunan hukuki değer işçinin yaşam hakkının çalışma ortamı kaynaklı tehlikelerden ve mesleki risklerden korunması olarak ifade edilebilir.

5. Maddi Unsur

a. Fail ve Mağdur

Fail herkes olabilecektir. İş kazaları sonucunda meydana gelen taksirle ölüme sebebiyet verme suçları bakımından işveren ve/veya işveren vekili, alt işveren, iş sağlığı ve güvenliği uzmanları ve kamu görevlileri kusurları oranında fail sıfatıyla sorumlu olabileceklerdir⁵⁰³.

İş Kanunu kapsamında hizmet sözleşmesine bağlı çalışan kişinin/işçinin mağdur olduğu ölüm olaylarında işveren fail olarak düşünülebilecektir⁵⁰⁴. Haksızlığa uğrayan mağdur suçun konusunun ait olduğu kişidir. Taksirle öldürme suçunda kişinin hayatı suçun konusudur. Suçun mağduru haksızlığa uğrayan kişidir⁵⁰⁵. Mağdurun engeceza lli olması, cinsiyeti, yaşı, sağlık durumu önemli değildir⁵⁰⁶.

İşçiler gibi çırak, stajyer, geçici işçi de taksirle öldürme suçlarının mağduru olabilirler. Yargıtay bir kararında “güvenlik kamera işi ile iştigal eden sanığa ait işyerinde stajını yapan ve devamında çırak olarak aynı işyerinde çalışan kişinin sanıkla beraber başka bir kişiye ait işyerine güvenlik kamerası takmak için gittikleri, çırağın kamera kablosunu yerleştirmek için

500 Mustafa ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 346.

501 Durmuş TEZCAN/M.Ruhan ERDEM/Murat R.ÖNOK, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Ankara 2022,s.224.

502 ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, s.157.

503 Cansu ORTANCA, *İşverenin İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2019, s.95

504 ORTANCA,a.g.e., s.94.

505 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.223.

506 Osman YAŞAR/Hasan Tahsin GÖKCAN/Mustafa ARTUÇ, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Cilt, (2. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2014.s.2842.

çatıya çıktığı, çatıda bulunan eternetin kırılması nedeniyle çırağın çatıdan zemine düşmesi sonucu yaşamını yitirdiği olayın iş kazası olduğunu, bununla birlikte gerçekleşen neticenin sanık tarafından öngörülmesi mümkün görülmediğinden, ‘sanığın stajını yeni bitirmiş iş deneyimi olmayan çırağını gerekli tedbirleri almadan çatı katında çalıştırdığı ve bu sebeple çırağının iş kazası geçirebileceğini ön görmesine rağmen kazanın meydana gelmeyeceğini düşünerek hareket ettiği’ gerekçesiyle suçun bilinçli taksirle işlendiği kabulünün yerinde olmadığını” belirterek çırakların da taksirle öldürme suçuna konu olan iş kazalarının mağduru olabileceğini ifade etmiştir⁵⁰⁷.

Yeri gelmişken, suçun mağduru ile suçtan zarar gören birbirinden farklı kavramlardır. Mağdur kavramı suçtan zarar gören kavramına göre daha geniş anlam taşımaktadır. Her mağdur aynı zamanda suçtan zarar görmesine rağmen, her suçtan zarar gören mağdur olmayabilir⁵⁰⁸. İş kazası neticesinde çalışanın ölmesi durumunda çalışan yakınları suçtan zarar gören sıfatındadırlar⁵⁰⁹. Bu nedenle ceza davalarına katılma hakları bulunmaktadır.

b. Hareket

Bu suçun maddi unsuru ölüm neticesine neden olan harekettir⁵¹⁰.

Hareket, kişinin iradi olarak hakim olduğu belli bir neticeyi gerçekleştirmeye matuf dış dünyada oluşan davranıştır⁵¹¹. Kişilerin düşünce dünyasına ilişkin iç âlemlerinde gerçekleşen fikirler hareket sayılamaz. Bu düşüncelerin harekete dönüşmesi için söz, yazı, resim vb. vasıtalarla dışa vurulması gerekmektedir⁵¹². Taksirle öldürme suçu serbest hareketle işlenen suç olup, serbest hareketli suçlar⁵¹³ ise icrai (yapma) ve ihmali hareketle (yapmama) gerçekleştirilebilirler⁵¹⁴. Bu noktada taksirle öldürme suçu da icrai ve ihmali hareket ile işlenebilir⁵¹⁵. İcrai hareket, kanunen yasaklanmış, toplumsal düzeni bozan davranışların yapılması olarak ortaya çıkan bir eylemdir.

507 Y1CD.,2017/5239 E., 2019/732 K. K.T. 16.01.2019 , UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 14.12.2022

508 ÖZEN,*Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, s.298-299.

509 Mahmut KOCA/İlhan ÜZÜLMEZ, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi 8. Baskı , Ankara 2022, s.224., Zeki HAFIZOĞULLARI/Muharrem ÖZEN *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, Ankara 2023, (Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar) s.34.

510 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK.s.225.

511 Reinhart MAURACH/Heinz ZIPF, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Teilband I,7. Auflage, Heidelberg, 1987, aktaran: ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.179 vd.

512 ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.303.

513 Suçu oluşturan hareketin gerçekleştiriliş şekli açısından herhangi bir özelleştirmenin yapılmadığı suçlara serbest hareketli suçlar denir. Bu tür suçlarda neticenin hangi tür hareketlerle meydana getirildiği önemli değildir. Önemli olan hareketin insanın ölümüne veya yaralanmasına sebep olabilecek nitelikte olmasıdır.

514 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, a.g.e. 230 vd.

515 ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, s.158.

İhmali hareket ise, failin iradi hareketinin kanunun kendisinden beklediği hareketi yapmaması şeklinde ortaya çıkar⁵¹⁶.

Bir suçun ihmali hareketle işlenebilmesi için, o hususta icrai harekette bulunma yükümlülüğü getiren normun varlığı gerekir. Bu çerçevede, emredici nitelikteki davranış normunun korumayı amaçladığı hukuki değer, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesiyle ihlal edilmektedir⁵¹⁷. Belli tehlike kaynaklarının sebebiyet verebileceği zararları önleme yükümlülüğü altında bulunan kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, bir haksızlık teşkil edecektir⁵¹⁸. Yeri gelmişken, ihmali hareketin cezalandırılabilmesi için kanunilik ilkesi gereği kanunda açık düzenleme olması gerektiği ifade edilmektedir⁵¹⁹. İş kazaları neticesinde ortaya çıkan taksirle ölüme sebebiyet verme suçlarında hareket, işverene yüklenmiş olan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi olduğundan, bu sebeple meydana gelen iş kazası neticesinde ölümün gerçekleşmesi halinde ihmali suç işlenmiş olacaktır⁵²⁰.

İhmali suçlar öğretide, gerçek ihmali suçlar ve gerçek olmayan (görünüşte) ihmali suçlar şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir⁵²¹. Gerçek ihmali suçlar, ihmali hareketin suç tipinde açıkça gösterildiği suçlardır. Örneğin, akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlal edilmesi (TCK m. 175), inşaat ve yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama (TCK m. 176), kaçak olan tutuklu veya hükümlüyü bildirmeme (TCK m. 284) gibi suçlarda, icra hareketinde bulunma yükümlülüğü doğrudan suçun kanuni tanımında yer aldığından bu suçlar gerçek ihmali suçlardır. Gerçek olmayan ihmali suç ise, özel yükümlülük altında bulunan kişi tarafından suç tipinde yer alan neticenin engellenmemesi suretiyle işlenen suçtur. Gerçek olmayan ihmali suçlar esasen, kural olarak icrai hareketle işlenen suçların ihmali hareketle işlenmesini ifade eder. Bu itibarla işverenin “iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almama” ihmali hareketi neticesinde meydana gelen iş kazaları sonucu ortaya çıkan ölüm halleri, gerçek olmayan (görünüşte) ihmali suç olarak nitelendirilmektedir⁵²². Yargıtay 12 CD. bir kararında, “şantiye sorumlusunun iş güvenliği önlemlerini almayarak ihmali hareketle bir işçinin ölümüne sebep olmasında” şantiye sorumlusunu taksirle öldürme suçundan sorumlu tutmuştur⁵²³.

516 ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s. 259-260.

517 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.179.

518 ÖZGENÇ, a.g.e., s. 221.

519 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 353.

520 Sulhi DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, Beta Basım, 17. Bası, İstanbul Ekim 2004, .s. 116.

521 Hakan HAKERİ, “İhmali Suçlar”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2007, S. 5

522 Y12CD., 13.2.2015, 2014/3921 E., 2015/2602 K. K.T.13.02.2015 UYAP Bilişim Sistemi E.T.13.11.2022

523 Y12CD., 2012/730 E, 2012/18595 K. K.T.13.09.2012 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 13/12/2022

Yargıtay 12 CD. bir başka kararında ,”... sanıkların objektif olarak var olan dikkat ve özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalarına rağmen, İmar Kanununa, 1997-Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik hükümlerine ve dönem itibariyle bilim ve fennin gerektirdiği teknik şartlara aykırı davrandıkları, üzerine düşen dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, mevcut sonucun gerçekleşmesinde etkili oldukları, bu nedenle meydana gelen ölümler bakımından sanıkların eyleminin bilinçli taksirle öldürme suçunu oluşturacağı gözetilmeksizin....” şeklinde belirtilmiştir⁵²⁴.

İhmalî hareketle taksirle öldürme suçunun işlenebileceğine dair Yargıtay 12 CD. kararında, inşaat işlerinde şantiye sorumlusu kişinin inşaatta oluşabilecek muhtemel kazaları önlemek, işçilerin can güvenliğini sağlamak için her türlü güvenlik tedbirlerini almakla yetkili ve yükümlü olan kişinin meydana gelen ve bir işçinin ölümü ile sonuçlanan iş kazasında, bilirkişi raporunda ifade edildiği üzere, ölüm neticesinden sorumlu olacağı belirtilmiştir⁵²⁵.

c. Netice

Netice, failin hareketiyle dış dünyada ortaya çıkan değişiklik olarak ifade edilebilir⁵²⁶. Taksirli suçlarda netice ise, kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareketi sonucu ortaya çıkan istenmeyen durumdur.

Taksirli suçta, neticenin “öngörülebilir” olması gerekmektedir. Öngörülebilir bir netice yoksa, failin dikkat ve özen gösterme yükümlülüğünün bulunduğundan söz edilemez. Fakat netice öngörülebilir ise, bunu öngörmemesi sebebiyle suçlanabilir⁵²⁷.

Taksirle öldürme suçunda mağdurun beyin ölümünün gerçekleşmesi bu suçtaki neticeyi oluşturur⁵²⁸. Eğer mağdur ölmezse taksirle öldürmeye teşebbüs değil, taksirle yaralama suçu söz konusu olabilir⁵²⁹.

Taksirle öldürme suçu neticeli suçtur. Ölüm gerçekleşmedikçe failin öldürmeden cezai sorumluluğu doğmaz.

Yargıtay 12 CD. kararında, “ Sanığın, sıva, boya ve küpeşte işlerinin yapımını yüklediği, işveren firma ile aralarında akdedilen 18/03/2011 tarihli sözleşme ile iş sağlığı güvenliği

524 Y12CD., 2022/3668 E, 2022/8755 K. K.T.17.11.2012 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26/07/2023

525 Y12CD., 2012/730 E, 2012/18595 K. K.T.13.09.2012 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26/07/2023

526 ÖZGENÇ, Gazi Şerhi, 203; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 340.

527 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 109.

528 ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, *Özel Hükümler*, s.181.

529 ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, a.g.e.s.186.

tedbirlerini almak hususunda sorumluluğu da üstlendiği, çalışanların eğitim almalarını, sağlık taramalarından geçmelerini, çalışma emniyetini tehlikeye sokmayacak ekipman bulundurulmasını, mevzuata uygun platform bulunmayan inşaatta yüksekte çalışmaları sırasında çalışanlara emniyet kemeri temin ederek, yüksekte çalışma esnasında düşmeyi önleyici tedbirleri alarak çalışmalarını sağlaması gerekirken, aksine davranışlarıyla, asli kusuruyla neticeye sebebiyet verdiği anlaşıldığı olayda... “ şeklinde belirtilerek taksirle ölüme neden olma suçundan verilen mahkumiyet hükmünün onanmasına karar verilmiştir⁵³⁰.

Yargıtay 12 CD. başka bir kararında “... kaçak nitelikteki binayı satın alarak bir takım riskleri üstlenen sanıkların meydana gelen neticede taksir düzeyinde sorumlu oldukları kabulünde tereddüt bulunmamakla...” şeklindeki ifade ile sanıkların gerçekleşen bilinçsiz taksirle ölüme neden olmak suçundan cezalandırılmaları gerektiği vurgulanmıştır⁵³¹.

d. Nedensellik Bağı

Yukarıda illiyet bağı kavramının uygulama ve öğreti ile geliştiğini anlatmış idik. Yine nedensellik bağına açıklamak için koşul kuramı, uygun illiyet bağı ve karma kuramın olduğundan bahsetmiştik. Bu bölümde tekrara düşmemek adına yalnızca taksirli öldürme suçundan nedensellik bağı özelinde değerlendirme yapılacaktır.

Hareket ile netice arasında neden-sonuç ilişkisi nedensellik bağına ifade eder⁵³². Taksirli öldürme suçu neticeli suç olup, nedensellik bağı aranmaktadır. Eğer nedensellik bağı bulunmuyorsa netice faile yüklenilemez. İş kazaları bakımından iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yükümlülük ve önlemlerin alınmaması halinde nedensellik bağı kabul edilmelidir.

Neticenin, failin hareketine mağdur ya da üçüncü bir kişinin fiilin eklenmesi sonucu gerçekleştiği hallerde, neticeye kimin sebebiyet verdiği ve failin hareketi ile netice arasındaki illiyet bağının kesilip kesilmediğine odaklanılması gerekmektedir. Birleşen hareketlerin kusurlu olmadığı kabul edilirse neticenin failin taksirli hareketinden ileri geldiğinin kabulü gerekir. Bu durumda nedensellik bağı kesilmez⁵³³. Birleşen fiiller kusurlu ise, fiillerin taksirli hareketi komple veya kısmen etkisiz bırakıp bırakmadığına bakılmalıdır⁵³⁴. Bununla birlikte

530 Y12CD., 2020/10832 E, 2022/10353 K. K.T.09.03.2020 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26/07/2023

531 Y12CD., 2020/332 E, 2020/2497 K. K.T.21.12.2022 UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26/07/2023

532 ÖZGENÇ, Gazi Şerhi, s.205.

533 Mustafa ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara Temmuz 2022, (Özel Hükümler).s.101.

534 Nur CENTEL/Hamide ZAFER/Özlem ÇAKMUT, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınevi, 8. Baskı, İstanbul 2014, 366.

neticenin, failin kusurlu hareketine eklenen diğer kusurlu hareketle oluştuğu durumlarda illiyet bağı kesilmez. Failin kusuru ortadan kalkmaz⁵³⁵. TCK'nın 40. maddesi gereğince taksirli suçlara iştirak olamayacağından, birden fazla kişinin neticeye sebep olduğu durumlarda, herkes kendi kusuru oranında suçtan sorumlu olacaktır⁵³⁶.

Nedensellik bağının tespiti her somut olaydaki deliller ışığında ortaya konulmalıdır.

İlliyet bağının tespitinin gerekliliğine ilişkin Yargıtay 12 CD. kararında “...11/01/2009'da geçirdiği iş kazası neticesinde hastaneye kaldırılan ölenin 25/01/2009'da tedavi gördüğü hastanede vefat etmesinin ardından; ölene ait ölü muayene veya otopsi işlemi yapılmadığı anlaşılmakla, kesin ölüm nedeni ve geçirdiği iş kazası ile illiyet bağı gösterir rapor alınmadan eksik araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi...” şeklinde belirtilmiştir⁵³⁷.

Yargıtay 12 CD. başka bir kararında “... müteveffanın kontür dağıtım ve tahsilat işinin yapımı sırasında, sürücü belgesi olmaması nedeniyle, işe giderken toplu taşıma araçlarına binmesini sağlamak amacıyla sanık tarafından alınan ve doldurulan ANT kart ile yapacağı bilgisinin işveren sanık tarafından müteveffa işçisine verildiği, sanık işverenin bilgisi olmamasına karşın; müteveffanın kendi seçimi ile kimseye haber vermeden, mülkiyeti sanığa ait olmayan motorsikletle trafik kazası sonucunda hayatını kaybettiği olayda, dosya kapsamına göre, sanığın eylemi ile meydana gelen ölüm olayı arasında illiyet bağı kurulmasının mümkün görülmemesi nedeniyle, kusursuz olan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” şeklinde belirtilmiştir⁵³⁸.

6. Manevi Unsur

Manevi unsur, işlenen fiil ile kişi arasındaki manevi bağı ifade eder. Bu bağ tesis edilmeden, gerçekleştirilen davranış fiil niteliğini taşımaz ve böylelikle suçun varlığından bahsedilemez⁵³⁹.

Nitelikleri itibariyle iş kazaları doğrudan kast ile işlenemez. Olası kastla işlenmesine dair örnekler ise sınırlıdır. Taksirle öldürme suçunun manevi unsuru taksir olup dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışın taksirin temeli olduğu yukarıda izah edilmiştir. Taksir basit ya da bilinçli taksir şeklinde olabilir.

535 ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, *Özel Hükümler*, s.185.

536 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Genel Hükümler*, s.341.

537 Y12CD., E. 2018/3186, 2020/5028 K. K.T.12.10.2020, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 26.12.2022.

538 Y12CD., E. 2019/10083, 2021/2851 K. K.T.22.03.2021, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 27.07.2023

539 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.231.

Taksirli suçlarda da hareket iradidir. İradi olmayan durumlarda taksir söz konusu değildir. Failin, iradi hareketinden kaynaklanan hukuka aykırı neticeyi istememiş olması taksirin olmazsa olmaz koşuludur⁵⁴⁰.

7. Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık, haksızlık olarak ortaya çıkan fiilin, bir özelliğidir, işlenen fiilin bütün hukuk sistemine aykırı olması anlamına gelir⁵⁴¹.

Hukuka uygunluk sebepleri, bulunduğu olayda hareket suç olmaktan çıkmaktadır⁵⁴². TCK'da düzenlenen hukuka uygunluk sebepleri, meşru savunma, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası, kanun hükmünü icra şeklinde belirtilebilir⁵⁴³.

Taksirle öldürme suçu bakımından hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabileceği ileri sürülmüştür⁵⁴⁴. Ancak iş kazaları neticesinde gerçekleşen taksirle ölüme sebebiyet verme suçu bakımından hukuka uygunluk sebeplerinin ortaya çıkması uygulama olarak pek mümkün görünmemektedir.

Taksirle öldürme suçu açısından, ilgilinin rızasının dışına çıkılır ve ölüm meydana gelir ise taksirle öldürmeden sorumlu olur⁵⁴⁵. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemlerin alınmaması yönünde bir kanun hükmünün bulunması yahut işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini bir saldırıyı defetmek için almaması gibi ihtimallerin ortaya çıkması beklenemez⁵⁴⁶. Taksirli suç meşru savunma kapsamında işlenemez. Çünkü, taksirli hareket meşru savunmanın koşullarından biri olan saldırıdan korunma amacıyla gerçekleşmemektedir. Hakkın kullanılması da taksirle öldürme suçu ile bir arada bulunamaz. Çünkü, hakkın kullanılmasında bir amaç bulunmaktadır. Taksirde ise amaç söz konusu değildir⁵⁴⁷.

540 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, *Özel Hükümler*, s.156.

541 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.302.

542 HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, s.37.

543 ÖZEN, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.594.

544 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 102.

545 Mustafa ÖZEN, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler* (bundan sonra Özel Hükümler), Adalet Yayınevi, Ankara 2023, C I, s.231.

546 ERDOĞAN, *Cezai Sorumluluk*, s. 78-79.

547 ÖZEN, *Özel Hükümler*, s.231.

8. Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Kasten işlenen suçlar bakımından TCK'nın 35. maddesinde düzenlenen teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün olabilecektir. Taksirli öldürme suçu açısından teşebbüsten bahsedilemeyecektir.

b. İştirak

İştirak, iştirak iradesi ile kasten hareket etmeyi gerektirmektedir. Taksirle ölüme sebebiyet verme suçu bakımından iştirak söz konusu olmayacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, TCK'nın 22/4-5 maddeleri gözetilip, birden fazla kişinin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine aykırı hareketi sonucunda oluşan neticeden, nedensellik bağı çerçevesinde, her failin kendi taksirli davranışından sorumlu olacağıdır. Herkesin cezası kendi kusuruna göre belirleneceğidir.

c. İçtima

Taksirle öldürme suçunda bileşik suç ve zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. Fikri içtima hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı konusu öğretide tartışmalıdır. Öğretideki görüşler fiil kelimesinden hareket⁵⁴⁸ ya da netice⁵⁴⁹ anlaşılmasına göre değişmektedir.

Taksirle öldürme suçundan TCK'nın 85/2 maddesinde özel düzenleme vardır. Buna göre, fiilin birden fazla kişinin ölmesine ya da bir veya birden fazla kişinin ölmesiyle birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması hallerinde faile verilecek cezanın üst sınırı ağırlaştırılarak, iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu doğrultuda hakim temel cezayı somut olaya göre belirleyecektir.

Öğretide Soyaslan'a göre, TCK'nın m.85/2, taksirle öldürmenin netice sebebiyle ağırlaşan halleridir⁵⁵⁰.

Özen tarafından TCK m 85/2'de açıkça tek ve üst sınır bir cezanın belirlenmiş olması eleştirilmiştir. Meydana gelen birden çok ölüm ve yaralama durumlarında taksirle öldürme ve yaralama suçlarının göz önüne alınmasının kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁵⁵¹.

548 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, a.g.e.,s.110.

549 HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, a.g.e., 38.

550 SOYASLAN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.120.

551 ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.238-239.

9. Yaptırım

Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK m. 85/1). Taksirli suçların, bilinçli taksir ile işlenmesi halinde ceza, üçte birden yarısına kadar artırılır (TCK m. 22/3). TCK m. 61/2'ye göre yapılacak bu artırım, TCK m. 61/1'de yer alan ölçütler çerçevesinde suçun kanuni tanımındaki temel haline göre tayin edilen ceza üzerinden yapılacaktır. Buna göre, taksirle öldürme suçunda hakim somut olayda 9 yıla kadar hapis cezasına hükmetmesi mümkündür. Bu durumda (diğer indirim sebepleri dışında) alt sınır ise en az 2 yıl 8 ay olarak uygulanabilecektir. Bilinçli taksirli hareketin söz konusu olduğu durumlarda hakim, kanunda öngörülen artırımı yapmak konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ceza yargılamasına konu iş kazası sonucunda ortaya çıkacak taksirle ölüme sebebiyet verme suçu bakımından da bilinçli taksir hali cezanın artırılmasına sebep olmaktadır⁵⁵².

Taksirle işlenen hareketin birden fazla kişinin ölümüne veya bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına sebebiyet vermesi halinde verilecek hapis cezası, birinci fıkra düzenlenilen cezanın üst sınırının artırılması suretiyle iki yıldan on beş yıla kadar belirlenmiştir. Bu durumda verilecek ceza, suçun temel şeklinin belirli bir oranda artırılması suretiyle değil; suçun temel şekli gibi alt ve üst sınır gösterilmek suretiyle belirlendiğinden, doğrudan söz konusu madde hükmüne göre TCK m. 61/1 ve m. 61/2 çerçevesinde temel ceza belirlenecektir⁵⁵³. Bunun sonucu olarak suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde, diğer indirim nedenleri hariç olmak üzere, 2 yıl 8 aydan, 22 yıl 6 aya kadar hapis cezası ortaya çıkmaktadır. Taksirle birden fazla kişinin ölümüne veya ölümle birlikte yaralanmalarına sebebiyet verilmesi, özellikle çökme, patlama, yıkılma, yangın gibi risklerin söz konusu işlerde meydana gelen iş kazalarında maalesef sıklıkla söz konusu olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, ceza muhakemesine konu iş kazası bakımından faile uygulanacak cezanın ulaşılabileceği boyut düşünüldüğünde, gerçek failin ve kusurun tespitinin ne derece önem arz ettiği görünmektedir⁵⁵⁴.

Taksirli suçlarda uzun süreli hapis cezaları da, koşulların gerçekleşmesi halinde adli para cezasına çevrilebilmektedir⁵⁵⁵. Ancak, fiilin bilinçli taksir ile işlenmiş olması halinde, yaptırımın adli para cezasına çevrilmesi mümkün değildir (TCK m. 50/4).

552 ORTANCA, a.g.e.,s.106.

553 ÖZGENÇ, *Ceza Hukuku*, s. 805.

554 ORTANCA, a.g.e.,s.106

555 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 117.

10. Cezasızlık ve İndirim Halleri

TCK 22/6. maddesine göre taksirli hareket sonucu meydana gelen netice, münhasıran failin ailevi⁵⁵⁶ durumu bakımından, artık cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa cezaya hükmedilmeyecektir. Bu gibi durumlarda, hakime takdir yetkisi tanınmıştır⁵⁵⁷. Bilinçli taksirin söz konusu olduğu hallerde, verilecek cezanın yarıdan altıda bire kadar indirilmesi mümkündür

Taksirli suçlara verilen uzun süreli hapis cezaları sadece adli para cezasına çevrilebilir, TCK m. 50’de yer alan seçenek yaptırımlara çevrilemez. Taksirle ölüme sebebiyet verme suçu bakımından, 2 yıl ve daha az süreli hapis cezası verilmesi halinde, erteleme yoluna gidilmesi mümkündür. İş kazası sonucunda taksirle ölüme sebebiyet verilmesi halinde de fiilin gerek temel, gerekse de nitelikli hali bakımından (cezanın alt sınırdan tayin edilmesi ve erteleme diğer koşullarının da gerçekleşmesi halinde) cezanın ertelenmesi mümkündür. Ancak hapis cezası, TCK m. 50’e göre adli para cezasına çevrilmişse, erteleme söz konusu olamayacaktır.

HAGB’nin yasal koşulları bulunuyor ise uygulanmasına engel hal yoktur.

Burada dikkat edilecek husus taksirli eylemi nedeniyle mahkumiyet hükmü alan fail hakkında TCK’nın 53/6 maddesi gereğince icra ettiği mesleği yapmaktan yasaklanmasına yönelik karar verilebileceğidir. Bu hüküm iş kazaları yönünden iş sağlığı ve güvenliği uzmanları bakımından uygulama alanı bulabilecektir.

11. Zamanaşımı

Taksirle ölüme sebebiyet verme suçunda dava zamanaşımı süresi, suçun işlendiği tarihten itibaren on beş yıldır (TCK m. 66/1-d). Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, tutuklama kararı verilmesi, iddianame düzenlenmesi, mahkumiyet kararı verilmesi gibi dava zamanaşımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde dava zamanaşımı süresi en fazla yirmi iki yıl altı ay olabilir (TCK m. 67/4)⁵⁵⁸.

556 Aile kavramı kanunlarımızda tüm yönleriyle tanımlanmış değildir. Bu nedenle bu kanun maddesinin uygulaması açısından kimlerin aile ilişkisi içerisinde oldukları, üvey kişileri de kapsayıp kapsamadığı Yargıtay uygulamaları doğrultusunda şekillenmektedir. Yargıtay her somut olayın özelliğine göre fail açısından bu hükmün uygulanıp uygulanamayacağını değerlendirmektedir. Y12CD., 12/11/2014 tarihli, 2013/29499E, 2014/22641 K. sayılı kararı UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 21.12.2022

557 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, a.g.e., s.114.

558 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, a.g.e., s.118.

B. Taksirle Yaralama

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçu, TCK'nın özel hükümler kitabında, kişilere karşı suçlar kısmının hayata karşı suçlar başlıklı birinci bölümde 89. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; taksirle bir başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olmak, taksirle yaralama suçunu teşkil edecektir.

TCK'nın taksirle yaralama başlıklı 89. maddesinde; *“(1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. ... (4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (5) Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz.”* şeklinde düzenlenmiştir.

1. Suçla Korunan Hukuki Menfaat

Taksirle yaralama suçu ile korunan hukuki değeri kişinin beden bütünlüğü oluşturmaktadır. Bireyin beden, akıl ve ruh sağlığının koruma altına alınmak istenmektedir. Koruma fiziki ve manevi varlığa yönelik ihlallere karşıdır⁵⁵⁹.

İş kazalarından kaynaklanan taksirle yaralama suçunda hukuki değerın taşıyıcısı birey yani işçidir. Hukuki değer, hareketin üzerinde icra edildiği somut konu ile eş anlamlı değildir. Bazı durumlarda çakışabilmeleri onları eş anlamlı hale getirmez⁵⁶⁰. Bu suçta failden başka bir insanın bedeni maddi konuyu teşkil ederken, beden bütünlüğü hukuksal değer olarak kabul edilmelidir⁵⁶¹.

2. Maddi Unsur

a. Fail ve Mağdur

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunun faili herkes olabilir⁵⁶². İş kazaları neticesinde ortaya çıkan taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunun faili işverendir. Fail tespit edilirken, neticeye sebep olan kusurlu fiilin faili araştırılmaktadır. Bu araştırmanın neticesinde,

559 Nur CENTEL/Hamide ZAFER/Özlem ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Beta, C. I, İstanbul Eylül 2021, s.193.

560 Yener ÜNVER, *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin, Ankara 2003.s. 129.

561 Asım KAYA, “İş kazasından Doğan Taksirle Yaralama Suçunda Asıl İşverenin Cezai Sorumluluğu”, *TBB Dergisi*, 2020, S150, s.208.

562 ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 591.

işyerindeki hukuki ilişkilere bağlı olarak fail, işveren vekili, alt işveren, müteahhit, iş sağlığı ve güvenliği uzmanları ve kamu görevlileri de olabilmektedirler⁵⁶³.

Taksirle yaralama suçunun mağduru taksirle yaralanan kişidir. Hayatta olan kişiler mağdur olabilirler⁵⁶⁴. Henüz doğmamış cenin mağdur olamaz. Konu bakımından mağdur işçidir.

b. Hareket

Yaralama suçu, serbest hareketli bir suçtur. Kanun koyucu suçun hangi hareketlerle işlenebileceğini sınırlı bir şekilde saymamıştır. Hareket, icrai davranış şeklinde olabileceği gibi, ihmali davranış şeklinde de olabilir⁵⁶⁵.

İş kazaları neticesinde ortaya çıkan taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçlarında hareket, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması ihmali davranışdır⁵⁶⁶.

Yargıtay 12 CD. kararında, “...sanığın, işçilerin çalışması sırasında iş güvenliği kurallarına uygun çalışıp çalışmadığının izlenmesine, denetlenmesine ve uygunsuzlukların giderilmesine yönelik tedbir almadığı ve yeterli aydınlatma olmaksızın gece vakti beton dökülmesinin tehlikeli olmasına rağmen bu hususta bir önlem almadığı gözetildiğinde, anılan davranışıyla kazanın meydana gelmesinde asli kusurlu olduğu olduğu anlaşılmakla...” şeklinde belirtilmiştir⁵⁶⁷.

c. Netice

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunda, yasal düzenlemenin temel şeklinde ya da nitelikli hallerinde gösterilen, bir başka kimsenin vücuduna acı verme, sağlığını veya algılama yeteneğini bozma neticelerinin meydana gelmesi halinde suç oluşacaktır⁵⁶⁸. Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçu bakımından da neticenin “öngörülebilir” nitelikte olması, söz konusu suçun oluşması bakımından gereklidir.

Yargıtay 12 CD. kararında, “...6331 sayılı Kanun’un 17 inci maddesine göre mesleki eğitim alma zorunluluğu olan tehlikeli sınıfta yer alan işlerde yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgelemeyenlerin çalıştırılmayacağı düzenlemelerine yer verildiği, Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine dair Yönetmelik

563 ORTANCA, a.g.e., s.112.

564 İlhan ÜZÜLMEZ, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, Adalet, Ankara 2013, s.100.

565 ARTUÇ, a.g.e, s.591.

566 ORTANCA, a.g.a., s.113.

567 Y12CD., E. 2022/1934, 2023/1084 K. K.T.04.04.2023, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 27.07.2023.

568 ARTUÇ, a.g.e s.591.

hükümlerine göre de eğitim alma zorunluluğu bulunan betondan boru yapımında çalışan işçinin icra ettiği faaliyete uygun mesleki eğitimler verilmediği, işin riskleri konusunda bilgilendirme yapılmadığı, risk değerlendirme raporu aldırılmadığı gözetildiğinde somut olayda sanıklar hakkında koşullar oluşan bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmaksızın eksik ceza tayini yapılması hukuka aykırı görülmüştür...” şeklinde ifade edilmiştir⁵⁶⁹.

Yargıtay 12 CD. başka bir kararında, “... tüm dosya kapsamına göre işyerinde ilgili bölümün sorumlusu olması sebebiyle görevlendirdiği işçinin kaza geçirmesini önlemek üzere pres makinesinde yeterli güvenlik tedbirlerinin alınıp alınmadığının kontrol etmeyen sanığın kusurlu olduğu anlaşılmakla, mahkumiyeti yerine beraatine karar verilmesi...” şeklinde belirtilmiştir⁵⁷⁰.

d. Nedensellik bağı

Taksirle ölüme sebebiyet verme suçu ile taksirle yaralama suçu açısından nedensellik bağı farklılık arz etmemektedir. ‘Uygun sebep kuramı’nın ve bunun bir türü olan “karma uygunluk kuramının” taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçu bakımından da uygulama alanı bulduğu söylenebilecektir⁵⁷¹. Buna göre, somut olayda gerçekleşen netice ile ilgili olarak, olayın normal akışı ve müşterek hayat tecrübelerine göre bir neden-sonuç ilişkisi kurulabildiğinde, nedensellik bağı var sayılacaktır.

İş kazaları sonucunda gerçekleşen taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunda da, yaralanma neticesi ile kazaya neden olan ihmali hareket arasındaki nedensellik bağının mevcudiyeti ve doğru tespiti, cezai sorumluluğun temelini oluşturmaktadır⁵⁷².

Yargıtay 12 CD. kararında nedensellik bağına ilişkin, “ ... nedensellik bağı yönünden; 39 yaşındaki sanığın pres operatörü olarak çalıştığı ve işinde tecrübeli olduğu, soruşturma ve kovuşturma aşamasında alınan bilirkişi raporlarında belirtildiği üzere, sanığın çalışma yaptığı presteki iş parçalarında çapak durumunu görüldüğünde, presi stop ederek ilk amirine haber vermesi gerektiği, aynı zamanda gelen çapağı temizlemek için elindeki bez parçası ile gelen Meryem’e müdahale etmediği ve pres makinesinin butonuna basası nedeni ile dikkatsiz ve

569 Y12CD., E. 2021/8967, 2023/2394 K. K.T.04.07.2023, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 27.07.2023.

570 Y12CD., E. 2014/22019, 2015/14519 K. K.T.05.10.2015, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 27.07.2023

571 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.191.

572 ORTANCA, a.g.e.,s.114.

özensiz hareketi nedeni ile kazanın meydana gelmesinde birinci derecede etkili olduğu anlaşılmıştır...” şeklinde işaret edilmiştir⁵⁷³.

e. Hukuka Aykırılık

Taksirle yaralama suçunda kural olarak tipe uygun fiil hukuka aykırı kabul edilir. Ancak kanunda yer alan hukuka uygunluk sebeplerinden birinin varlığı halinde fiil tipe uygun olsa da suç teşkil etmeyecektir. Taksirle yaralama suçunda hayatın olağan akışı içinde hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesinin zor olmasına rağmen imkansız olmadığı ileri sürülmüştür⁵⁷⁴. Fakat iş kazaları neticesinde gerçekleşen taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçu bakımından hukuka uygunluk sebeplerinin ortaya çıkması, pek mümkün görünmemektedir⁵⁷⁵.

3. Manevi Unsur

Taksirli yaralama suçunda manevi unsur taksirdir. Taksir bilinçli ya da bilinçsiz taksir şeklinde gerçekleşebilir. Taksirle yaralama suçunun manevi unsurunu oluşturan taksir, kovuşturma koşulu olan şikayet bakımından önem taşımaktadır. TCK m. 89/5’e göre, taksirle yaralama suçunun temel şekli ister bilinçli ister bilinçsiz taksirle işlensin, takibi şikayete bağlıdır. Taksirle yaralama suçunun cezayı artıran nitelikli şekilleri bilinçli taksirle işlenirse, re’sen soruşturulup kovuşturulacaktır. Bilinçsiz taksirle işlenirse, takibi şikayete bağlı olacaktır⁵⁷⁶.

4. Suçun Özel Şekilleri

a. Teşebbüs

Taksirli suçların teşebbüse elverişli olmadığı yukarıda izah edilmişti. Taksirle işlenen suçlara teşebbüs mümkün olmadığından gönüllü vazgeçme de mümkün olmayacaktır.⁵⁷⁷

b. İştirak

TCK m. 40/1 gözetilerek taksirli şekilde gerçekleşen haksızlıklarda iştirak söz konusu olmayacaktır.

573 Y12CD., E. 2022/5839, 2023/45 K. K.T.10.01.2023, UYAP Bilişim Sistemi, E.T. 27.07.2023

574 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s.195

575 ORTANCA, a.g.e.,s.114.

576 ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, s.212.

577 ÖZEN, a.g.e.,s.213.

c. İctima

Taksirle yaralama suçunda bileşik suç şekline yer verilmemiştir. Ayrıca suç işleme kararında birlik bulunmadığından, taksirle yaralama suçunda zincirleme suç hükümleri uygulanamaz⁵⁷⁸.

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçu bakımından da TCK'nın 89/4 maddesinde özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Söz konusu hükümde, fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olması halinde, faile verilen cezanın üst sınırı ağırlaştırılarak, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası olarak düzenlenmiştir.

5. Yaptırım

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunu işleyen fail, 3 aydan 1 yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır (TCK m. 89/1). Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunda, TCK m. 89/2'de düzenlenmiş duyu organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflaması, vücutta kemik kırılması, konuşmada sürekli zorluk, yüzde sabit iz, yaşamı tehlikeye sokan bir durumun oluşması, gebe kadının çocuğunu vaktinden önce doğurması durumlarından birinin meydana gelmesi halinde, fail hakkında hükmedilecek ceza, aynı maddenin ilk fıkrasında gösterilen cezanın (üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli paracezası) yarı oranında artırılması ile tespit edilecektir. Yine taksirli eylem neticesinde, TCK m. 89/3'te yer alan mağdurun iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesi veya duyu organlarından birinin işlevini yitirmesi, konuşma ya da çocuk yapma yeteneğinin kaybolması, yüzde sürekli değişiklik, gebe kadının çocuğunun düşmesi hallerinde ise fail hakkında hükmedilecek ceza, ilk fıkraya göre belirlenmiş olan (üç aydan bir yıla kadar hapis cezası) cezanın bir kat artırılması suretiyle tespit edilecektir. Bu durumda, ikinci fıkraya verilecek ceza, diğer indirim halleri hariç 4 ay 15 günden 1 yıl 6 aya kadar hapis cezası olabilecektir. Üçüncü fıkraya göre verilecek ceza ise 6 aydan 2 yıla kadar hapis veya adli para cezası olabilecektir.

Taksirli suçların, bilinçli taksir ile işlenmesi halinde ceza, üçte birden yarısına kadar artırılır (TCK m. 22/3). Ancak taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunun nitelikli halleri bakımından öngörülmüş olan cezalar suçun temel hali için belirlenen cezada belli bir oranda artırım olarak düzenlendiğinden, önce temel ceza TCK m. 61/1 ve 61/2 çerçevesinde belirlendikten sonra nitelikli hal için artırım yapılacaktır⁵⁷⁹. Bu durumda hükmedilecek ceza suçun temel şekli üzerine, bilinçli taksir için uygulanacak üçte birinden yarısına kadar artırımın

578 ÖZEN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, s.213.

579 ÖZGENÇ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.798.

ardından, 89. maddenin ikinci fıkrasına göre yarı oranında, üçüncü fıkra göre ise bir kat daha artırılabilecektir. Sonuç olarak m.89/2’de yer alan nitelikli hallerin bilinçli taksirle işlenmesi halinde 6 aydan 2 yıl 3 aya kadar⁵⁸⁰, 89/3 kapsamında yer alan nitelikli hallerin bilinçli taksirle işlenmesi halinde ise 8 aydan 3 yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmedilmesi mümkün olacaktır.

Taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına sebebiyet verilmesi halinde ise verilecek ceza 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası olacaktır. Bu halde adli para cezasına hükmedilebileceğine ilişkin düzenleme Kanunda yer almamaktadır. İş kazaları sebebiyle ortaya çıkan birden fazla kişinin yaralanması neticesinde, söz konusu yaptırım uygulama alanı bulabilecektir⁵⁸¹.

Taksirle yaralama suçu bakımından kısa süreli hapis cezalarına seçenek yaptırımların, erteleme ve HAGB kurumunun uygulanması yasal koşulların oluşması halinde mümkündür.

6. Zamanaşımı

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunda dava zamanaşımı, suçun işlendiği tarihten itibaren sekiz yıldır (TCK m. 66/1). Şüphelinin ya da sanığın ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, tutuklama kararı verilmesi, iddianame düzenlenmesi, mahkumiyet kararı verilmesi gibi dava zamanaşımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde dava zamanaşımı süresi en fazla oniki yıl olabilecektir (TCK m. 67/4).

C. Taksirle Öldürme ve Yaralama Suçlarının Karşılaştırılması

Taksirle öldürme suçu re’sen soruşturulur. TCK’nın 85/2 maddesindeki tipikliğin gerçekleşmesi halinde ağır ceza mahkemeleri, TCK’nın 85/1 maddesindeki suçun işlenmesi halinde ise asliye ceza mahkemeleri görevlidir. Taksirle yaralamaya sebebiyet verme suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlıdır (TCK m. 89/5). Suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde ise, meydana gelen neticeye göre durum değişmektedir. Buna göre, taksirle yaralama suçunun basit halini düzenleyen TCK 89/1 madde hükmünün bilinçli taksirle ihlal edilmesi halinde, suçun takibi şikayete bağlıdır. Maddenin diğer hükümlerinde yer alan suçun nitelikli hallerine bilinçli taksirle sebebiyet verilmesi halinde ise suç re’sen takip edilecektir (TCK m. 89/5). Taksirle yaralama suçunda görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir.

580 AKIN, Cezai Sorumluluk, s.233.

581 ORTANCA, a.g.e., s.117.

Taksirle yaralamaya sebebiyet verme, Şikayete baēlı olup olmadıēına bakılmaksızın, uzlaşma kapsamındaki suçlardandır (CMK m. 253/1-b-2).

SONUÇ

Gelişen çağ ve toplumda üretim teknolojisinde makineleşme ile birlikte daha yoğun ve hızlı üretim yapılırken, çalışma hayatında daha zayıf konumdaki işçiler yönünden riskli süreç baş göstermektedir. Bu riski azaltıcı iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması için öncelikle gerekli hassasiyetin/duyarlılığın gösterilmesi eş zamanlı olarak yükümlülüklerin de yerine getirilmesini gerektirmekte ise de bu doğrultuda gerekli ekipman, teçhizat ve diğer maliyet gerektiren tüm hususların yerine getirilmesi daha güçlü durumdaki işverenlerden beklenmekte, işyerinde daha aktif örgütlenmeyi kolaylaştırıcı adımların atılması gerekmektedir.

İster geniş isterse dar anlamda kullanılsın bir iş yapılırken, kaza yapmamak esas ise de ne kadar tedbir alınırsa alınsın kaza yapılması kaçınılmaz bir gerçektir. Bizim için önemli ve esas olan, iş kazalarını asgari seviyede tutabilmektir. Bu suretle işletmelerin ve istihdam gücünün korunması sağlanacak böylece ekonomik gelişme sağlanabilecek ve refah düzeyi artacaktır. Önleyici bakış açısı gözetilerek bu doğrultuda mekanizmaların oluşturulması ile iş sağlığı ve güvenliği hukuku, önleyici kurallar oluşturmayı ve yükümlülükler düzenlemeyi amaçlasa da yükümlülüklerin ihlali halinde cezai sorumluluk devreye girecektir.

Cezai sorumluluk olası iş kazalarında caydırıcılık özelliği taşımaktadır. İş kazası cezai sorumlularının cezalandırılması iş kazalarının azaltılmasında bir görev üstlenmektedir. Ancak esas itibarıyla insan hayatı, sağlığı ve güvenliğinin her şeyden önemli olduğu bilinci/farkındalığı cezai boyuta geçilirken süzgeç görevi görecektir.

İşveren ya da işveren vekili gözetim ve denetim gibi diğer tüm yükümlülüklerin gereği olarak çalışanlarını iş yerinde meydana gelebilecek tehlikelerden koruyarak bedensel ve ruhsal sağlık bütünlüklerini sağlamakla ve korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi yani iş güvenliği önlemlerinin yeterince alınmaması halinde iş kazaları gerçekleşmektedir. Meydana gelen iş kazalarında ceza sorumluluğunun ve özellikle kusur tespiti önem arz etmektedir. İş kazalarında ceza sorumluluğu bakımından kusur tespiti zor bir yargılama süreci oluşturmaktadır. Bu kusur tespiti süreci belirli aşamaların sıralı şekilde izlenmesi ile metodolojik olarak yapılırsa daha isabetli neticeye ulaşılabilecektir.

İş kazaları ani gelişen ve dıştan kaynaklı olup, çalışan işçilerin beden ve ruh bütünlüğünü tehdit eden olgulardır. Ancak gerçekleştiği yer olan işyeri itibarıyla önlenemez durumda değildir. Özel hukuk bağlamında Yargıtay uygulamasında da bahsedildiği gibi işverenlerin iş kazalarındaki sorumlulukları ne kadar objeleştirilmiş olursa olsun kusur sorumluluğuna dayanmaktadır. Kusurun belirlenmesinde ise başta pozitif düzenlemeler dikkate alınmakta ancak mesleki tecrübe de önem arz etmektedir.

Bir iş kazası vuku bulduğunda, sorumlulukların tespiti ve maddi gerçeğe ulaşılması için delillerin bir an önce toplanması gerekmektedir. Uygulamada iş kazaları genellikle mağdurun şikayeti ile adli makamlarca öğrenilmektedir. Gerek soruşturma gerekse kovuşturma aşamasında bilirkişi raporları yargılama sürecine katkı sağlamaktadır. Bu noktada bilirkişi heyetlerinin olayın mahiyetine göre uzmanlık gerektiren alanlara vakıf kişilerden oluşturuluyor ise de ceza hukuku bağlamında değerlendirme yapacak kişilerin de heyete eklenmesi, mümkün olduğu noktada bilirkişi heyetinin aktif katılımı ile yerinde inceleme yapılması daha uygun olacaktır.

Kast ve taksir iş kazalarında genel hükümler çerçevesinde ele alınmalıdır. İş kazalarında doğrudan kasttan ziyade olası kast ile karşılaşıldığı hususu Yargıtay uygulaması ile açıklanmıştır. Taksir yönünden ise dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğinin etraflıca belirlenmesi için olaya ilişkin tüm kayıt ve belgelerin görevli ve sorumlularıyla birlikte ortaya konulmalıdır. İş kazalarında, manevi unsur ele alınırken taksirin türü anlamında tereddüt yaşanması halinde, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince eylemin basit taksirle işlendiği kabulü doğru olacaktır.

İnsan öldürme suçunun ihmali hareketle işlenmesi hali iş kazalarında uygulanabilir. Doğrudan kastla öldürme ve yarama halinde ise iş kazasından öte isteyerek ve bilerek hareket edildiğinden ve ani gerçekleşen bir durumdan bahsedilemeyeceği için genel hükümlere göre davranılmalıdır. İş kazalarındaki cezai sorumluluğu değerlendirirken kesin bir sınır çizmek doğru olmayacaktır. Her somut olay tüm yönleriyle ele alınmalı ve olası kast ya da taksir nitelendirilmesi yapılmalıdır.

Eylemi gerçekleştiren ve iradi davranan insanın (failin) iş kazalarında tespiti her zaman kolay görünmemektedir. Çünkü sürekli büyüyen ve gelişen çalışma hayatında asıl/gerçek işverenden başkaca kişilerin de yetki devri ile sorumluluğunun olabileceği fikri ve gerçekliği daha derinlemesine araştırma yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, işin yapıldığı yerdeki iş bölümü şemasının görev tanımları ile birlikte ele alınması, kazanın oluşumunda, daha

doğrusu ceza alanına girmiş olan iş kazasının gerçekleşmesinde nedensellik bağının somut ortaya konulması ve objektif isnadiyet ilkesi bağlamında failin doğru tespiti gerekmektedir. Doğru failin tespiti maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ile gerçekleşen olayla ilgili olarak kamu vicdanını da rahatlatacaktır.

Öte yandan taksirli suçlar cezalandırılırken failin kusurundan yola çıkılmalı, meydana gelen zararın ağırlığı, suçun işleniş biçimi ile suçun işlendiği yer ve zaman nazara alınmak suretiyle TCK m.3/1'e göre işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olacak şekilde maddede öngörülen alt ve üst sınırlar arasında adalet ve hakkaniyet kuralları uyarınca cezada orantılık ilkesi de gözetilmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKIN, Levent, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.

AKIN, Levent, *İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları*, Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Tebliğleri Kitabı, 2008.

ARTUÇ, Mustafa, *Kişilere Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

ARTUK, M.EMİN/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet, 10. Baskı, Ankara 2016.

ARTUK, M.Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M.Emin/ÇAKIR, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 16. Baskı, Ankara 2022.

AYDINLI, İbrahim, *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

BAYRAM, Fuat *Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi*, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 2008.

BIYIKLI, Hasan, *Sosyal Ceza Hukuku İşçinin Ceza Yoluyla Korunması*, Ankara 1983.

CENTEL, Nur/ZAFER/ Hamide/ÇAKMUT, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta 3. B.İstanbul 2005.

CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 12. Baskı, İstanbul 2023.

CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Beta, 1. Cilt, İstanbul 2016.

CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, *Kişilere Karşı Suçlar*, Beta, C. I, İstanbul 2021.

CENTEL, Nur/Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta, İstanbul 2022.

ÇELİK, Nuri/CANİKOĞLU Nurşen/CANBOLAT Talat , *İş Hukuku Dersleri*, Batı Yayınları, Yenilenmiş 31. Bası, İstanbul Eylül 2018.

ÇELİK, Nuri *İş Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul 2006.

ÇELİK, Nuri, *İş Hukuku Dersleri*, Beta Yayınları, İstanbul 2013.

DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin, Ankara 2022.

ERDOĞAN, Çağla, *İşverenin ve İşveren Vekilinin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu*, Yetkin, Ankara 2016.

EYRENCİ, Öner/TAŞKENT, Savaş/ULUCAN, Devrim, *Bireysel İş Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım* Cilt: II, Beta, 11. Bası, İstanbul 1997.

DÖNMEZER, Sulhi, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, Beta Basım, 17. Bası, İstanbul Ekim 2004.

DÜZGÜN, Nuri/ELMACI, Şerafettin, *5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2009

GERÇEKER, Hasan, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu C. I*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

GÜNAY, Cevdet İlhan, *İş Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.

GÜNEREN, Ali, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara 2011.

HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, Ankara 2023.

HAKERİ, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

İÇEL, Kayıhan/SOKULLU-AKINCI, Füsun/ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/MAHMUTOĞLU, Fatih Selami/ÜNVER, Yener, *Suç teorisi. Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri*, 2. Bası, İstanbul 2004.

İÇEL, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta, İstanbul 2023, s.488.

İNCİRLİOĞLU, Lütfi, *İş Sağlığı Ve Güvenliğinde İşçi ve İşverenin Hukuki Ve Cezai Sorumlulukları*, İstanbul, 2008.

KAYIHAN, İçel, *Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1967.

KAYMAZ, Seydi/GÖKCAN, Tahsin Hasan, *5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları*, Seçkin, Ankara 2006.

KEÇELİOĞLU, Elvan, *Taksirli Suçun Doğmatığı*, Turhan Kitapevi, Ankara 2015.

KILIÇ, Leyla, *İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu*, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006.

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin, 15. Baskı, Ankara 2022.

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

KORKMAZ, Fahrettin/ ALP, Nihat Seyhun, *Bireysel İş Hukuku*, (4. Baskı), Seçkin Yayınevi, Eylül 2019.

YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dalı olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, Ankara, 2022.

MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş, *İş Hukuku*, Turhan Kitapevi, Ankara 2014.

MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş, *İş Hukuku Ders Kitabı* Cilt 1: Bireysel İş Hukuku, (3. Baskı), Lykeion Yayınları, Ankara 2019, s.31.

NARMANLIOĞLU, Ünal, *İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I*, İstanbul 2015.

NARTER, Sami, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

OCAK, Saim, *İş Güvenliği Uzmanlığı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ

Pınar/TEPE, İlker *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı Ankara 2014.

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray /BACAKSIZ, Pınar, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, 15. Baskı Ankara 2022.

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* Seçkin, 13. Baskı, Ankara 2022.

ÖZDEMİR, Mehmet Erdem, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

ÖZEN, Mustafa, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı Ankara Temmuz 2022.

ÖZEN, Mustafa, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

ÖZEN, Mustafa, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

ÖZEN, Mustafa, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

ÖZEN, Mustafa, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku* Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin, Ankara 2022.

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*, Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, Ankara 2006.

ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku Ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, (18. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku Ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, (21. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

ÖZTÜRK, Bahri/TÖNGÜR, Ali Rıza/ÇETİNTÜRK, Ekrem *Ceza ve Muhakeme Kurumunun Temel Kavramları II*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2021.

ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ SIRMA Özge/SAYGILAR, F.Yasemin/ALAN, Esra/ TÜTÜNCÜ, Efser Eden *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ SIRMA Özge/SAYGILAR, F.Yasemin/ALAN, Esra, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, Ankara 2022.

SOYASLAN, Doğan *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

SOYASLAN, Doğan *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

SÜMER, Haluk Hadi, *İş Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, Konya, Eylül 2016.

SÜMER, Haluk Hadi, *İş Hukuku*, Seçkin, Ankara 2017.

SÜZEK, Sarper, *İş Hukuku*, Beta yayınları, 21. Baskı, İstanbul 2022.

ŞAKAR, Müjdat, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta, Ankara 2011.

TEZCAN, Durmuş/ERDEM, M.Ruhan/ÖNOK, R. Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Ankara 2022.

TOROSLU, Nevzat/ FEYZİOĞLU, Metin *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2012.

TOROSLU, Nevzat/ Haluk TOROSLU, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

TUNCAY, Can/EKMEKÇİ, Ömer, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul 2021.

TUNÇOMAĞ, Kenan/CENTEL, Tankut, *İş Hukukunun Esasları*, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

TUNÇOMAĞ, Kenan/CENTEL, Tankut, *İş Hukukunun Esasları*, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2015.

UDO, Ebert, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Auflage, Heidelberg, 2001.

ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

ÜNVER, Yener, *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin, Ankara 2003.

ÜZÜLMEZ, İlhan, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, Adalet, Ankara 2013.

YAŞAR, Osman *Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu* C. II, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017 .

YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Cilt, (2. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

YENİDÜNYA, A.Caner/İÇER, Zafer *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2016

YERDELEN, Erdal “*Uzlaştırmanın Esasları ve Benzer Kurumlardan Farkları*”, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı*, ed. Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan, Deniz Ofset & Matbaacılık, Ankara 2018.

YERDELEN, Erdal, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfaz Hukuku*, Adalet, Ankara 2022.

YETGİN, Feridun, *İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023,

YİĞİT, Abdulvahap *İş Sağlığı ve Güvenliği*, Aktüel Yayınları, Bursa 2008.

YURTCAN, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin, Ankara 2019.

SÜRELİ YAYINLAR-MAKALELER-BİLDİRİLER

AKBULUT, Berrin “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüğü Bulunan Kişiler ve Bu Kişilerin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Cezai Sorumlulukları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 13, S. 143, Temmuz 2018, s.14-30.

AKDENİZ, Ayşe Ledün, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, *İÜHF*, C. LXXII, 2014, S.2, s.3-30.

AKIN, Levent, “İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşyerinin Örgütlenmesi ”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 54, S. 1.

AKIN, Levent, “İş kazasından Doğan Tazminat Davalarında İşveren Kusurunun Belirlenmesinde Ölçüt”, *Çimento İşveren Dergisi*, Kasım 2013.

AKIN, Levent ,Üçüncü Kişinin Uğradığı Kazada İşveren Kusurunun (Taksirinin) Kapsamı, *TİSK Akademi*, Cilt 4, Sayı 7, Mart 2009.

AKIN,Levent, İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenin Cezai Sorumluluğu, *TİSK Akademi*, Cilt 3, Sayı 5, 2008/I.

AKPINAR,TEOMAN /ÇAKMAKKAYA,Baki Yiğit, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İşverenlerin Risk Değerlendirme Yükümlülüğü”, *Çalışma ve Toplum -Ekonomi ve Hukuk Dergisi-*, Sa.40 2014-1.

AYDIN, Ufuk/KARACA,Nuray Gökçek/ÖZGÜLER, Verda Canbey, “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü”, *Çimento İşveren*, C. 27, S. 4., Temmuz 2013.

AYDIN, Ufuk/ EZER, Burcu,” İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Aykırılık Sebebiyle Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Sorunlar” **Çalışma ve Toplum Dergisi**. 2014, Sayı 4.

BAYRAKTAR, Bayraktar, “Yeni Türk Ceza Kanununda Belirlenen Ceza Hukuku Temel İlkeleri”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2003/1.

BOSTANCI, Yalçın “ Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı” **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C:8, S.1 Y.2005.

DEMİR, Ender, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İşverenin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 13, S. 1, Ocak 2014.

DEMİR, Ender “İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu”, **Fasikül Hukuk Dergisi**, C.7,S.66,Mayıs 2015.

DEMİRCİOĞLU, A.Murat/ ŞEN KALYON, Arzu, “İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:15, Özel S., 2013.

DÜLGER, Murat Volkan/BAKDUR, Merve/ ÖZKAN, Onur “ Ceza Hukukunda Objektif İsnadiyet”, **Ceza Hukuku Dergisi**, 2020, Y 15,S.44.

DÜLGER, İbrahim “Ceza Muhakemesi Kanunundaki Bilirkişi İncelemesine İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yrd. Doç. Dr. İbrahim ONGÜN’e Armağan**, C.XI, Sa.1-2, Haziran – Aralık 2007,

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, No. 344, Ankara 1974.

GEDİK, Doğan, “İş kazalarında İş Güvenliği Uzmanının Taksire Dayalı Cezai Sorumluluğu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt 16, S.47,Aralık 2021.

GÖKCEN, Ahmet “Taksirle Ölüme Sebebiyet Verme (m.85), **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4,S.7,Haziran 2018.s.21-66.

GÜNCAN, Hilal Nur, “Sosyal Güvenlik Hukuku Anlamında İş Kazası”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S. 5, Haziran 2017, s.75-91.

GÜZEL, Ali, “İş Yasasına Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Sınırları”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, S.1, 2004.

HAKERİ, Hakan “İhmalî Suçlar”, **Ceza Hukuku Dergisi**, 2007, S. 5.

KATOĞLU, Tuğrul“Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, **TBB dergisi**, S.68, 2007.

KAYA, Asım “ İş kazasından Doğan Taksirle Yaralama Suçunda Asıl İşverenin Cezai Sorumluluğu”,**TBB Dergisi**, 2020, S.150.

KAYA, Asım “İş Kazasında İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, **TAAD**, 2014, y. 5, S. 17.

KOÇALI, Kaan “ Sosyal Güvenlik Kurumunun 2012-2020-yılları arası İş kazaları Göstergelerinin Standartasyonu” **Akademik Yaklaşım Dergisi**, 2021, Cilt 12, s.2.

KILIÇ, Leyla **İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006.

MEMİŞOĞLU, S.Özgür/ÇINAR, Çağatay “İşverenin İş Kazasından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu.” **Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, 2012 Cilt 9, Sayı 33.

NARTER, Sami, “ İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarında Tüzel Kişi Organı Olarak Ortak İşverenin Cezai Sorumluluğu”, **Gazi İİBF Dergisi**, C.17 Sa.2, 2015. s.240-242

NARTER, Sami ” İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesinde İşveren Eğitiminin Önemi”, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 9. Sayı 18, Aralık 2021.

ÖZEROĞLU, A.İ, “İş Kazalarının Bildiriminde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunuyla Getirilen Düzenlemeler, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 7, S.76, Aralık 2012.

ÖZEN, Mustafa, “Cumhuriyet Savcısının Taktir Yetkisi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.1998/2.

ÖZEN, Mustafa , “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Taktir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 3, Yıl: 67, Yaz 2009.

ÖZEN, Mustafa, **Ceza Hukukunda Taksir**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

ÖZKAN, Halid, “ İş Kazalarından Doğan Ceza Sorumluluğunda Kusur Tespiti “, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XX.Y.2016, sayı 1.

SEVİMLİ, Ahmet “ İşçinin Özel Yaşam Hakkı Bağlamında İşçi-İşveren İlişkisi,” **Sicil İş Hukuku Dergisi** Yıl 3, sayı 10, Haziran 2008.

SOYASLAN, Doğan (9-10 Kasım 2001), “Ceza Hukukunda Bilirkişilik ve Bilirkişi Raporunun Bağlayıcılığı”, Türkiye Barolar Birliği, Bilirkişilik Sempozyumu, Samsun Barosu (Bilirkişilik),

SÜZEK, SARPER, “İş Hukuku Yaptırımları”, **İş Hukuku Dergisi**, Nisan – Haziran 1993,

TANYERİ, Gökhan “Temel Cezanın Belirlenmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 74, S. 3 (2016).

TAŞKENT, Savaş, “Alt İşveren”, **İHSİGH**, Nisan-Haziran 2004, s.363-366.

TAŞKIN, Ozan Ercan “İşyeri “Kazalarında” Manevi Unsurun Belirlenmesi”, **Güncel Hukuk**, Haziran 2014.

TUNCAY, Aziz Can, “Tüzel Kişi İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 11, S.145, Eylül 2016,

ÖZEN, Mustafa “İş Kazalarında Hukuki, Cezai ve İdari Sorumluluk.” **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 73, Sayı 2015/2,

ULUSAN, İhsan **Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu**, Kazancı Yayınları, İstanbul 1990.

ÜZÜLMEZ, İlhan/KOCA, Mahmut “ Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler “**Adalet Dergisi**, 2020/1, 64. Sayı.s.239-268.

YILMAZ, Gürbüz “İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti” **Mühendis ve Makine Dergisi**, 2009, S.50

YİĞİT, Onur, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazalarının Ceza Hukuku Yönüyle İrdelenmesi” **Yargıtay Dergisi**, Cilt:41 Sa:3, Temmuz 2015.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://osha.europa.eu/en/faq/faq1/what-is-an-accident-at-work>, EU-OSHA.

sozluk.gov.tr.

www.kazanci.com.tr.

<https://docplayer.biz.tr>.

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu. “Güncel Türkçe Sözlük”,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&g
uid=TDK.GTS.5a96f449136340.39211448

TEZLER

AVCI, Mehmet Serhan, *Türk Hukukunda İşverenin İş Kazalarından Doğan Cezai Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2018.

İNCİROĞLU, Lütfi, *Kamu İşverenin İş Sağlığı ve güvenliği bakımından Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015.

DEMİRCİ, *Bahar Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.

KABAKCI, Mahmut, *AB İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumu*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

ORTANCA, Cansu, *İşverenin İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi, Ağustos 2019.

ÜNVER, Yener, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

YILDIRIM, Zeynep, *İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülüğünü Yerine Getirmeyen İşverenin Cismani Zararlar Bakımından Cezai Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Mustafa
Soyadı : AŞCI
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara – 08.07.1985

Eğitimi :
1999 - 2002 Ankara Adalet Meslek Lisesi
2002 - 2006 Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
2008 - 2010 Ankara Üniversitesi Adalet Yüksekokulu
2010 - 2013 Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yabancı Dili : İngilizce

Bilimsel Etkinlikleri :
'Ege Kıta Sahanlığı Sorunu' adlı makale, Terazi Hukuk Dergisi, İş kazalarında alternatif çözüm yolu uzlaştırma kurumu, Legal İş Hukuku Dergisi

Mustafa AŞCI, 08.07.1985 tarihinde Ankara da doğdu. İlk orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. 2002 yılında girdiği Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olduğu, Karabük Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Ankara 2 Nolu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kurum öğretmeni olarak çalıştı, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2013 yılında mezun olmasının ardından, 24.09.2014 tarihinde Adli Yargı Hakim-Savcı Adaylığına geçiş yaptı ve Van/Çatak Cumhuriyet Savcılığı görevinin ardından Yargıtay Tetkik Hakimliği görevinde bulunduktan sonra halen Karşıyaka iş mahkemesi hakimi olarak görevini sürdürmektedir.